

5/5 N 124

หนังสือสอนอ่าน
กรรมศึกษาธิการ

ธรรมจริยา เล่ม ๕

สำหรับ ชั้น มัธยม

ของ

พระไพศาลศิลปศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่ ๕,๐๐๐ ฉบับ

ร. ศ. ๑๒๔

ปกผ้ากระดาษเล่มละ ๓๖ อัฐ

โรงพิมพ์ อักษรวิทย์

บางขุนพรหม

ป
๑๙๑
๕

5

หนังสือสอน อ่าน
กรม ศึกษาธิการ

ธรรมจริยา เล่ม ๕

สำหรับ ชั้น มัธยม

ของ

พระ ไพศาล ศิลปสาคร

พิมพ์ครั้งที่ ห้า ๕,๐๐๐ ฉบับ

ร. ศ. ๑๒๔

ปกผ้า ราคาเล่มละ ๓๖ สต.

โรงพิมพ์ อักษรนิค

บางขุนพรหม

ก ๐๔๑๒๕ น.๒

สารบัญ

หน้า

๑	มนุษย์ ใน ส่วน ที่ เป็น ผู้ มี ธรรม จริยา	๑
๒	ความ บำรุง ร่าง กาย	๘
๓	ความ ดำ รวณ คน	๒๓
๔	ความ ศักดิ์ ฤ ฐ์ จริต	๓๒
๕	ความ ถ่อม กาย	๔๔
๖	สัน โทษ	๕๔
๗	ความ ตั้ง ใจ จริง	๖๓
๘	ความ เพียร	๗๒
๙	ความ มี ชาติ	๘๐
๑๐	ความ กล้า หาญ	๑๐๐
๑๑	อุทาหรณ์ แห่ง ความ กล้า หาญ	๑๑๓
๑๒	ความ ศุข	๑๒๒
๑๓	ความ ฝึก ฝน ตน เอง ใน เวลาว่าง	๑๓๔
๑๔	ข้อ สอบ ได้ (คำถาม สำหรับ ข้าง บน นี้)	๑๔๘

คำนำ

การให้วิชาแก่นักเรียนนั้น จะทำให้ผู้เรียนมีสติ
ปัญญาและความรู้ตลอดชั่วชีวิตจริง แต่การที่จะทำให้
ผู้เรียนเป็นคนดี มีอหิคาริยเรียบร้อย เป็นพลเมืองไพร่ฟ้า
ข้าแผ่นดินอันดี ซึ่งสิ่งสำคัญยิ่งกว่าเป็นคนมีวิชานั้น
คือ อหิคาริย การฝึกฝนในธรรมจริยา การฝึกหัดคิดค้นงานให้ดีขึ้น
จึงจะได้

กุต บุตรอาจ เป็นผู้มีวิชาและปัญญาเฉียบแหลมแต่ไม่เป็น
คนเรียบร้อย และรักษาศีลไว้ให้เป็นไปในทางชอบที่สมควร
แก่ชุมชนอันดี ข้าพเจ้าได้เห็นตัวอย่างดังนี้มาในประเทศ
อินเดียแล้ว คือนักเรียนได้เล่าเรียนมีความรู้สูงถึงชั้น บี. เอ.
และเอ็ม. เอ. แต่นิสัยสันดานยังคงเป็นเดิม ๆ อยู่หาดีขึ้นเท่า
ส่วนกับความรู้ที่มากขึ้นไม่ และย่อมพากันได้รับความคิดเห็น
ร้อนเพราะความรู้ทำให้เหิมกำเริบไม่พอใจในกิจการแห่งตระกูล
ของตน ประเทศสยามเดี๋ยวนี้มีโรงเรียนฝึกหัดกุตบุตรให้รู้วิชา
มากขึ้น ๆ ก็น่ากลัวจะไปลงปลายเป็นความผิดเช่นเดียวกับ
ประเทศอินเดีย เพราะสอนแต่วิชาหาได้ฝากไว้ใน การปลูก

คำนำ

เพราะ ถ่อม เถลา อัจฉริยะ นึกไม่^{๒๕๕} ทั้ง น เป็น เพราะ ครูไม่ชำนาญ
ในกิจ ธุระของ ตัว ปล่อย ปล่อย ละเลย จริยะศึกษาเสีย ให้แต่วิชา
ถ้อย เคี้ยว นี^{๒๕๕} เป็น ข้อ ผิด ชนใหญ่ ของ การ ศึกษา เป็น การ ทำสิ่ง
ที่ยังไม่ต้องการ มาก เกินไป และ ละเลย สิ่ง ที่ต้องการ ที่สุด นั้นเสีย
เหตุฉะนั้น ข้าพเจ้า จึง ปรึกษา ยาม เรียบเรียง หนังสือ ธรรม จริยา
นี้ขึ้นเพื่อได้ เป็น แบบ สอน สำหรับ ครู อาจารย์ นักเรียน และ
กุฎบุตร ทั้งไป ทั้งชายหญิง ให้ดำเนินไปใน ทางชอบ บำเพ็ญ
มา เลี้ยว จาก ทางผิดที่ ประเทศ อินเดียนได้หลง เดิน มาแล้ว

การ ที่ คัดนี้ด้วย, อริยาบท, และ จิตใจ ให้คั้น^{๒๕๕} ขอ
จง ปรากฏ แก่ ตาโลกย์ เกิด ว่ามีค่า ประเสริฐ กว่า ผัก หัก บุญญา
ให้มี ความรู้ มาก อย่า คือน โกลดเลย คน ที่ ได้ เป็น ผู้ เรียน มี
ความรู้ ได้ ได้ ดี แต่ เหลว ไหล เชื้อน แะไป เสีย หา ได้ ทำ
การ ให้ เป็น ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง และชาติ ของ คน ให้ สัม
ดัง วิชา ความรู้ ไม่ นี^{๒๕๕} ก็ เป็น เพราะ ขาด ความเพียร, หรือ ขาด
ความซื่อตรง หรือ ขาด ความประพฤติ ดี ประพฤติ ชอบ อะไร อย่าง
หนึ่ง แม้ ผู้ เรียน ได้ ผัก หัก ธรรม จริยา ให้ สันดาน ของ คน เป็น สัน
ดาน อัน ดี แล้ว ศึกษา ให้ มี ความรู้ ศีลปฏิบัติ ถ้วน ทัว กัน ทุก
คน แล้ว ไม่ ต้อง สงสัย เลย ว่า กรุง สยาม ซึ่ง เป็น ชาติ ภูมิ ที่รัก

คำนำ

แห่งชาวเรา จะไม่เจริญ ยิ่งยวด ขึ้นกว่าที่เจริญ อยู่เดียว
นี้ และไม่ต้องสงสัยเลย ว่านิสัย ดันดาน ของ พลเมืองทั้งหมด
จะไม่สูง ขึ้น และจะไม่มี ความตรง ค่อ กัน เอ็ม เพอ ช่ง กัน
และกันมาก ขึ้น

ในเล่มนี้ได้กล่าวถึง แต่ กิจของมนุษย์ ที่จะต้อง
กระทำ ให้แก่ ตนเอง เท่านั้น ในเล่มต่อไป จึงจะได้กล่าวถึง
กิจที่มนุษย์ จะ ต้อง กระ ทำต่อ ผู้อื่น, ก่อชาติ
ภูมิ ของตน และ กิจที่ จะ ต้อง กระ ทำต่อ ศาสนา

ข้าพเจ้า หวังใจ ว่า ข้อ ความ ที่กล่าวใน ธรรมจริยานี้ ทั้ง
อุทาหรณ์ และ ถ้อยคำ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ของ นักปราชญ์
โบราณ ซึ่งเป็น ภาษิต ถัก ถัก, อาจ กระ ทบ ดวงใจ มนุษย์,
จะเป็น สาระ ประ โยชน์ แก่ กุศล บุตร ทั้ง ชาย หญิง ทั่ว ไป ทุก ชั้น ทุก
ตระกูล ที่มี ความ รู้พอ อ่าน เข้าใจได้ และ พอมี ความ
คิดตรึกตรองเห็น ความจริงได้ เพื่อ เป็น เครื่อง ย่อม วิชาความรู้
ให้แน่นแฟ้นจริง ไม่ให้เป็น แต่ ฉุ ฎ บวม ฎ ด้วยวิชา ซึ่ง นับ
ว่าให้ โทษ มากกว่าให้ คุณ

พระไพศาล ศิลปสาคร

สอนอ่าน ธรรมจวิทยา เล่ม ๕
ว่า ด้วย กิจ ของ มนุษย์ ที่ จะต้อง กระทำ ต่อ ตนเอง

บทที่ ๑

มนุษย์ใน ส่วนที่ เป็น ผู้ มี ธรรมจวิทยา

ชาวเรา ย่อม เข้าใจได้ แล้ว ว่า ร่างกาย ของ เรา นี้ เป็น ของ
ประหลาด น่าพิศวง เพียงใด ผู้ ที่ได้ อ่าน หนังสือ วิชานา ฐ
เรื่อง ตัว ของเรา เอง แล้ว ก็ คงจะ เห็นได้ ว่า ถึง แม้ ตักกระตา
กลไก และ เครื่องจักร ต่าง ๆ ซึ่ง คิด ต่อ กัน หมุน เดิน ไป ได้ เป็น
ของ ประหลาด น่าชมเชย ก็ จริง อยู่ แต่ ร่างกาย ของ เรา ยัง ประ
หลาด ยิ่ง กว่า เครื่อง กลไก เหล่านั้น มาก คือ เรามี โครง กระดูก
ซึ่ง รักษา ร่างกาย ไว้ ให้ เนิบ รูปร่าง กระดูก เหล่า นั้น คิด กัน เป็น
ขั้ว ๆ มี กล้าม เนื้อ และ เส้น สำหรับ ยึด ยึด ให้ งอ เขี้ยวออก และ หัน
ไปได้ ต่าง ๆ ตาม ความ ปราศณา มี เส้น เลือด ที่ เดิน ไป ทั่ว ตัว
อบอุ่นกาย ให้ ร้อน และ สด ชื่น อยู่ เสมอ ชัน นอก ก็ มี หนัง หุ้ม

• กล้ามเนื้อ คือ ชัน เนื้อต่าง ๆ ที่ รวม เส้นเอ็น สำหรับ ดึง ให้ ตัว เรา ไหว ได้

บาง บ้าง หนา บ้าง สัมกับ ส่วน ของ ร่างกาย ที่ จะ ต้อง ใช้ กรากกรำ
 มาก และ น้อย ใน โกรง กระตุก ก็มี หัวใจ และ เครื่อง หายใจ ต่าง ๆ
 ใน ท้อง มี เครื่อง ย่อย อาหาร บน ศีรษะ มี สมอง และมี เส้น
 ประสาท ^๒ คื ดัดต่อจาก สมอง ไป ทั่ว สรรพวงค์กาย สำหรับ นำ ความ
 รู้สึก ต่าง ๆ เรา จะ ก้ม หรือ เอน เอียง ทางไหน ก็ได้ โดย ง่าย
 เพราะ กระตุก ของ เรา คื ดัดต่อกัน เป็น ข้อ ๆ เมื่อ เรา เดิน หรือ
 กระโดด เรา ก็ ไม่ ได้รับ ความ กระเทือน ด้วย ตาม ข้อดำ ของ เรา
 มี สปริง ^๓ ที่ ทำให้ ไหวไปได้ เปรียบ เหมือน นั่ง รถ ด้อย่าง
 อัน มี แหนบ อ่อน และมี เบาะ นุ่ม ความ กระเทือน อัน เกิด
 จาก พน ถนน ขรุ ขระ ก่อน ที่ จะ มา ถึง เรา ก็ อันตรธาน สูญไป
 หมด ^๔ สิ้น

สิ่งใด ๆ ใน โลก นี้ ไม่ว่า ที่มี วิญญาณ หรือ ไม่ มี วิญญาณ
 ก็ ดี จะ หา สิ่งใด ที่ เป็น เครื่อง กระทำ ดำริ ใจ บริบูรณ์
 ถึง ซึ่ง ความ เรียบร้อย อย่าง ร่างกาย ของ มนุษย์ นหา มิได้ แต่
 ถึง กระนั้น นาม ศัพท์ ^๕ ว่า มนุษย์ น ยัง มี ที่ หมาย มากกว่า ร่าง

^๒ เส้นประสาท เส้นกลางก็มีอยู่ทั่วกาย สำหรับ ให้ เรา รู้สึก ต่าง ๆ

^๓ สปริง สิ่ง ที่ ฟูยเข้า และ ฟูยออก ได้ เช่น แหนบ รถ หรือ ลูกยาง ใน
 ที่ นี้ หมายความว่า กล้ามเนื้อ และ เอ็น ตาม ข้อ ลำ ที่ สำหรับ กัน
 ความ กระเทือน

^๔ ศัพท์ เสียง 'นามศัพท์' ก็ แปล ว่า เสียง ที่ เรือง

มนุษย์ในส่วนที่เป็นผู้มีธรรมจริยา

๓

กาย อันน่าพิศวง ที่กล่าวมาแล้วนั้นอีก ร่างกายเป็นแค่
ของ ๆ มนุษย์ อันตัวมนุษย์เองนั้น ไม่มีใครสามารถออก
จากได้ว่าใครได้เห็น คำโบราณท่านย่อมกล่าวไว้ว่า “มหา
สมุทรลึกเท่าลึกยิ่งหยิ่งถึง แต่หัวใจคนนั้นหยิ่งไม่ถึง” โลก
ในไตรภพนี้ก็กล่าวไว้ว่า

พระสมุทรสุดลึกต้น คนหา^๔
สายดังทงทอดมา หยั่งได้^๕
เขาสูงอาจวัดหา กำหนด
จิตรมนุษย์นไซ^๖ ยาวที่หยั่งถึง
เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า จิตรของมนุษย์คือมนุษย์
เองนั้น ต่ำตมมากนัก ยากที่ใครจะอาจสามารถหยั่งดูให้
ทราบได้ว่า เป็นอย่างไร

จิตรเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวไม่มีคน ไม่มีรูปพรรณัตถ์
ฐาน ไม่มีขนาด เป็นสิ่งที่แท้ไม่เห็น เราทราบไม่ได้ว่า
ทำด้วยอะไร แต่เป็นสิ่งที่อันสูงสุดซึ่งมีความรู้ ความดำริ^๗
ความรู้ลึก และความบงการ (หรือความลงใจทำ)

๔ คนหา นับ คณ หมาย

๕ ดำริห์ คติ การ

๖ ความบงการ ความปลงใจแนลงไปว่าให้เป็นเช่นนั้น

มนุษย์ ย่อม มีจิร^๕ ทุก คน และจิร^๕ เป็น ของ ที่ ประจำ อยู่
 ครอบ ทั่ว ชั่ว วัฏ แม้ แต่ จะ เปลี่ยนแปลง ผันแปร ไปทุกขณะจิร^๕ ก็ ตี
 ถึง ร่างกาย ที่ เป็น ของ ไม่ เทียง ย่อม ทด แทน ผลัด เปลี่ยน กัน อยู่ เสมอ
 เหมือน กัน เกษา^๔ และ มังสัง^๔ ของ บุคคล ที่มี อยู่ ๒๐ ปี
 มา แล้ว บัดนี้ บาง ที่ จะ ไม่ เหลือ เลย ที่มี อยู่ เป็น ของ ใหม่
 ซึ่ง เกิด จากอาหาร ที่ รับ ประทาน เข้าไป และ ยัง จะ อื่น ครั้น ไป
 อีก เหลือ ที่ ไว้ ให้ เนื้อ ใหม่ เข้า มา แทน ผลัด เปลี่ยน กัน ไป
 ดังนี้ จน กว่า บุคคล นั้น จะ ถึง แก่ ความ ตาย ส่วน จิร^๕ ของ
 บุคคล นั้น คน ใน โลก นี้ ยึด ได้ โดย มาก มี ความ เชื่อว่า เมื่อ ร่าง
 กาย สิ้น ไปด้วย ปฏิสนธิ จิตร^๕ นั้นแหละ จะ ไป สู่ สุกติ^{๐๐}
 หรือ ทุกติ^{๐๐} ก็ แล้ว แก่ การ ที่ คน ได้ กระทำ มา ใน ชาติ ที่ ล่วง แล้ว
 ดัง ปรากฏ อยู่ใน โบราณ สุนา สัก ใน เรื่อง วิชฌมัตติ กថา “ทำกรรม
 ใด เต่า เหมือน เมา ตาม คน แม้ สว่าง กุศล เหมือน กัน
 แหละ น้า” แต่ ความ ชั่ว นี้ อยู่ นอก เขต จะ ไม่ ก่อ ถึง ใน
 ห้วง ลึก เต็ม นี้ เพราะ ฉะนั้น จะ กล่าว ถึง แต่ ความ สุข และความ
 ทุกข์ ที่ จะ ได้รับ ใน มนุษย์ โลก เท่านั้น

๔ เกษา

ผม ทั้ง หลาน

๔ มังสัง

เนื้อ คน หรือ สัตว์

๐๐ กติ

ทาง ‘สุกติ’ ก็ แปล ว่า ทาง ดี ทาง สบาย

มนุษย์ในส่วนที่เป็นผู้มีธรรมจริยา

๕

ก็เมื่อจิตรได้พักอาศัยอยู่ในเรือนอันพิเศษ คือร่างกาย
และเป็นผู้บัญชาการ ให้มือเท้าและส่วนร่างกายต่าง ๆ ซึ่ง
นับว่าเป็นแค่พลทหาร กระทำตามคำสั่งของแม่ทัพดังนี้แล้ว
จิตรจึงเป็นสิ่งที่ต้องรับความฝึกฝน ทั้งที่จะให้มีจรรยา
เป็นจิตรอันประเสริฐ สัมควรเป็นผู้บัญชาการ และทั้ง
ให้มีความรู้ความสามารถในวิทยาการ พอเป็นเครื่องมือ
สำหรับทำการต่อไปด้วย

การฝึกหัดจิตรของมนุษย์ให้มีธรรมจริยา อันประเสริฐ
นี้ ยังสำคัญกว่าการฝึกหัดจิตรให้มีวิชาอีก มนุษย์กล่าวโดย
วิชาความรู้ดี ก็เป็นคนประเสริฐ มีความพิเศษส่วนตัวเอง
(คือ เมื่อเปรียบกับคนอื่น ๆ คนเป็นคนมีน้ำหนักมากกว่า)
แต่ถ้ากล่าวโดยธรรมจริยา ก็เป็นคนประเสริฐสูงสุด ไม่เป็น
แต่ผู้ที่มีปัญญาเฉียบแหลมเท่านั้น ยังเป็นผู้ที่มีความสามารถ
มีตำแหน่งสูงอยู่ในหมู่มนุษย์ กระทำหน้าที่อันประเสริฐ
ที่เป็นสาธารณประโยชน์ด้วย และหาเป็นคนที่ดีอยู่แต่ถ้าพึง
ตนมีพิเศษส่วนตัวเองไม่ ย่อมเป็นคนที่เกี่ยวข้องกับคนอื่น ๆ
ทั่วไป เกี่ยวข้องกับญาติพี่น้อง เกี่ยวข้องกับเพื่อนนักเรียน

๑๑. ผู้บัญชาการ ผู้สั่งการทั่วไป

๑๒. ธรรมจริยา ประพฤติดี ประพฤติตามธรรม

เกี่ยวข้องกับ ชาติ ร่วมน บ้าน เกิด เมือง บิตร และ เกี่ยวข้อง กับ
เพื่อน มนุษย์ โดย สาธารณ เพราะ ฉะนั้น เรา เห็น ได้ ว่า มนุษย์
ใน ส่วน ที่ เป็น ผู้ มี ธรรมจริยา นั้น เป็น ผู้ ประเสริฐ มาก

นักปราชญ์ ยุโรป ผู้ หนึ่ง ได้ ออก วาจา แก่ เศรษฐี ว่า ดังนี้
“ท่าน นึก ว่า ตัว ข้าพเจ้า เป็น แต่ เจียงรูปว่าง คร่ำครอะ ดัง ที่ ปรากฏ
อยู่ แก่ ตา ท่าน เดียวนี้ เท่านั้น แล หรือ อื่น ตัว ข้าพเจ้านั้น ท่าน
จะ ยัง ไม่ได้ เห็น ดอก กระมัง ที่ ท่าน เห็น อยู่ นี้ หาใช่ ตัว ข้าพเจ้า ไม่
เป็น แต่ ของ ๆ ข้าพเจ้า ถ้า ท่าน ฉลาด ท่าน ก็ จะ ได้ เห็น ตัว ข้าพเจ้า
พอ เป็น เมา ๆ บ้าง ถ้า ท่าน โง่ ท่าน ก็ แล ไม่ได้ เห็น เลย” ถ้อยคำ
อัน ฉลาด ถักขี้ นั ถ้า เรา มา ตรึก ตรอง ดู ก็ จะ เห็น ได้ ว่า ที่ จะ
พิจารณา ดู มนุษย์ แล้ว คิด หน้า ว่า เป็น คน ดี หรือ ชั่ว แต่ ภาย
นอก เนิบ ๆ นั้น เป็น การ หมั่น เหม่น นั่ว ก่อ จะ ผิด มาก นัก
บาง คน ถึง มี เครื่อง ประดับ ภาย อัน ดงาม บริบูรณ์ ด้วย ทรัพย์
และ บริวาร “ก็ แต่ ภาย ใน ภาย ที่ จะ กดง เช่น ไม้ อ้อ คำ
สุภา สติ ย่อม กล่าว ไว้ ว่า “ข้าง นอก สุกใส ข้าง ใน เป็น โพรง”
หรือ เช่น ใน โคตง สุภา สติ โลกนิคิ ว่า

มนุษย์ในส่วนที่เป็นผู้มีธรรมจริยา

๗

ผลเมื่อเมื่อสู่ใจ

มีพรรณ

กายนอกแดงดูฉนั้น

ชาติบ้าย

ภายในย่อมแมตงวัน

หนอนบ่อน

เฉกเช่นชนชาติร้าย

นอกนั้นดูงาม

บางคนภายนอกเคระคะระ

แต่ภายในมีน้ำหนักมาก

เช่นโคตงสุภาสิต โลกนิต์ว่า

ขนุนสู่กต้างแห่ง

ดำชา

กายนอกเห็นหนามหนา

หนั้นแท้

ภายในย่อมรค่า

เขมโธษ

สู่ชุนนั้นแท้

เติศด้วยดวงใจ

เพราะฉะนั้นที่จะทำตัวของเราให้ถูก

เราต้องประพฤติ

ตามสุภาสิตบทนี้ว่า “เกิดมาเป็นมนุษย์อย่าประมาณมนุษย์”

และจงตรวจดูถ้อยคำในโคตงต่อไปนี้

ซึ่งนักปราชญ์ท่าน

ได้นิพนธ์ไว้ด้วย

ความคิด ความ คาค เค้า

พา พจน์ ให้ พุด ทาย

จริง ผิด แผล เท็จ ถลาย

ควร สงบ อย่า ละ ล้วง

ดู ท่าน ห่วง นัก พึง

มิ ว่า ดู ท่าน ชิด

ดู จำ เสาะ พินิจ

จง ประจักษ์ อย่า ให้

มุ่งหมาย ไต นอ

ทัก ท้วง

กลับ คู้ คน แส่

ตะถึก ให้พจน์ เหยิง

แพลง ผิด

ชั่วไก่อ๊

นาน นึก

หมิ่น ค้อง ตก ตน

คิด จาก วชิรญาณ

บทที่ ๒

ความ บำรุง ร่างกาย

มนุษย์ เรา ย่อม รัก ชี วิต เมื่อ โรค ตั้ง หึ่ง ตั้งใด มา เมียด
เบียด ก็ ขวนขวาย หา แพทย์ มา รักษา ให้ หาย เป็น ปกติ ตั้ง เก่า
แต่ บาง คน เมื่อ โรค ยังไม่ มา ถึง เข้า ก็ มัก จะ เพิกเฉย เสีย
ไม่ คิด ถึง ทาง ที่ จะ บำรุง กาย ไม่ ให้ เกิด โรค ขึ้นได้ ต่อ เมื่อ

๑๔ ทัพ คำพูด

๑๖ ละล้าง ล้างเกิน

๑๗ ละลัก แอ้งพูด ชิงพูด

ความ บำรุง ร่างกาย

๔

โรค มา ถึง เข้า แล้ว จึง จะ กระตือ รือ ร้น นี่ ตรง กับ คำ
สุภาษิต ว่า “วัว หาย ล้ม คอก”

อัน ร่างกาย บริบูรณ์ ปราศ จาก โรค เป็น ความ ประเสริฐ
ที่ บุค คต ย่อม แสง หา ใน โลก นี้ เพราะ ร่างกาย เป็น เครื่อง ห่อ
หุ้ม จิตร์ ถ้า ร่างกาย บริบูรณ์ ดี จิตร์ ก็ อาจ สามารถ ดำรง
ความ ประเสริฐ ไปได้ ถ้า ร่างกาย ทรุดโทรม ถึง จิตร์ จะ
ประเสริฐ ก็ ย่อม ต้อง เสร้าหมอง ทรุดโทรม ลง ตาม เปลือก นอก
ตัว อย่าง ของ ทุกข์ อัน นี้ มี ปราภฏ อยู่ แล้ว เช่น คน ที่ได้ เถ่า
เรียน มี ความ รู้ ได้ ดี แต่ มี ความ สามารถ ใน กิจการ แต่
เฉื่อย เป็น คน ประกอบ ด้วย โรค พาห ทำ การ ไม่ได้ ด้วย จิตร์
ต้อง รู้ ถึง ความ ทรมาณ หม่นไหม้ อยู่ เสมอ วิชา ที่ได้ มา ก็ เป็น
อัน ทงเลี้ย เปตา และ วิชา ก็ ต้อง ถูก คัด ทอน ให้ สั้น เข้า ด้วย

นักปราชญ์ ใน วิทยาลัย อ็อกสฟอร์ด ใน ประเทศ อังกฤษ ผู้
หนึ่ง กล่าว ถึง เพื่อน ของ ตน ว่า “นอก จาก เวตา กิน
และ เวตา นอน เพื่อน ของ ข้าพเจ้า ได้ ศึกษา วัน ละ สิบห้า ชั่วโมง

-
๑. โรคพาห (โรค—อาพาธ) ความ บั้ว เจ็บ
๒. วิทยาลัย อ็อกสฟอร์ด วิทยาลัย เป็น สถานที่ เรียน วิชา ชั้น สูง สุด
วิทยาลัย อ็อกสฟอร์ด เป็น วิทยาลัย ใหญ่ แห่ง หนึ่ง ของ ประเทศ อังกฤษ

โม่ง เต็ม เมื่อ ถึง เวลา ก็ เข้าได้ชั้น พิเศษ แต่ อนิจจา ๆ
 นำ ส้ม เพช สดตจิตร ยิ่ง นึก ที่ เคย เป็น ใช้ จิตร ไปด้วย ต่อมา
 ไม่ ช้ำ ก็ สิ้น ชีวิต ”

ที่ กล่าว มา นี้ เป็น อุทาหรณ์ ให้ เห็น ได้ ว่า การ สดระ ร่าง
 กาย ให้ โทษ อย่างไร แต่ นัก เรียน ต้อง ไม่ ยึด ถือ เขา เป็น ตัว
 อย่าง ให้ มาก เกิน ไป จน สดระ การ เถ่าเรียน ของ ตัว เลี้ย และ
 นำ มา ซึ่ง ความ เกียจ คร้าน ใน ประเทศ เรา นี้ มี น้อย คน นัก ที่
 จะ ทำ การ ได้ ใน วัน หนึ่ง ถึง แปด ชั่วโมง เต็ม ทำ แต่ เพียง สี่ ห้า
 ชั่วโมง เท่านั้น โดย มาก ไม่ พอ ที่ จะ ให้ โทษ แก่ ร่างกาย กลับ เป็น
 สิ่ง ที่ ให้ คุณ เสีย อีก เพราะ ถ้า ไม่ ทำ เจย ร่างกาย ก็ จะ ไม่ คง อยู่ ได้
 เมื่อ ได้ แะ เห็น แล้ว ว่า ความ บริบูรณ์ ของ ร่างกาย เป็น
 สิ่ง สำคัญ อย่างไร จึง เป็น กิจ ของ เรา อย่าง หนึ่ง ที่ จะ เขา ใจ
 ได้ บำรุง ร่างกาย ให้ มาก เท่า กับ บำรุง ปัญญา ต่อ ไป นี้ จะ ยก สิ่ง
 สำคัญ ที่ เป็น ราก เถ่า ของ ความ บริบูรณ์ แห่ง ร่างกาย มา ไว้ ให้ เห็น
 เป็น ตัว อย่าง

(ก) อากาศ บริสุทธิ์ อาหาร เป็น สิ่ง ที่ บำรุง ร่าง
 กาย ให้ สดชื่น อยู่ ได้ ถ้า ปราศ จาก อาหาร ชีวิต ก็ ย่อม จะ ดับ สูญ
 อากาศ ก็ เป็น อาหาร สำคัญ เหมือน กัน เพราะ ถ้า ปราศ จาก อากาศ

คือไม่ มี دم หายใจ ชีวิต ก็ ขาดได้ ในทันที อาหาร, เรา ยัง
ต้อง ซด กิน แต่ อากาศ นี้ ไม่ ต้อง ไป ซด หา ที่ ไคร เลย ถึง
กระนั้น บางคน ยัง ไม่ รู้ จัก ที่จะ เลือ ก แล พย ที่ สอาด บริ สุทธิ์ บุคคล
ที่ อยู่ ใน เคห สถาน อัน ทึบ อุด อู่ หาส ของ ให้ อากาศ เติ น มี
ไคร ได้ ยัง มี หน้า, ขำ พอ ใจ บิด หน้าต่าง กับ ประตู ทั้ง
ชยะ กุมฝอย ให้ เกรอะ กรัง อยู่ ได้ ถน เป็น เครื่อง ขบ อุ่น กัด น ไอ
อัน แดง ให้ ดอย ชัน มา ตาม ช่อ พน ณะ ได้ ชื่อ ว่า กระทำ ยา
พิษ ให้ คน แล พย เอง เพราะ อากาศ ที่ ไม่ บริ สุทธิ์ นั้น ไม่ ใช่ อัน
ไกล เลย คือ ยา พิษ อย่าง อ่อน ที่ ค่อย ทำลาย ชีวิต ที่ ละ
เล็ก ตะ น้อย จน หมด ไป เอง

ชาว เรา ผู้ มี ความ รู้ ย่อม ทราบ อยู่ แล้ว ว่า ใน อากาศ
ท่ว ไป นั้น มี แก๊ส ชนิด หนึ่ง ชื่อ อ็อกซิเจน ซึ่ง เป็น สิ่ง ที่
ทำ ให้ เลือด สอาด บริ สุทธิ์ ก็ ถ้า เรา อยู่ ใน ที่ ขบ หรือ หนึ่ง
บิด หน้าทาง ประตู อยู่ ใน ห้อง แคบ แก๊ส อ็อกซิเจน นี้, เรา ก็ จะ
หาย ใจ ใ้ หมด ไป ทุก ที่ เมื่อ อากาศ ใน ห้อง ของ เรา มี แก๊ส อ็อก
ซิเจน น้อย เกิน กำหนด ลง ไป เพียง ไว อากาศ นั้น ก็ จะ มี ความ
บริ สุทธิ์ ดำหรับ บำรุง เลือด น้อย ลง เพียง นั้น แม้ เรา หาย ใจ

๑ แลพ ๑ กิน, ดบหา
๔ แก๊ส ๑ ลม อากาศ

เข้าไป เลือด ขวของเราจะ หม่น หมอง ทำให้ บัง เกิด ความ
วิง เวียน ช้อน เพี้ย ต่าง ๆ

คนที่ หนึ่ง หลัง ก้มงอ ก็ เหมือน กัน ย่อม ทำ อันตรายให้
เกิด แก่ คน เพราะ ปอด จะ พอง เข้า ออก รับ ลม หายใจไม่ สดวก
เลือด ที่ไหล ออกไป ทัว สรรพวงคักาย ก็ จะ หม่นหมอง เหตุ นั้น
ชาวเรา ที่ยังมี อายุ น้อย ๆ จึง ควร จะ ระวัง รักษา ออกให้ ผั่งผาย
อยู่ เสมอ ทั้ง เวลา เดิน และนั่ง เพื่อ ปอด จะได้ พอง เข้าออกได้ สดวก
บ้าน เรือนก็ เหมือน กัน ต้อง ทำให้ โปรง มี ช่องให้ อากาศ
เดินได้ ถ้า เป็น ที่ ทึบ ก็ จึง เบียด หน้าต่าง และ ประตู ปล่อยให้
อากาศ นอกโกรก เข้ามาถ่าย อากาศ ข้างใน อยู่ เสมอ ๆ สิ่งของ
เครื่องใช้ ข้างใน จะได้ รับ อากาศ บริสุทธิ์ ดังความ ขึ้น
เสียได้ ขรรณกา ห้อง, ถ้า เบียด หน้าต่าง แต่ ด้าน เดียว ด้าน อื่น
บียด เสีย อากาศ บริสุทธิ์ ภาย นอก ก็ เข้าได้ โดยยาก เพราะ
อากาศ ข้างใน ยัง ขึ้น อยู่ ตัว เมื่อ เปิด ด้าน หลัง ด้วย อากาศ
นอก จึง จะ โกรก เข้า ถ่าย แทน ที่ อากาศ ในได้ เปรียบ ประดุจ เท
น้ำ ลงใน กระบอง ขึ้น มี น้ำ เต็ม อยู่ แล้ว น้ำ ที่ เท ลง นั้น ก็ ย่อม
หลด ถ้น ไม่อาจ สามารถ ดำ มนทน ใน กระบองได้ ต่อ เมื่อ
ได้ เจาะ รู ที่ กัน กระบอง น้ำเก่า จึงจะ เดิน ลงไป ให้ น้ำใหม่ เข้า
มา แทน ที่ ขำระ ดัง ใส่ โครก ให้ สดอาดได้

การนอนคลุมศีรษะก็เช่นเดียวกับอยู่ในห้องแคบ และ
 ปิดหน้าต่าง ประตู เสียหมดเหมือนกัน เพราะอากาศที่เรา^๑มีอยู่
 เรา^๑ก็จะใช้หมดไป อากาศที่หายใจออกมา เมื่อกลับ
 หายใจเข้าไปอีก ก็ไม่ใช่^๒อื่นไกลเลย คือยาพิษ^๓นั้นเอง
 อนึ่ง การหายใจ หลง ปาก เมื่อ เวลา เป็น หวัด หรือ การ ที่นอน
 ขำปากก็ เป็น สิ่ง ชั่ว เพราะ จมูก ย่อมมี เครื่องกรอง สำหรับ กรอง
 มน ทิน ออก เสีย จาก อากาศ ก่อน ที่ จะ ปลดปล่อย ให้ อากาศ นั้น เข้า
 ไป สู่ ปอด แต่ ปาก หา มี เครื่อง ชนิด นี้ ไม่ คน ที่ ปลดปล่อย ลม ให้
 เข้า ทาง ปาก ได้ มัก จะ ไม่ ค่อย มี กำลัง เหตุ ฉะนั้น ฝ่าย ทหาร เขา
 จึง บังคับ ให้ หุบ ปาก อย่าง กวดขัน อากาศ บริสุทธิ์ นั้น เป็น อาหาร
 จำกัณ อย่าง ยิ่ง อัน ความ โดด เสดา ที่ ไม่ รู้ ลึก คน หลง
 ทรมาน ภาย อยู่ ด้วย อากาศ ไม่ บริสุทธิ์ นั้น ไม่ใช่ การ เล็ก น้อย
 เลย เป็น การ คัด ทอน ชีวิต ที่ เดียว มนุษย์ เรา ควร จำ ฟัง
 ถึง โอกาส ที่ จะ ออก เสพย์ อากาศ กลาง หาว^๔ หรือ ตาก อากาศ
 ใน ที่ แสง ที่ บริสุทธิ์ เสมอ เพราะ เป็น ของ ง่าย ไม่ ต้อง
 ไป ช้อ หา หรือ แย่งชิง ใคร

๑ ว่า ฟัง

กึก อยู่ เสมอ

๒ กลาง หาว

กลาง แสง, ที่ ร่าง ที่ ไม่มี เรื่อง กึก กัน

(ข) อาหาร และ เครื่อง ต้ม

อาหาร เป็น เชื้อ

สำหรับ อบ อุณหภูมิ ร้อน ใน ร่าง กาย ของ เรา

ถ้า เชื้อ ขาด

หรือ มี ไม่ พอ ไฟ ก็ ย่อม ดับ หรือ หริ่ง

เพราะ ฉะนั้น

อาหาร จึง เป็น สิ่ง สำคัญ อย่าง ยิ่ง

สำหรับ รักษา ความ บริบูรณ์

ของ ร่างกาย อีก ส่วน หนึ่ง

ใน ร่างกาย เรา มี เครื่อง สำหรับ ย่อย

อาหาร ให้ เป็น เลือด เลือด นี้ เดิน ไป ทั่ว ตัว

และ เป็น ต้นเหตุ

แห่ง ความ งอกงาม ของ ร่างกาย

แต่ เครื่อง ย่อย อาหาร นี้ จะ ย่อย

อาหาร ได้ เพียง น้ำหนัก เท่านั้น ๆ

ใน เวลา เท่านั้น ๆ

ถ้า

มาก เกิน อัตรา ไป ก็ ย่อย ให้ สะเด็ด ไม่ ทน

เปรียบ ด้วย ไม้ ที่

ไม่ แฉะ

ถ้า กรอก เข้า ลง ไป มาก

หรือ กรอก ถี่ เกิน ไป

แฉะ ก็ จะ หยาบ

อาหาร ที่ ย่อย ไม่ สะเด็ด ย่อม เป็น อันตราย

แก่ ต้อง

การ ที่ ต้อง เสีย ท้อง ขัน นี้ ไม่ใช่ อันตราย

คือ

กินอาหาร เร็วเกินไป

หรือ มากเกินไป

จน เครื่อง ย่อย ๆ

ให้ สะเด็ด ไม่ได้ นั้นเอง

โคลง ใน หิโตประเทศ กถอน สติติ ท่าน กล่าว ไว้ ว่า

อาหาร ย่อย สะเด็ด แล้ว

เจริญ คุณ

ขาง จัก ทราบ เจือ จน

ธาตุ พรหม

ปรุ เลือด ปรุ เนื่อ หนูน

ผิว ผอง

พรณ แส

ขจิต โรค สุข งาม ถอม

ชีว คุ้ม

ชวบ สมัย

อนึ่ง พันธ์ ก็ เป็น ไม่ ส่วน หนึ่ง สำหรับ บด อาหาร
 หยาบ ๆ ให้ สะเอียด เลี้ย ้น หนึ่ง ก่อน แล้ว จึง ส่ง ลง ไป ให้
 เครื่อง ย่อย ๆ เหตุ ะนั้น เรา ควร จะ เคี้ยว อาหาร ให้ แหก ดี แล้ว
 จึง กัด ิน อาหาร ที่ แข็ง หรือ เหนียว ก็ เคี้ยว ให้ มาก หน่อย อาหาร
 ที่ อ่อน ก็ เคี้ยว ให้ น้อย หน่อย ความ จุ ท้อง เป็น เครื่อง วัด กำ ถึง
 ของ เครื่อง ย่อย อาหาร อยู่ แล้ว ถ้า จู ่ จุ ท้อง เมื่อ ไต เรา ก็
 ทราบ ได้ ว่า ได้ ิน อาหาร เข้า ไป เต็ม อัตรา ที่ เครื่อง ย่อย จะ ย่อย ได้
 ดี แล้ว เมือ นั้น

ชนิด ของ อาหาร ที่ ิน มี สำคัญ เท่า กับ กำหนด มาก และ น้อย
 ของ อาหาร ที่ ิน เข้า ไป เหมือน กัน เพราะ ถ้า อาหาร ไม่ ดี
 หรือ บุด และ ก็ ทำ ให้ เลี้ย ท้อง ได้ อาหาร ที่ ิน ควร ให้ สอาด
 เสมอ มหาชน ใน โลก ได้ มี ปัญหา กัน มานาน แล้ว ว่า เนื้อ
 สัตว์ กับ ผัก ไหน จะ เป็น อาหาร ดี กว่า กัน แต่ ความ จริง นั้น คือ ดี
 ทั้ง สอง อย่าง มนุษย์ ที่ ิน เนื้อ สัตว์ เป็น พัน ก็ มี ร่างกาย แข็งแรง
 (เช่น ชาว ยุโรป) และ มนุษย์ ที่ ิน ผัก เป็น พัน (เช่น ชาว
 จำพวก หนึ่ง ใน ทิศ เหนือ ของ ประเทศ อินเดีย) ก็ มี ร่างกาย แข็ง
 แรง ใหญ่โต เหมือน กัน

มี แก๊ส อีก ชนิด หนึ่ง ชื่อ ว่า ไนโตรเจน ที่ ผสม อยู่ กับ

อีอก ซิเย็น ในอากาศ แต่เล็กน้อย แก๊ส ชนิดนี้ อยู่ใน ร่าง
 กายมาก เราได้แก๊ส ในไตรเย็น เข้าไป ในร่างกาย ของ
 เรา จาก อาหาร เป็น พัน หาใช่ จาก ลม หายใจ ไม่ เพราะ
 ในไตรเย็นนี้มี อยู่ใน พืช และ เนื้อสัตว์ ทั่วไป สิ่งใด ที่มี
 ในไตรเย็นอยู่ มาก สิ่งนั้น ก็ เป็น อาหาร ที่จะ ให้กำตัง แก่เรา
 มาก ที่สุด เพราะฉะนั้น อาหาร ของ เรา ควร จะ เป็น เนื้อสัตว์ บ้าง
 และ พืช บ้าง ะคน กัน

เครื่อง ต้ม บรรดา เครื่อง ต้ม อะไร จะ มาพิเศษ กว่า น้ำ ที่ใส่
 สลัด เป็น ไม่ มี สุราเมรัย ใช้ เป็น ยา สำหรับ แก่โรค ได้บ้าง
 บาง ครั้ง บาง คราว แต่ ถ้า เสพย์ เสมอ ก็ เกิด โทษ น้ำ
 ที่สลัด เป็น สิ่ง ที่มี คุณ อัน ประเสริฐ แต่ถ้า น้ำ ไม่สลัด ก็ ให้
 โทษ เหมือน กัน เพราะฉะนั้น น้ำ กิน ควร จะ ทำ ดัง นี้ เสมอ
 คือ กรอง เลี้ย ก่อน ให้ ใส่ แล้ว ต้ม ให้สุก ตั้ง ไว้
 จนเย็น แล้ว เอา ใส่ หม้อกรอง ถ้า จะ กิน เมื่อไร ก็ริน ออก
 ตาม ต้องการ การ ที่ กิน น้ำทำ นี้ ให้ โทษ มาก เพราะ น้ำ
 ย่อม มี ตัว สัตว์ เล็ก ๆ ที่ เห็น ไม่ได้ ด้วย ตา อยู่ เหลือ ที่ จะนับ
 พรรณนา และ มี ไส้ ไครก ถอย ปน อยู่ ด้วย เป็น เมือก ชุ่ม ถ้า

ความบำรุงร่างกาย

๑๗

ดื่มเข้าไป ก็ เป็นการ นำ กรวี่ ที่ สด อหิวาตกโรค °° เกิด ด้วย
น้ำ ชน ดน เป็น พน เพราะ ฉะนั้น ถ้า จะ ให้ ดี จง กิน แต่ น้ำ นม ที่
กรอง แล้ว สด าย หรือ น้ำ ทำ ที่ ดม สด และ กรอง ให้
ดี ้น ราก °° ตาม วิถี ที่ กล่าว มา แล้ว ข้าง บน

(ค) ความสะอาด ร่างกาย ของ เรา เบรียบ ประดจ
โรงงาน ใหญ่ ภาย ใน มี เครื่องจักร กัด ไฟ ทำ การ ต่าง ๆ เป็น
หมู ่ หมวก กัน และ มี ท่อ ทาง สำหรับ ให้ ชยะ กุม ฝอย ถ่าน เท่า
และ สิ่ง ที่ ใช้ แล้ว ไหล ออก มา ภาย นอก เพื่อ รักษา ความ สะอาด
ข้าง ภาย ใน ไว้ ท่อ ทาง เหล่า นั้น ใน ภาย ตัว เรา ก็ คือ รู เล็ก ๆ
ที่ มี อยู่ ทุก เค้น โดมา °° ท่อ สรรพ พงค์ ภาย มาก เหลือ ด้น จน
นับ ไม่ มี ที่ สด สด ได้ รู เหล่า นั้น เป็น ทาง สำหรับ ให้ เห้ง อ และ
มน ทิน ต่าง ๆ ที่ ไม่ ต้อง การ แล้ว ไหล ออก มา เพราะ ฉะนั้น
การ อาบน้ำ ฟอก ถ้าง รักษา ร่างกาย ให้ สะอาด จึง เป็น สิ่ง สำคัญ ที่ สุด
ถ้า ปลด อย ให้ ร่างกาย เกรอะ กรัง อยู่ ไส้ ไครก เหล่า นั้น จะ ออก
ให้ รู ตัน เสีย เป็น อัน ใ้ ไม่ ได้ จะ เป็น เหตุ ให้ ไส้ ไครก ภาย ใน
คั่ง ค้าง บัง เกิด เป็น โรค ชน

-
๑๑ อหิวาตก โร	โรค ร้าย ที่ มี อาการ ลงท้อง และ อาเจียน
๑๑ ราก	สิ่ง ที่ ทำ ให้ มี วั หมอง
๑๒ โดมา	ชน ทั้ง หลาย

หนึ่ง เครื่อง นุ่งห่ม ประดับ กาย ก็ สำคัญ เหมือน กัน ถ้า
 สอาด ก็ ดี อยู่ แต่ ถ้า สกปรก ก็ ย่อม ให้ โทษ มาก คือ
 เป็น เครื่อง ขบถ รำกาย ด้วย กลิ่น อื่น ไม่ สมควร ต่าง ๆ กลิ่น
 เหนียว เป็น ของ แฉง และ เป็น ยา พิษ ที่ แรง กว่า ความ ได้ โครก
 ของ บ้าน เรือน ที่ อาศรัย อีก เพราะ เครื่อง นุ่งห่ม เป็น เรือน หุ้ม
 ชิด คิด ร่างกาย อยู่ เป็น นิ จิน ทร ^{๑๓}

(จ) เอ็กเซอร์ไซส์ ^{๑๔} ชาวเรา ย่อม ทราบ อยู่ ทั้ง กัน
 แล้ว ว่า เอ็กเซอร์ไซส์ เป็น ของ จำเป็น อย่างไร ใน ที่ นี
 จะ ไม่ ต้อง กล่าว ให้ ยืด ยาว นึก แต่ จะ ขอ ชัก อุทาหรณ์ มา
 ให้ เห็น เป็น ตัวอย่าง ไว้ บ้าง :-

แขน มี สำหรับ ไข ถ้า ผูก ให้ ติด กับ ตัว เลี้ย ไม่ ไข เลย
 ลัก หลาย ๆ วัน เมื่อ แก่ ออก ก็ เพี้ย ไข ไม่ ได้ คน ที่
 ไข มี ขวาม เป็น กำ ลัง มี ขวาม ัก ไท กว่า มี ขว้าย คน ที่ บัวย
 มาก ไม่ ได้ ออก จาก ที่นอน ตั้ง เดือน เมื่อ หาย แล้ว ก็ เดิน ไม่ ถนัด
 ต้อง หัด ต่าย รวด ก่อน เหตุ ^{๑๕} ings เป็น เพราะ ข้อ ต่ำ เส้น เอ็น ผิด เข้า
 ประคۇ เป็น สนิม โดย ไม่ ได้ ไข และ ไม่ ได้ รับ นํ้า มัน หยอด
 มา เกิน กำหนด เพราะ ฉะนั้น เอ็กเซอร์ไซส์ จึง เป็น ของ จำเป็น

๑๓ นิ จิน ทร

แน อยู่ เสมอ

๑๔ เอ็กเซอร์ไซส์

การ ทำ ร่าง กาย ให้ แข็งแรง ขึ้น ด้วย ออก แรง กาย ต่าง ๆ

สำหรับ กระทำ ส่วน ของ ร่างกาย ไม่ ให้ สงบ อยู่ จน เกิด ไข้ ต้มนิ มิ น
 เช็ก เซอร์ ไชล์ นี ไซ แต่ เป็น สิ่ง ที่ บำรุง กาย ให้ บริบูรณ์ อยู่ ยาว เดียว เท่า
 นน เมื่อไร ย่อม เป็น สิ่ง ที่ บำรุง กาย ให้ งอก เต็ม โต ขึ้น ด้วย
 คน ใน เมือง ร้อน มัก เด็ก คน ใน เมือง หนาว มัก ใหญ่ ความ
 หนาว ทำให้ คน ดั้นรน นิ่ง อยู่ เปลา ไม่ ได้ ร่างกาย จึง เต็ม โต
 ขึ้น ได้ เร็ว จน เต็ม ที่ แต่ ความ ร้อน ชัก ให้ คน ช่อน เพี้ย ไม่
 ทำ อาการ กิริยา แข็งแรง เลือด ใน กาย ไม่ เดิน ได้ คดอง และ
 กตัญญู ไม่ มี โอกาส ที่ จะ ชัก ญุด โดย ความ แรง ร่างกาย จึง
 ริด แคระ ๐๕ เข้า ไม่ ทน เต็ม โต ได้ เต็ม กำหนด เพราะ ฉะนั้น
 ชาวเรา ที่ จะ ให้ ร่าง กาย โต บริบูรณ์ และ ปราศ จาก ความ ผิด เคือง ใน
 ข้อดำ นำ ให้ เกิด พยาธิ ต่าง ๆ จง แสวง หา เช็ก เซอร์
 ไชล์ อย่าง นิ่ง ฟุบ อยู่ กับ โตะ หรือ ทำ การ อยู่ กับ ที่ วัน ยัง คำ
 ใน วัน หนึ่ง จง หา โอกาส ที่ จะ ออก เดิน หรือ ออก แรง ต่าง ๆ เพียง
 สอง สาม ชั่วโมง เป็น นิติย การ ทำ ส่วน ประดับ ประดา บ้าน ด้วย
 พรรณบุพผชาติ ก็ เป็น เช็ก เซอร์ ไชล์ และ เป็น เครื่อง
 บำรุง กาย บำรุง ใจ ให้ สด ชื่น ตี ได้ อย่าง หนึ่ง เหมือน กัน

สมเด็จพระธรรมเพ็ญ ที่ ๘ (หลวง ศรัศิกัด) รับสั่ง
 ว่า ดั่ง นี “แต่เรา เป็น เจ้า มานาน มิ ได้ เติบ มวย ปล้ำ

บ้าง เลย มือ ก็ หนัก เห็นอ ย เมื่อยดำ ซา อ่อน ไป ” วัน หนึ่ง
 เสด็จ ปดอม เป็น ราชครู ขึ้น ไป กับ มหาเด็ก ดนิต ดี ห้า คน เข้า
 ไป เปรียบ มวย ที่ บ้าน บั๊จันตชนบท แขวง เมือง วิเศษ ไชยชาญ
 ที่ เขามี การใหญ่ ฉลอง พระ เมื่อ ขณะ มวย แล้ว เสด็จ กลับ
 พระ ราชวัง ก็ ทรงพระ เกษม เปรม ปราโมทย์ สบาย พระไทย
 เมื่ ที่ ยิง นี้ ก็ เป็น อุทาหรณ์แห่ง ความรู้ ตึก คำคม ของ
 เอ็กเซอร์ไซส์ อย่าง หนึ่ง

มี หมอ ผู้ หนึ่ง กล่าวว่า ท่าน มี หีบ ไม้ ที่ ใส่ ของ มา
 แต้นอก อยู่ ที่ หลัง บ้าน ท่าน เป็น อัน มาก เวลา เข้า ท่าน ฝ่า
 ออก เป็น พน หุง เข้า ด้วย ตน เอง ทุก วัน เหตุ ที่ ท่าน ฝ่า เอง นี้
 ไซ้ ว่า จะ ไม่มี คน ฝ่า ให้ หรือ เสียตาย ทรมาน ที่ จะ ไป จ้าง คน
 ขึ้น มา ฝ่า ก็ ห้าม ได้ แต่ ฝ่า เอง เพราะ อยาก จะ ปฏิบัติ ความ ประ
 สงค์ ของ ร่างกาย (คือ ให้ เป็น เอ็กเซอร์ไซส์) การ
 เมื่อยขบ นี้ ไม่ใช่ อันใด เลย คือ ความรู้ ตึก ต้องการ เอ็กเซอร์
 ไซส์ นั้น เอง มี อุทาหรณ์ปรา กฏ อยู่ ใน โคลง ต่อ ไป นี้ ด้วย

โคลง ฤๅษี คัด คน คัด มา จาก วัด พระเชตุพน

ชฎิล คัด คน นี้ ข้า	นักรเ	ใจ เขย
ช้ช้อ ตั้งประคิเหะ	ง่อม ง่อม	
ทอด เท้า ท่า มวย เตะ	คั่ง เมื่อย	หาย ฮ่า
แก้ สะเอด ขด ค้อม	เช่า คู้ ไชยก ไชยง	

อาัยญ ญาณ ยิง ผู้	ผนวช แหก
เนาว่า พันธ์ ฝาแฝด	หาบ หัด
โรค ถม ถ่น ตู แดก	วาง หาบ คัด แะ
เอน เอก เขียว เหว ดั้ว	แฉะ หน้า เงย หงาย

พระราช นิพนธ์รัชกาล ที่ ๓

พระนารอท ข้ายูเร้า	ทรวง วัน	ทำนา
ช้ช้อ เจ้า และ จันท	ฆาฏ ร้าย	
นวย เท้า ท่า ย่น หั้น	เห็น เยี่ยง	เหาะ แะ
มือ หั้น คน เขา ข้าง	เลื่อม ส้น ส้ม	

ด่มเต็จ พระ ตั้งฆราวาส (ตอน)

๑๖ ชฎิล	ฤๅษี
๑๗ กวี	บิณฑิ
๑๘ พระนารอท	ชื่อ ฤๅษีคนหนึ่ง

แบะชา คู้ เจ้า เจ้า
 บิด ไหล่ แหงน หงาย แยก
 เวียน เคี้ยว จิตรี ใจ แดง
 พระสุธามันต์ ได้

ช่น เล่ม
 ยึด ไว้
 พัดน เลื่อม ต่าง นอ
 ดัด แดง ย่า นาง

พระพุทธรูป โฆษาจารย์ (นิม)

พิศ ไกย โพน ผนวช ข้าง
 ทิว พันธุ์ ชาย เนิน
 ประวิบัติ ดัด องค์ เจริญ
 กุม กด ขรรกร ก้า

เขา เชน
 ทำ น้ำ
 ชนม ชัยพัย พระ นา
 พ่าง พัน ย่น ย่น
 กรมหมื่น ไกรสรวิชิตร

กาละชฎิต ดัด มด้าง
 ไคล ชมับ จีบ หน
 มั่น เคี้ยว มัด จักขุ
 ไว้ ฌมับ บอ กั้น

ถม ดู
 นวด เน้น
 เลื่อม ล้าง ไข่ แะ
 ประสิทธิ์ แก่ ฌม ประดัง

เจ้าพระยา พระคลัง (สมเด็จพระองค์ใหญ่)

ผู้ ผนวช จัน แจ้ง ช่อ
 อยู่ เขว่ เขา ล้าเหล้ง
 ตัทธิ ทาน เกร่ง เขม้ง
 มือ เขว่ง ผวา ทำ งว

หลัก เจ้ง
 ดั่ง ลัว
 เมือง ทาน ถือ ฮอ
 ระเบียบ เฒ่น สดบ ทรวง

พระยา โสภโณราช เสด็จ (ทองจัน)

บทที่ ๓

ความสามารวมตน

บัดนี้ เราได้แต่เห็นแต่ที่ว่า มนุษย์มีส่วนสูงฝ่ายหนึ่ง ต่ำ
ฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายต่ำ คือ โกรง กระดูก มั่งคั่ง ร่างกาย ซึ่ง เป็น อนิจ
จัง ปรกอบ ด้วย ความ เกิด แก่ เจ็บ ตาย คอย นุด ตาก มนุษย์
ลงสู่ บัถว์ ซาก คือ พน ดิน แต่ ฝ่าย สูง คือ จิตร ซึ่ง มีความ สามารถ
ค้า มนุษย์ ให้ พ้น จาก กิเลส และ ความ ชั่ว ต่าง ๆ ยก มนุษย์
ให้สูง ที่ สูง คือ ศักดิ์ อัน มนุษย์ ที่ เกิด มา ใน โลก ตาม ที่ พระพุทธ
เจ้า สอน ว่า อยู่ ใน กอง กิเลส ที่ เป็น เพลิง เผา ให้ เรวร้อน
อยู่ เสมอ น ก็ คือ ความ ประจันบาน ต่อสู้ กัน ใน ระหว่าง ฝ่าย สูง
กับ ฝ่าย ต่ำ นั้นเอง เพราะ เหตุ นั้นแหละ (คือ ที่ มี ธรรมดา ฝ่าย ต่ำ
ดึง หน่วง เรา ให้ ชุก อยู่ เสมอ) เรา จึง ควร จะ บังคับ กัน รักษา ยึด รัง
ตัว ของ เรา ไว้ ด้วย อำนาจ ฝ่าย สูง คือ ศักดิ์ ความ รู้ ตัก อัน เกิด จาก
จิตร ของ เรา พระบาท สมเด็จ พระจอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว ท่าน
ทรง พระราช นิพนธ์ ไว้ มี แจ่ม อยู่ ใน หนังสือ มิวเซียม ว่า

๑. อนิจจัง

ไม่เที่ยง

๒. กิเลส

เรื่องเศร้าหมอง

๓. พระพุทธเจ้า สอน คำสั่งสอน ใน พระพุทธศาสนา

“แม่ถึงเมื่อร่างกายเรา กระสับ กระส่าย แต่จิตร เราจะไม่
 กระสับ กระส่าย แม่ถึงเมื่อร่างกายของ เรา กระสับกระส่าย
 อยู่เพราะทุกข์ เวทนา แต่จิตร เราจะไม่ กระสับ กระส่าย จะ
 รักษาจิตรไว้ไม่ให้ กระสับ กระส่าย ก็ เราจะรักษาไม่ให้ กระสับ
 กระส่าย ก็เพราะปัญญา ที่รู้ ที่เห็น ตามจริง ”

อนึ่ง ชาวเราจึง หมั่น คอย ระวัง ว่า ตัวของ เรา จะ ถูก
 หนองเหนียวให้มันตึง งวย เกียจคร้าน เสีย หรือ ถ้ารู้ลึก ดึงนั้น
 เราจึง เข้ายึด ถัดความ เชื่อมซึม เสีย เรา รู้ลึก ว่า ความ ตระหนี่
 ค่าย ขึ้น มา ตาม ตัวเรา หรือ เรา จึง ถัดทิ้ง เสีย ทิ้ง ที่ ความ
 ขัดแย้ง สิ่งใด ไม่ ว่า มาก ว่า น้อย จะ มา ประจันบาน ชิง ความ
 เป็นใหญ่ ใน ตัวเรา หรือ เรา จึง ตัด รับ เอา ไชยชนะ ให้ จึง ได้
 อย่า ให้ ทิ้ง ความ ขัดแย้ง กำถั่ง มาก ขึ้น จะ เกิด เป็น คึกใหญ่
 ภายหลัง เรา จะ ปราไชย ต้อง เป็น เชตย แห่ง ความ ขัด การ
 ตัด รับ ขึ้น หน้าหนก ของ ขรรคมดา ฝ่าย ต่ำ ด้วย ข้านาง ฝ่าย สูง คือ จิตร
 นีแหละ เรียก ว่า “ความ ดำรงตน ”

๑ ความตระหนี่ เก็บแต่แก่ตน ไม่เห็นแก่ผู้อื่น, ทา, ไม่ ผ่องแผ้ว.

๒ ปราไชย ทำอหิ

๓ เชลย ทนข้าศึกที่จับมาได้

ความสำรวม คน

๒๕

ผู้ที่เป็นมนุษย์ฝ่ายสูงเป็นผู้ที่รักตนเอง มีชัยชนะ
แก่ความชั่ว ปกครองตนด้วย เจตสิกกรรม คือความ
รู้, ความคิด, ความใคร่ครวญ, ความไต่สวนเปรียบเทียบ, สติ
และความรู้สึกชอบ ฯลฯ รวมกันเป็นจิตรกรรมการ
สำหรับประชุมและไต่สวนสิ่งที่จะกระทำว่าถูกหรือผิดดีหรือชั่ว
ปฤกษาคถกกัน ในที่ประชุมของอำนาจแห่งเจตสิกกรรมเหล่านั้น
เด็ดขาดแล้ว จึงบงการให้ร่างกายกระทำสิ่งนั้น

แต่ที่มนุษย์ผู้ใดจะให้อำนาจความปกครองตน ความ
สำรวมคน สติซัดชาต อยู่ในจิตรกรรมการของตน ฉะนั้น มนุษย์
ผู้นั้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้และได้ฝึกหัดในธรรมจริยา ถ้า
มี ฉะนั้นจะทนความดังเหนียวของธรรมดาฝ่ายต่ำ ซึ่งเป็นช่อง
ทางให้ความชั่วทั้งหลายบายบ้นชนมา ไม่ได้ อำนาจ

๑ เจตสิกกรรม

สิ่งที่เกิดในใจหรือติดกับใจ

๒ จิตรกรรมการ

กรรม การ แปลว่า ผู้ที่ประชุมกัน ทำการ สิ่งหนึ่ง ร่วมกัน
จิตรกรรมการ หมายความว่า ความคิดชนิดต่าง ๆ ของใจ
(คือเจตสิกกรรม) เช่นความรู้, ความดำริห์, ความไต่
สวน, ความรู้สึกดีชอบ, ความบงการ ฯลฯ มารวมกันก็
เป็นประชุมสำหรับคิดการต่าง ๆ ที่ร่างกายจะกระทำว่า
ถูกหรือผิด ควรยอมให้ร่างกายกระทำหรือไม่

ความล้ำรวม คน^๕นี้แหละ เป็นเครื่องหมายของมนุษย์ฝ่ายสูง
ที่เป็นชนิดพิเศษ เลิศ^๖กว่ามนุษย์สามัญ ผู้เป็นแต่สัตว์โลก^๗
ชนิดหนึ่ง ซึ่ง มีวิญญาณ อย่าง สัตว์ จักขุบท^๘ ทวิบาท^๙ตาม
ธรรมดา

อนึ่ง อำนาจ ที่ล้ำรวมคนได้ปกครองคนได้ มีไชยชนะ
แก่ข้าศึก คือความชั่ว^๕นี้ เป็นเกียรติยศอันประเสริฐ
ท่านนักปราชญ์ผู้มีนามว่า โซโตมอน ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้ที่
รักษาศีล^๖ของตนเองได้ ประเสริฐกว่าผู้ที่ดีบ้านเมืองได้”
ถ้อยคำนี้ ก็ตรงกับที่มีปรากฏอยู่ในพระธรรมบทว่า “คน
ผู้ชนะตัวเองคนเดียว ดีกว่าคนชนะพตัง พันในสงคราม
ผู้ชนะตัวนั้นแหละ ได้ชื่อว่า เป็นผู้ชนะ สงคราม อย่าง สูง สุด”

๕ เลิศ

คือยิ่งอย่างวิเศษ. ยอด

๖ สัตว์โลก

สิ่งที่มีวิญญาณอยู่ในโลกนี้ทั้งหมดยกเว้นคนและสัตว์ทั้งชั้น

๗ จักขุบทหรือจักขุบาท

สี่เท้า (ถ้าใช้คำว่า ‘จักขุบท’ นั้นสำหรับเรียกเจ้าสี่กับ
คำว่า ‘ทวิบาท’)

๘ ทวิบาท

สองเท้า

คนใด คนหนึ่ง ผู้
เคียด ฆ่า คน อนันต์^{๑๓}
ไป ปาน มุรุษย์ อัน
เขี้ยว^{๑๔} ท่าน เย็น ขอบ แต่

ใจ ฉกรรจ์
หนัก แท้
ผจญ^{๑๕} จิตร เสง นา
ว่า ผู้ มี ไชย

จาก โคลง โลกนิติ

ความ ล้ำรวม ตน นี้ ถ้า ผู้ใด มี ความรู้ วิชา ทราบ สิ่ง
ดี และ สิ่ง ชั่ว แล้ว ก็ ย่อม ประพฤติ ได้ โดยง่าย ดาย ใน
ครั้งแรก ที่ จะ ประพฤติ จะ ต้อง รับ ความ ลำบาก บ้าง เพราะ จะ
ต้อง ฝ่าฝืน ตน บังคับ ตน ระวัง ความ ชั่ว ที่มี อยู่ใน ตน
และ ห้าม กัน ยึด รั้ง ตน มิ ให้ หนี ไป สู่ ความ ชั่ว อัน ความ เดี๋ยว
เด้อ หรือ ความ เม้า หลง จะ นำ มา แต่ ถ้า ได้ ล้ำรวม ใจ ยก
จิตร ให้ เป็น หิว หน้า ตั้ง กำลัง ความคิด ความรู้ ทง หลาย ให้
เป็น กรรมกร ปก ครอง ตน มี อำนาจ เต็ม ที่ แล้ว ไม่
ช้า ไม่ นาน ก็ จะ ได้ รับ ความ เคยชิน เข้า การ ล้ำรวม ตน ก็ จะ
ค่อย สดวก ไม่ ต้อง ฝ่าฝืน เห็นยว รั้ง ตน มา เลี้ย จาก ความ ชั่ว
มากนัก

๑๓ อนันต์ ไม่มี ที่ สุก
๑๔ ผจญ ทำ สู้ รบ
๑๕ เขี้ยว นักปลาวาฬ, ผู้ รัง

ความ เคย ชิน นี้ เกิด ขึ้น จาก กิริยา ที่ กระทำ ซ้ำ ๆ กัน บ่อย ๆ
 เข้า ไม่ว่า กระทำ หรือ ประพฤติ อะไร ๆ หมด ที่ ยัง
 ไม่เคย ประพฤติ ใน ครั้ง แรก คง จะ รู้สึก ความ ลำบาก ต้อง
 ฝืน ใจ ฝืน กาย ทำ แต่ ถ้า หาก ว่า ได้ อด ฝืน ทำ ติด ต่อ กัน
 ไป สัก สัปดาห์ ครั้น ก็ จะ รู้สึก เบา แรง ชื่น เพราะ ความ
 เคย ชิน ใน สิ่ง นั้น เกิด ขึ้น ใน ตน เป็น ต้น ว่า เรา เคย กิน อาหาร
 เวลา ห้า โมง เข้า แล้ว ภายหลัง จะ มา เลื่อน เวลา เลี้ยว กิน
 แต่ สอง โมง เข้า ใน วัน แรก เรา คง ได้ รู้สึก ความ ขัด ข้อง คือ
 พอ ถึง สอง โมง เข้า เรา ก็ ยัง ไม่ หิว แต่ ครั้น แข็ง ใจ กิน เข้า ไป
 พอ ตก ราว สี่ โมง เข้า ก็ ออก หิว อีก วัน ที่ สอง จะ ค่อย ยัง
 ชื่น ชื่น บ้าง แม้ ว่า เรา แข็ง ใจ ฝืน เวลา กิน แต่ สอง โมง เข้า
 เสมอ ไป อีก ไม่กี่ วัน ก็ จะ อยู่ ตัว เพราะ ท้อง เคย เข้า
 นี้แหละ จึง แล เห็น ได้ ว่า ความ เคย ชิน เกิด ขึ้น ได้ เพราะ การ
 กระทำ ซ้ำ ๆ กัน ติด ต่อ กัน ไป เมื่อ ความ เคย ชิน เกิด ขึ้น แล้ว
 ก็ จะ นำ ให้ ประพฤติ ดัง นั้น เสมอ เช่น เรา เคย นอน เวลา ๔ ทุ่ม
 เมื่อ ได้ เวลา ๔ ทุ่ม เรา ก็ ออก ง่วง นอน ทุก คืน เรา เคย ดู หนึ่ง สัปดาห์
 เวลา เข้า มืด พอ ถึง เข้า มืด เรา ก็困 เอง ไม่ ต้อง ให้ มี ใคร ปลุก

ความ เคย ซิน^{๕๕} น^{๕๖} เป็น ผู้ อุปการ^{๕๗} ใหญ่ ของ ความ ประพัตติ^{๕๘}
 ทั้งไป ถ้าเรา ประพัตติ ตัว ของ เรา ให้ เคย ใน สิ่ง ที่ ดี ก็ จะ ดี
 แก่ ตัว เรา ถ้า หาก เรา ปลดปล่อย ให้ ตัว เรา มี ความ เคย ใน สิ่ง ชั่ว
 เรา ก็ จะ ได้รับความ ชั่ว เช่น สับ ผื่น กิน เหล้า ดิน หรือ พุดเต้^{๕๙} เป็นต้น
 เพราะ เหตุ ฉะนั้น นักปราชญ์ ท่าน จึง กล่าว ไว้ ว่า “ความเคยซิน^{๖๐} น^{๖๑}
 ถ้า เป็น ผู้ อุปการ^{๖๒} ความ ดี ก็ ประดุจ พระ “ มา ไปรต ถ้า เป็น
 ผู้ อุปการ^{๖๓} ความ ชั่ว ก็ ประดุจ พระยามาร “ มา ฝจญ ” กุตบุตร^{๖๔}
 ทั้ง หลาย จึง แสวง หา ความ เคย ซิน ให้ เป็น พระ มา ไปรต ตน และ
 จง หลีก หนี ความ เคย ที่ จะ เป็น พระยา มาร มา ฝจญ ตน เกิด คือ
 ให้ ประพัตติ ให้ เคย ใน สิ่ง ที่ ดี แต่อย่า ให้ เคย ใน สิ่ง ที่ ชั่ว ให้
 อุตสาห^{๖๕} รั้ง ตน ตาม วิถี ที่ ได้ กล่าว มา ข้าง ต้น แล้ว เสมอ ไป ความ
 เคย จะ ได้ เกิด ขึ้น ภายหลัง ก็ จะ ได้ สดวก ไม่ ต้อง ออกแรง มาก นัก

บุคคล ผู้ ไดยิ่ง รั้ง ตน มอบ อาญาสิทธิ^{๖๖} ในการ
 ปกครอง ตน ให้ แก่ จิตร กรรม การ ของ ตน ได้ มาก ผู้ นั้น ยิ่ง
 จะ เป็น ผู้ มี ธรรม จริยา ดี ขึ้น ผู้ นั้น จะ บังคับ ความ ปราถนา

-
- ๕๖ ผู้ อุปการ ผู้ ช่วย, ผู้ บำรุง
 ๕๗ พระ คือ ผู้ ประเสริฐ ใน ที่ มี เล็ง ถึง พระ ทุกองค์
 ๕๘ พระยามาร พระยาอัถุ^{๕๙} ที่ คอย ห้าม นาง กิด กัน ไม่ ให้ คน ได้ ดี เช่น พระ
 ยามาร ที่ คอย ตาม ฝจญ พระ ทุกองค์ เมื่อ ยังมี พระ ชนม์ อยู่
 ๖๐ อาญาสิทธิ อำนาจ เกิด จาก

ของ ตน เอง ได้ และ จะ ผูก ความ ปรารถนา ของ ตน ไว้ ให้ ขึ้น
 อยู่ใน อำนาจ ความ รู้ ผิดชอบ คือ จิต กรรม การ ของ ตน
 แม้ ผู้ใด กระทำ ดัง นี้ ไม่ ได้ ปล่อย ให้ ความ ปรารถนา เป็น ใหญ่
 กว่า คน แล้ว ตน จะ ต้อง เหน้ ทาษ แห่ง ความ ปรารถนา ของ
 ตน เอง และ จะ ได้ รับ ความ เดือดร้อน ยิ่ง เสีย กว่า มี นายเงิน
 ที่ รุ้ ร้าย เฝ้า ต่ำทอ เมียน ตี อยู่ ทุกวัน อีก ความ ปรารถนา
 เป็น นาย อัน ร้าย แรง นั้ก ถ้า ไม่ คอย ห้ามปราม กตัญญู
 ปล่อย ให้ มี อำนาจ เป็น เจ้า เรือน ชน ได้ ก็ จะ คง มี วรุตม์ เป็น
 ความ โทก ใหญ่ นำ ทุกข์ ภัย มา ให้ ต่าง ๆ นั้ก ปรารชณ์
 ท่าน ได้ กล่าว ไว้ เป็น คำ เตือน สติ มี อยู่ ดัง นี้

ความ โทก เมื่อ เกิด ขึ้น
 ให้ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕
 โทก เป็น เหตุ อุกุศล
 โทก ย่อม เป็น มุติ ๒๖ ๒๗ ๒๘

ใน กรรม ๒๐
 จิต ๒๑
 หลาย หลาก
 เพิ่ม ตั้ง บาป ธรรม

-
๒๐	กรรม	ทวง ใจ
๒๑	อนัตถ์	ความ อธิ หา
๒๒	อุปัท	เกิด ขึ้น
๒๓	กต	ถึง
๒๔	อกุศล	ความ ชั่ว
๒๕	มุติ	ราก, กัน แก้

รวง^{๒๖} รูป^{๒๗} เหมมฤค^{๒๘} อัง^{๒๙} ๆ^{๓๐} ควร^{๓๑} เชื้อ^{๓๒} เถย^{๓๓}
 ราม^{๓๔} ราช^{๓๕} ยัง^{๓๖} หิน^{๓๗} หวน^{๓๘} จิตร^{๓๙} ไค^{๔๐} ต^{๔๑}
 ภิ^{๔๒} ม^{๔๓} ภู^{๔๔} แ่ง^{๔๕} ก^{๔๖} ดย^{๔๗} ว^{๔๘} ใจ^{๔๙} พ้อ^{๕๐} เธอ^{๕๑} ย่า^{๕๒}
 ฤ^{๕๓} โถ^{๕๔} ทะ^{๕๕} นาว^{๕๖} ไร่^{๕๗} ตก^{๕๘} งาม^{๕๙} มือ^{๖๐} ชาญ^{๖๑}

คิด จาก หิโตประเทศ กถอน ถิตติ

ใน ที่^{๖๒} ด^{๖๓} นั้น^{๖๔} จะ^{๖๕} ชาติ^{๖๖} อุ^{๖๗} ทา^{๖๘} หาร^{๖๙} ณ^{๗๐} ของ^{๗๑} ความ^{๗๒} ก^{๗๓} ด^{๗๔} ความ^{๗๕} ป^{๗๖} ราว^{๗๗} นา^{๗๘}
 มา^{๗๙} ให้^{๘๐} เห็น^{๘๑} พอ^{๘๒} เป็น^{๘๓} ดัง^{๘๔} เช^{๘๕} ป^{๘๖} ด้วย^{๘๗}

นักเรียน^{๘๘} ผู้^{๘๙} หนึ่ง^{๙๐} กำ^{๙๑} ดัง^{๙๒} น^{๙๓} ำ^{๙๔} เ^{๙๕} ด^{๙๖} ะ^{๙๗} อด^{๙๘} ะ^{๙๙} อด^{๑๐๐} อยู่^{๑๐๑} ใน^{๑๐๒} ช^{๑๐๓} น^{๑๐๔} เวลา^{๑๐๕}
 นั้น^{๑๐๖} คร^{๑๐๗} ณะ^{๑๐๘} ธิ^{๑๐๙} ญ^{๑๑๐} ไป^{๑๑๑} รับ^{๑๑๒} แ^{๑๑๓} ก^{๑๑๔} เส^{๑๑๕} ย^{๑๑๖} หา^{๑๑๗} ได้^{๑๑๘} อยู่^{๑๑๙} กำ^{๑๒๐} กับ^{๑๒๑} ช^{๑๒๒} น^{๑๒๓} ไม่^{๑๒๔} ชาย^{๑๒๕} ผู้^{๑๒๖} หนึ่ง^{๑๒๗}
 จึง^{๑๒๘} ทา^{๑๒๙} ม^{๑๓๐} ว่า^{๑๓๑} “ ใจ^{๑๓๒} ทย^{๑๓๓} พ^{๑๓๔} ร^{๑๓๕} ร^{๑๓๖} ณ^{๑๓๗} น^{๑๓๘} ใน^{๑๓๙} คำ^{๑๔๐} รา^{๑๔๑} เ^{๑๔๒} ด^{๑๔๓} ก^{๑๔๔} มี^{๑๔๕} ทำ^{๑๔๖} ไม่^{๑๔๗}
 จึง^{๑๔๘} ไม่^{๑๔๙} พ^{๑๕๐} ด^{๑๕๑} ิ^{๑๕๒} ช^{๑๕๓} น^{๑๕๔} ด^{๑๕๕} เ^{๑๕๖} ไร^{๑๕๗} ไม่^{๑๕๘} มี^{๑๕๙} ใคร^{๑๖๐} เห็น^{๑๖๑} ต^{๑๖๒} อ^{๑๖๓} ก^{๑๖๔} ” แต่^{๑๖๕} น^{๑๖๖} ก^{๑๖๗} เ^{๑๖๘} ียน^{๑๖๙}
 ผู้^{๑๗๐} น^{๑๗๑} ค^{๑๗๒} อ^{๑๗๓} บ^{๑๗๔} ะ^{๑๗๕} ว่า^{๑๗๖} “ ทำ^{๑๗๗} ไม่^{๑๗๘} จะ^{๑๗๙} ไม่^{๑๘๐} มี^{๑๘๑} ใคร^{๑๘๒} เห็น^{๑๘๓} น^{๑๘๔} น^{๑๘๕} เ^{๑๘๖} น^{๑๘๗} น^{๑๘๘} แ^{๑๘๙} ห^{๑๙๐} ะ^{๑๙๑}

-
- ๒๖ รวง หรือ “ วัง ” แปลว่า แอ่ง, สว่าง, จำแสง
 ๒๗ เหมมฤค เนื้อทอง, กวางทอง
 ๒๘ ราม ราช พระราม ในเรื่องรามเกียรติ์
 ๓๐ ไร่ กลุ่มทอง
 ๓๑ ภิ ม น้ำกลว ฤ ไร่ อภัย
 ๓๒ แ่ง ติศกู
 ๓๓ ฤ ถึง ที่, กส
 ๓๔ ละ ทั้ง
 ๓๕ นาว นาง

เป็นคนเห็น ฉันคงจะไม่ปล่อยให้ตัวของฉัน กระทบ ความชั่ว
 ๕ ขอบห้าม ของครู ดั่งนั้น เป็นแน่ ”

ถ้อยคำ ของนักเรียน ที่กล่าวนี้ ควรชม นัก เมื่อ โต
 ๕ เด็ก คนนี้ คงจะเป็น คน ดี ได้ คน หนึ่ง แท้ จะมีกำลัง

มาก อาจสามารถ รัง คน ตำรวม คน แหะ ปกครอง บังคับ
 บัญชาคนได้ บรรดาชาวเรา จงจำไว้ เป็น ตัว อย่าง เกิด
 และ จง อุดำให้ ผูก คน ตำรวม คน ให้ เหมือน เด็ก คน นี้

บทที่ ๔

ความสัตย์ สุจริต

ความสัตย์ เป็น ขรรณ ๖ อัน ประเสริฐ ที่ สุด ที่ มนุษย์ จะ
 ต้อง มี ก่อน ที่ จะ ถางทาง ไป สู่ ขรรณ อื่น ๆ อัน พึง ส่งวน ๖
 ท่าน นักปราชญ์ เก่า ชื่อว่า เปเลโต ผู้มี นาม อูโซส ๗ ปรากฏ
 อยู่ใน ทวีป ยุโรป กล่าว ถ้อยคำ ไว้ ว่า ดังนี้ “ ผู้ที่
 แสวง หา ความ สุข จง ปฏิบัติ แต่ ความ สัตย์ ให้ เป็น ต้น ดาน

- ๑ ขรรณ คุณความ ดี
- ๒ พึง ส่งวน ควร เก็บไว้, ควร รักษาไว้
- ๓ อูโซส ก้อง, โกล่งดัง

ความสัตย์สุจริต

๓๓

ของ คน ถ้า ปฏิบัติ ได้ ดัง นี้ แล้ว จึง จะ พ้น ห่วง ทุกข์^๔
ถ้า ปฏิบัติ ยัง ไม่ได้ ก็ จะ ยัง ตอ ย คง อยู่” นี่ เป็น ความ จริง
เพราะ ความ สัตย์ เป็น ของ แท้ ใน คน เอง ปราศ จาก ราคี ใน
พระธรรมบท ท่าน ก็ กล่าว ไว้ ว่า “คำ จริง เป็น วาจา ไม่ ตาย”

แต่ ความ แท้ เป็น ของ ผสม หา ความ บริสุทธิ์ มิ ได้
ความ สัตย์ เป็น ของ อยู่ ใกล้เคียง ที่ สุด จะ ต้อง การ ใน วินาที ไต่ ก็
ได้ ใน วินาที นั้น ไม่ ต้อง พัก เทียบ เสาะ แสวง หา แต่
ความ แท้ เป็น ของ ที่ หียบ ยาก ผสม ยาก เมื่อ หา ได้ แล้ว
ยัง จะ ต้อง ประกอบ ก่อ กัน เข้า ให้ ได้ รูป รอย สัม เหตุ สัม ผล คำ
เท็จ คำ เดียว ที่ กล่าว เทียบ เทียม ให้ คล้าย ความ จริง จะ
ต้อง ใช้ คำ เท็จ อื่น ๆ มา ช่วย ชุบ ย้อม อีก หลาย คำ

คนที่ พูด ความ จริง ถือ เขา สัตย์ ธรรม เป็น ที่ คง ปราศ
จาก ความ ครุ่น คร้าม ต่าง ๆ จึง มี ความ สุข แต่ คน ที่ พูด คำ เท็จ
นั้น เปรียบ ประดุจ ยืน อยู่ บน ปลาย หอก หรือ หลาว ต้อง
ระวัง ตัว กัด จะ เพี้ยง พล้า อยู่ เสมอ ตัว นึก ว่า ตัว บัด ความ
ไว ให้ มิ ตี มี ต แต่ ความ รู้ ดี ก็น กัด ทำ คน เอง ให้ รว ไซ

^๔ ห่วงทุกข์ กองทุกข์ (ในที่นี้เปรียบความทุกข์ประดุจห้วงน้ำซึ่งกว้างขวางว่า
ไม่อาจจะถึงฝั่ง)

ความ สว่าง เป็น พริ้ว ปรากฏ แก่ ตา ผู้ ^{อื่น} ครั้น ปรากฏ ก่อ ^{แล้ว}
ไว้ใน คำฉันท์ อนุรัฐ ว่า

“ คณ ความ บ ครอบ ความ ฤๅ จะ บิด จะ บ้อง คง ”

คือ เปรียบ ว่า สิ่ง ไต ที่ ไม่ ควร ทำ นั้น ถ้า ทำ เข้า แล้ว ก็
เหมือน หนึ่ง คณ จะ ปก บิด ไว้ ไม่ ได้ คง จะ พุ่ง ออก
มา ให้ เห็น แจ่ม ชัด เสมอ

คนที่ ปก บิด ความจริง ด้วย ความเท็จ นั้น นี้ หมายความว่า คน
หลอก ถว ^{ผู้} อื่น ให้ หลง เชื่อ แต่ แท้จริง คน กลับ หลอก ถว คน
เอง เพราะ ความจริง นั้น คง จะ ปรากฏ ขึ้น สัก วัน หนึ่ง คน
จำพวก นั้น จึง ได้ ชื่อ ว่า อยู่ใน กอง ทุกข์

ฉิ เรา คิด โกรธ แค่น	เคื่อง ไกร ไกร นา
จะ พุด จะ ทำ ไต	เมื่อนั้น
ถ้วน แต่ ทุจริต ไป	เป็น โทษ
ทุกข์ จะ ตาม บับ คน	ชั่ว สิ้น สิ้น สิ้น

๔ พริ้ว ความฉีก กิริยา ที่ แสดง ให้ ผู้ ^{อื่น} จับ เจ็บ เจ็บ เสร็จ ได้ (พริ้ว มัก เกิด
จากความ ประหลาด ตก สิ้น)

๖ ฉิ แม้, ถ้า

ปาน ดัง จักรเท้า
โค จะเดิน ไป ถอย
จักร เกวียน ย่อม จะ คอย
โค หยุด จักร ก็ ตั้ง
นิ เรา มี จิตร ใจ
จัก ประกอบ ใจ
ด้วย แก่ สัจจิต ใจ
ผล คู่ จัก เกิดขึ้น คล้อย
เปรียบ เรา ซึ่ง คิด ค้อย
คราว นิ่ง หรือ ยืน คด
คราว นอน อีก เดิน หน
เรา ย่อม ตาม กระชั้น

ตาม รอย โค ฤ
หยุด ยั้ง
หมุน เคลื่อน ตาม แร
แต่ ค้อย ตาม เสมอ
ส่องใส
ใหญ่ น้อย
บุญ เลิศ เหลือ แด
คิด เต้า ตาม สมอง
ตาม คน นั้น ฤ
ก่อน นั้น
ไป แห่ง ไต หนา
ชีวิต แท้ ทุน เรา

โคลง แปล คาถา ขรรหมบทกัต จาก รัชฎาภิเศก

ความดีด้วยดี จะ หมายถึง วาจา ที่ พูด จริง หรือ การ รักษา
วาจา ให้ จริง อยู่ เท่านั้น หามิ ได้ ความดีด้วยดี ต้อง ประกอบ พร้อม
ไปด้วยกาย วาจา ใจ เมื่อ รักษา วาจา ให้ จริง แล้ว ก็ ต้อง
รักษา กาย และ ใจ หรือ สรูป เนื่อความ ก็ คือ ต้อง รักษา

๑ ไทบูลย์ เค็ม เข้ม

(ใน ที่ นี้ แปล ว่า เค็ม ด้วย สัจจิต)

๔ สรูป รวบ รวม

สันดาน ให้จริง เป็น สัตย์สุจริต อยู่เสมอ ด้วย จึงจะได้ชื่อ
 ว่ามี สัตย์ธรรม อัน ประเสริฐ บุคคล ที่ ตั้ง อยู่ ใน สัตย์ธรรม
 เป็นผู้ ประเสริฐ มี ศิริมงคล แก่ ตน และ เสน ที่ นับถือ เชื่อฟัง ของ
 ผู้อื่น จะ ประกอบ การ สิ่งใด ก็ อาจ สำเร็จ ได้ โดย เร็ว ไม่ ขัดขวาง
 แต่ บุคคล ที่ ไม่ ตั้ง อยู่ ใน สัตย์ธรรม นั้น ย่อม เป็น สัตครู
 แก่ ผู้อื่น หา ผู้ เชื่อ ถิ่น นับหน้ามิได้ ถึง จะ พูด จริง บ้าง
 เขาก็ ไม่เชื่อ และ ถึง จะ กระทำ ความ ซื่อตรง เขาก็ คง
 คลางแคลง เมื่อ บุคคล ได้ กระทำ ตัว ให้ ชุ่ม หมอง เป็น สัตย์
 ธรรม เลี้ย เลี้ยว ยาก นึก ยาก หนา ที่ จะ ทำ ให้ ผู้อื่น ลง ความ
 เชื่อ ใน คน อีก ได้ เพราะ สัตย์ ธรรม นั้น ได้ เคย เป็น เจ้าเรือน
 เลี้ย เลี้ยว ถึง มาตรา จะ ทะ ทัง เลี้ย ราก อัน ร้ายแรง นั้น
 ก็ คง ยัง ไม่หมด เหตุฉะนั้น จึง เสน หน้า ที่ ของ ชาวเรา อีก อย่างหนึ่ง
 ที่ จะ ปถกฐา สันดาน ให้ ตั้ง อยู่ ใน สัตย์ธรรม และ มี ความ องอาจ
 ไม่ เชิด ขาม ที่ จะ รักษา สัตย์ธรรม นี้ ถึง แม้ ว่า เรา จะต้อง รับ
 โทษ อัน สิ้น หัก ก็ ดี

คำจริง สิ่งเที่ยงแท้
กล่าวสัตย์ ศัพท์ ระบุ
เผย พจน์ ชาว เล่า ด้อ
ทำสัตย์ คน เชื่อ กว้าง
คำเท็จ ๆ บ่อย ถิ่น
ปวง สดับ ทราบ สำคัญ
รู้ลึก ทะเท็จ พด้น
ผล เท็จ สิ่ง ผล ให้

คน ถือ กัน แ่
บอก ข้าง
ถม เล่ห์ สัตย์ แด
ชอบ ให้ ควร ทำ
ถม หมัน .. เกิด แ่
คู่ ไบ้
ผละกลับ จริง ฤา
พจน์ นั้น ยัง หมัน
จาก วัชรญาณ ปี ๑๑๖

ในนิทานชาดก มี เรื่อง ที่ แสดง ถึง การ รักษา ความสัตย์ ว่า
ครั้งหนึ่ง พระโพธิสัตว์ ได้ เสวย พระชาติ เป็น ตู โค วันหนึ่ง
แม่ โค ล้อ้น ตุก ไว้ แล้ว ก็ ไป เทียว แ่ดวง หา อาหาร ใน ป่า
เผอิญ ไป พบ เลื่อ โกร่ง ตัว หนึ่ง เลื่อน นั้น กระ โตด เข้า มา จะ กัด
แม่ โค กิน เป็น ภัคษาหาร แม่ โค จึง ได้ อ้อนวอน ขอ ชั่ว วัตร แก่
เลื่อ ด้วย วาจา อ่อน หวาน เลื่อ ก็ ไม่ ยอม ให้ จะ กิน แม่
โค นั้น ให้ ได้ แม่ โค จึง ว่า “ ถ้า ท่าน จะ กิน ข้าพเจ้าจริง แล้ว

.. หมัน ไม่ มี ลูก, ไม่ มี ธง. ใน ที่ นี้ หมายความว่า ทุก ไม่ มีจริง จน
คน อื่น เชื่อ ไม่ ได้

ข้าพเจ้า ขอ ผัด พอ ให้ ข้าพเจ้า ได้ กลับ ไป ให้ บุตร กิน นม เสีย ก่อน
แล้ว ข้าพเจ้า จะ กลับ มา ให้ ท่าน กิน ”

เลื้อ ก็ ยอม ปล่อย ให้ แม่ โค กลับ ไป ครั้น แม่ โค กลับ
ไป ถึง ตุก จึง เรียก ตุก ให้ มา กิน นม แล้ว เล่า เรื่อง
ที่ ได้ ไป พบ กับ เลื้อ จน ได้ ทำ สัญญา กับ เลื้อ ว่า ไป ให้ ตุก กิน
นม แล้ว จะ กลับ มา ให้ เลื้อ กิน ให้ ตุก ฟัง และได้ ตั้ง
เล่ห์ บุตร เสรี จ แล้ว แม่ โค ก็ จะ ไป ให้ เลื้อ กิน แต่ ตุก
โค มี ความ รัก และ กตัญญู ต่อ มารดา จึง ได้ ขอ อาสา มารดา
จะ ไป ให้ เลื้อ กิน แต่ มารดา ไม่ ยอม ให้ ตุก ไป คาย แทน ตน ตก
ตง เมื่อ มารดา ไป ตุก ก็ จึง ตาม ไป ด้วย ครั้น ไป ถึง เลื้อ แล้ว
ตุก โค จึง ได้ เข้า ไป ข้อน วอน ขอ ชีวิต มารดา แก่ เลื้อ ยอม
ให้ เลื้อ กิน ตน แทน มารดา เลื้อ เห็น แม่ โค มี ความ สัตย์ กับ
มา ให้ กิน ตาม สัญญา และ เห็น ตุก โค มี ความ กตัญญู ต่อ
มารดา ก็ มี ความ สงสาร เลย ไม่ กิน ปล่อยให้
โค แม่ ตุก รอด อันตราย ไป โดย ความ สวัสดิ์ ”

ใน พระราช พงษาวดาร ก็ มี ปรากฏ ว่า พระเจ้า อยู่หัว
พระบรมโกษ (พระบรมราชา จีราช ที่ ๓) มี พระบรมราช

โองการ รับสั่งถาม ประชาจีน เพ็ช ว่า “ อ้าย หมื่นราชสีห์ (กัน) บุตร ของ ท่าน กระทำ ดังนี้ โทษ มัน จะ เป็น ประการใด ”

ประชาจีนเพ็ช กราบ บังคม ทูล ว่า “ บุตร ข้าพระพุทธเจ้า กระ ทำการ เป็น ขบถ ดังนี้ โทษ ถึง ตาย เจ็ดชั่วโคตร ตาม บท พระอัยการ ควร มีควร แล้ว แต่ จะ ทรง พระกรุณา โปรด ” จึง รับสั่งถาม

อีก ว่า “ ประชาจีนเพ็ช จะ ขอ โทษ อ้าย หมื่น ราชสีห์ หรือ ไม่ เถา ”

ประชาจีน เพ็ช กราบ ทูล พระกรุณา ว่า “ ผู้ กระทำผิด คิด มิ ชอบ แล้ว ข้าพระพุทธเจ้า ไม่ รับ พระราชทาน ขอ โทษ เลย ควร มีควร แล้ว แต่ จะ ทรง พระกรุณา โปรด ”

พระเจ้าอยู่หัว จึง ตรัส ชม ว่า “ ประชาจีนเพ็ช มี ความ ดีด้วยซื่อ มี เล่ห์ ที่ เป็น ผู้ ใหญ่ แล้ว ก็ พระราชทาน ชั่วโคตร หมื่น ราชสีห์ ให้ แก่ ประชาจีนเพ็ช

ใน พงษาวดาร อังกฤษ ก็มี เรื่องหนึ่ง ว่า นาย ทหาร อังกฤษ ชื่อ ว่า บูลเซอร์ เมื่อ ควบคุม กองทัพ จะ ยก ไป ช่วย เวลลิงตัน แม่ทัพ ใหญ่ ของ อังกฤษ ในปี คฤศต์ ศักราช ๑๘๑๕ นั้น ต้อง เดิน บุก บ่า ฝ่า รก พล ทหาร อิดโรย กำลัง มาก ท่าน บูลเซอร์ จึง พุด เขา ใจ ทหาร ว่า “ แข็ง ใจ เดิน เร็ว ๆ เข้า เกิด เจ้าน้อง แก้ว ทง หลาย ของ พี่ เสีย ” แต่ ทหาร พากัน ตอบ ว่า

“ไป ไม่ได้ แล้ว ขอรับ ถึง อย่างไร ๆ ก็ ไป ไม่ไหว ด้วย
 อ่อน กำลึง เต็มที่” ท่าน บุตเชอร์ จึง ตอบ ว่า “น้อง
 แก้วพี่ เรา ต้อง ไป ให้ ได้ ถึง อย่างไร ก็ ต้อง ไป ให้ ได้
 เจ้า จะ พูด ว่า ไป ไม่ไหว แต่ ก็ เป็น กิจ ของ เรา ที่ จะ ต้อง ไป
 ให้ ไหว และ ให้ ทน เวลา ด้วย เพราะ พี่ ได้ สัญญา ไว้ กับ คุณ
 พี่ เวล ดึง ตอน สัญญา, สัญญา, น้อง แก้วพี่ ทั้ง หาย
 ได้ ยืน ใหม่ น้อง จะ ให้ พี่ ผิด สัญญา เจียน หรือ ” กอง
 ทัพ ก็ แข็งใจ เดิน จน บรรลุ ถึง ที่ ทน เวลา ตาม สัญญา นี่ ก็ เป็น
 อุทาหรณ์ อัน พัง ชม ของ ความ สัตย์ รักษา วาจา

งา สาร์ ฤาเหียน ห่อน	หุด คั้น
คำกล่าว ดำขุน ยืน	อย่าง นั้น
ทวชน “ กล่าว คำฝน	คำ เต่า
หัวเต่า ยาว แล้ว สั้น	เล่ห์ ^{๑๑} ดั้น ทวชน

ส่วน ตัว เรา ๆ รักษา ความ สัตย์ นับถือ ความ ตรง
 เป็นใหญ่ เรา ไม่ กัดกัน แก้ง แสดง คน ให้ ดี เกิน ที่ เป็น จริง

๑๖ สำอูชน

คนดี, คน ที่ ทำ ประ โยชน์ ดี ให้ สำนึก

๑๗ ทวชน

คนชั่ว, คน ถ่อย

๑๘ เล่ห์

กลอุบาย (ใน ที่ นี้ แปล ว่า เทวียน)

เพราะ การ ที่ ทำ ดั่งนี้ เป็น เท็จ และ เท็จ เป็น ของชั่ว ควรซึ่ง
ควร หลีก หนี ให้ ไกล ที่ สุด เท็จ คือ ความ ขลาด ความ โกง
ผู้ใด ที่ กล่าว เท็จ ผู้ นั้น แสดง ความ ขลาด ความ โกง ของ ตัว เอง
ก็ เมื่อ เรา รักษา ตัว เรา เช่นนี้ เรา จึง ควร จะ รักษา การ ของ เรา ทุก สิ่ง
ให้ เป็น เช่น เดียว กัน คือ นับ ความ ตรง เป็น ที่ ดัง ใน การ ทำ มา
หากิน เลี้ยงชีพ ทั่ว ไป

ความตรง นั้น ควร เป็น กำตั้ง ของ พ่อ ค้า แม่ ค้า เท่า กับ
ความ อดทน เป็น กำตั้ง ของ ทหาร และ ความ เด็ดเม่นได้ ศรัทธา
เป็น กำตั้ง ของ ทายก ทายิกา พ่อค้า ที่ ซื่อตรง ขาย ของ ตาม ราคา
จริง ไม่ ผาน ไม่ ย้อม ของ เดว ขาย เป็น ของ ดี ๆ ๓ ๆ จะ
ได้ รับ ความ เชื่อ ถู จาก ผู้อื่น ปรากฏ ซื่อ ถู นาม และ ทั้ง จะ
ได้ รับ ผล ประโยชน์ ความ สดวก ดาย ด้วย อนึ่ง ความ สุจริต นี้
จะ เป็น น้ำ หล่อ หัวใจ ให้ ชุ่มชื้น อยู่ เสมอ จะ ชัก นำ มา ซึ่ง ความ
อุสุหะ ซึ่ง เป็น เหตุ ให้ เกิด ผล ความ เจริญ ทาง ทำ มา หากิน
ของ ตัว จน ตลอด ชีวิต

ท่าน แบรอน ดับเบิลยู เมื่อได้ พิจารณา ได้ ส่วน หา เหตุผล
ของ ความ เจริญ แห่ง สันติภาพ ของ ประเทศ อังกฤษ จึง แด เห็น
ความจริง ได้ ดังนี้ ว่า

“ เรา จะ หา ผล ประโยชน์ ด้วย ความ โง่, ความ พ้อตวง,
และความ กตัญญู ได้ ชั่ว สัก มัย แต่ เรา จะ หา ผล ประโยชน์
ด้วย ความ ซื่อ ตรง ได้ เป็น อย่าง มั่น คง トラบ เท่า ชีวิต หา ไม่ ”

ประเทศ อังกฤษ ประกอบ ไป ด้วย ความ สัมบูรณ์ มั่งคั่ง มี
สินค้า แะ ไป ทั่ว โลก ก็ เพราะ ผล แห่ง ความ ซื่อตรง ใน ทาง
ค้าขาย สิ่งใด ที่ ขาย เป็น ชนิด ดี ก็ ทำ ประณีต ดี จริง ๆ
หา ได้ ฐะ ย่อม ปรดอม ราคา ขาย ของ เสด เป็น ของ ดี ไม่ ฉนั้นใด
ประเทศ เรา ก็มี โอกาส ที่ จะ สร้าง สัม สัน ติ ให้ บริบูรณ์ มั่ง คั่ง ขึ้น
ได้ ใน ทำนอง เดียว กัน ฉนั้น

ความ รู้ คู่ เปรียบ ด้วย	กำลัง กาย เสย
สุจริต คือ เกราะ บัง	ศาสร์ พ้อง ๐๗
ปัญญา ประคอง ตั้ง	อาวุธ
กุศล ต่าง ได้ หัก บ้อง	อาจ แก้ว กตาง ส่นาม

๐๖ ประณีต ล้วน ที่ ดี ละเอียด ดี บรรจง อย่าง ดี

๐๗ ศาสตร์ พ้อง อาวุธ ที่ จะ มา ถูก

ความสัตย์สุจริต

๔๓

สุจริต รวบ ยอด ดี

สรรพ มง คต เฮย

หอน ยัก ขย้าง ย่น ยง

ยิ่ง พ้า

โดย กตาย ฝ่าย โทษ คง

เจ้า ทุก วิต แะ

หยิ่ง สติ ตรี คั่น คว่า

คู่ ร้าย คง เห็น

พระราช นิพนธ์ รัชกาล บัณฑิต

ความสัตย์ สุจริต ทั้ง

ไทร ทวาร

เป็น หดก เป็น ประชาน

ทั้ง ๒

จัก กอบ กิจ สรรพ การ

ย่อม สุข สวัสดิ์ แะ

เป็น ประโยชน์ แก่ คน ทั้ง

อื่น ผู้ ควร แสง

พระ นิพนธ์ สมเด็จ พระเจ้า น้อยยา เธอ

เจ้าฟ้า กรมพระ จักรพรรดิพงษ์

ใจ ช่อ ถอด สัตย์ มั่น

มี คุณ

ความสัตย์ ช่วย ชุต หนุน

เมื่อไร

ชื่อ สัตย์ ย่อม เป็น บุญ

กาย ภาค หน้า เขย

กาย พบิต ช่วย ได้

กลับ ร้าย กตาย ดี

พระ นิพนธ์ พระเจ้า น้อยยา เธอ

เจ้าฟ้า กรม ขุน นริศรา นฤดิวงษ์

บทที่ ๕

ความถ่อมกาย

หรือความรู้จักประมาณกาย

“อย่า ยก ตน ช่ม ท่าน” เป็น สุภาสิต โมราณ ชาว
 เรา ก็ ย่อม ทราบ และ ใช้ ปรา ใ้ กัน อยู่ เสมอ มิ ใ้ ขาด จน ขำ
 นาจ ของ คำ เหล่า นี้ จะ เสมอ สุญ ไป เคีย ดัน แด้ว ด้วย ความ ชิน
 เมื่อ ลำ เนียง ของ สุภาสิต นี้ มา ลำ ผัส ใ้ โคต ประ สาท ๑ บางคน
 ก็ ไม่ ได้ มี ความ รู้ สึก รับ รศ มาก กว่า เมื่อ ได้ ยิน คำ เต็ก ร้อง ว่า
 “ สึก ล้าว เขย มะนาว โทง เตง ชุน นาง มา เอง ว่า จะ เล่น สึก ล้าว ”

มนุษย์ เรา มัก ตู ผู้ อื่น ด้วย คา หนู ๑ ตู ตน เอง ด้วย คา
 หตั้ง ความ ผิด ของ ผู้ อื่น นั้น เห็น ปรากฏ แก่ คา ได้ งาย แต่
 ความ ผิด ของ ตน เอง เห็น ได้ โดย ยาก เมื่อ เบน ดึง นี้ แด้ว จึง
 ทำให้ สำคัญ ตน ว่า ไม่ ผิด เทา ผู้ อื่น จึง ทวง ๑ ตน ว่า ตน ดี
 กว่า ท่าน แด้ว จึง ยก ตน ชิน ช่ม ท่าน บางคน ยัง หา

-
๑. ลำ ผัส	กระ ทบ, ถู ก้อง
๒. โคต ประ สาท	เส้น ฐี สึก ของ หู, แก้ว หู
๓. ทนง	ถึช ที

ได้เห็น ความผิด ของ ท่าน ไม่ แต่เพียง เห็น ท่าน เฝิน ๆ ความ
ทง ใน ตัว ก็ พา ให้ยก คน ประมาณ คน จน เคย ค่า ของ คน เสีย แล้ว
ความชั่ว อันนี้ ไม่ใช่ อัน โทด เลย คือ ทุจริต (VICE) ที่ เรียก ว่า
สาธยายัง (ความ โอ้อวด) นั้นเอง

โทษ ท่าน ผู้อื่น เพียง	เมตต์ งาม
ปอง ติดนิน นินทา	ห่อน เว้น
โทษ คน เท่า ภูผา	หนัก ยิ่ง
บ้อง บิด คิด ช่อน เร้น	เรื่อง ร้าย หาย สุน
คน ชั่ว ย่อม ชู เชิด	โทษ ผู้อื่น เป็น ประมาณ
เมตต์ งาม ว่า ประจาน	ประเจิด ให้ เป็น ใหญ่ หดวง
โทษ คน เท่า ช้าง ดำ	บิด ช่อน ไว้ แต่ ใน ทรวง
ดั่ง เต่า ช่อน เท่า หนอง	ค้ำ ษะ ไว้ ใน กระดอง
	จาก โลกนิคั ตูภาสิต ไทย

อย่าขอด อย่า ใจ ข้าง
 ดั ชั่ว ตัวจริง มี
 ขอด มาก หดาก ^ด หั้น
 ใจ ปาก หาก พจน์ แท้ง

เอง ดี
 เหมาะ แจ้ง
 ชั่ว เน้า เน้า แ่
 เปด้า ถ้อย ถอย ผด

โคลง ธรรมญาณ ปี ๑๑๖

ธรรมเจริญ พวก เพื่อน ได้ ส่วน ตัวเอง อย่า ให้ ยก ขึ้นเชยชม

ธรรมญาณ ปี ๑๑๕

ถ้าเถียง ^{นี้} เป็น ความชั่ว ที่ พา ให้ ตน ต่ำ เพราะ
 เมื่อ บุคคล ขอด ตน หรือ กล่าวถึง แต่ ตน มาก เกิน ไป ที่
 จะ ทำ ให้ ปรากฏ แก่ ผู้ ^{อื่น} ว่า ตน นิยม ตน เป็น พัน แล้ว บุคคล
 ผู้ ^{นั้น} ย่อม เป็น เครื่อง ชน ^{สำหรับ} ผู้ ^{อื่น} แยมธรรม ^{เด่น} ชาวเรา
 ควร จะ กระ ทำ ตน และ กระ ทำ ภิ วิทยา ภาย ให้ สู่ ภาพ อ่อน น้อม ไม่
 กระ ด้าง กระ เคื่อง และ ประมาณ ค่า ของ ตน แต่น้อย ๆ จง
 ดุ เยี่ยง รวง เข้า “ รวง ^{ที่} มี เม็ด ^ด ถึง และ เต็ม ^{ที่} สุก ย่อม ห้อย
 ต่ำ ลง มา โดด พัน พสุธา ^{ที่} สุก ”

-
๑	กลาง	ประหลาด, กัง ๗, โกล
๒	เนา	ช่อ
๓	แท้ง	เสื่อ
๔	แถม สรวก	อัม หัวเราะ
๕	พสุธา	แผ่นดิน

เมื่อ เรา ได้ รับ ความ สรรเสริญ จาก ผู้ใด เรา ก็ ควร
รับ ความ สรรเสริญ นั้น ด้วย ความ ยิน ดี ภายใน นี้แหละ คือ ความ
ถ่อม กาย ความ ถ่อม กาย เป็น สิ่ง เป็น เครื่อง เชิดชู
ความ ดี ให้ เติบ ขึ้น ประดุจ เรือ น ทอง หนู น เพชร ให้ รุ่ง ปราย กระ
จาง หรือ ประดุจ ดอกไม้ ชาย คุรุ ย อัน วิจิตร เป็น เครื่อง ประดับ
ของ ผืน ผ้า ที่ อย่าง ดี

คน โดด เชตามัก ประ กอบ ด้วย ความ โอ้อวด จะ รู้ วิชา นั้น
สักนิด วิชา นั้น สักหน่อย ก็ กำเริบ เหม หนึ่ง อวดอ้าง คน ให้ ผู้ ชื่น เห็น ตาย
ต่าง ๆ แต่ คน ที่ มี ความ รู้ จัง มัก ถ่อม กาย และ คิด ถึง อนาคต^๙
มากกว่า อดีต^{๑๐} คือ คิด ถึง สิ่ง ที่ ยัง ไม่ รู้ มากกว่า สิ่ง ที่ รู้ แล้ว
อัน ความ รู้ ใน โลก นี้ มี มาก นั้ก หา ที่ สิ้น สิ้น มิ ได้
ใคร เคย จะ ทราบ ว่า วิชา ใน โลก นี้ ยัง มี อีก กี่ มาก น้อย ที่
มนุษย์ เรา ยัง ไม่ รู้ และ ยัง ไม่ ได้ เรียน และ ใคร เคย จะ อยา
ง ได้ ว่า สิ่ง ที่ มนุษย์ รู้ แล้ว เป็น เศษ หนึ่ง ส่วน ร้อย หรือ เศษ
หนึ่ง ส่วน แสน หรือ ส่วน โกฏิ หรือ ส่วน อสงไขย ก็ ว่า ได้
ของ วิชา ทั้ง หมด ใน โลก นี้ แพทย์ ศาสตร์^{๑๑} ของ เรา บอก

๙ อนาคต

เวลา ภาย หน้า,

๑๐ อดีต

เวลาที่ ล่วง ใ้ ไป แล้ว

๑๑ แพทย์ ศาสตร์

กัมภีร์ หรือ คำว่า ของ หมอ

สรรพคุณ ยา แต่เพียง นี้ แต่ก็ เราจะ ทราบ ได้ หรือ ว่า จะ ยัง
มี สรรพ คุณ ยา อะไร อีก ที่ เรา ยัง ไม่ รู้ จัก ที่ ยัง ไม่ ได้ รวบรวม
รวม เข้า ไว้ ใน แพทย์ ศาสตร์ มนุษย์ เรา ได้ มี ความ อุดาหะ คັນ
คว่า หากำ ดั่ง ของ ไฟ พ้ นำ มา ใช้ ทำ การ แทน แรง คน ได้ ถึง เพียง
นี้ (เช่น รถรางเป็น คัน เดินไป ได้ ด้วย กำดั่ง ไฟ พ้) แต่ ถึง
กระนั้น เรา ยัง เชื่อ กัน อยู่ เสมอ ว่า ไฟ พ้ ยัง จะ ทำ การ ได้ มาก
กว่า นี้ อีก มาก และ ท่าน นักปราชญ์ ใน ทาง ไฟ พ้ ก็ ยัง ทดลอง
สืบ เสาะ ค้น คว่า กัน อยู่ เสมอ มิ ได้ ขาด เหตุ นั้น คน ที่ มี ความ
รู้ ยิ่ง มาก ขึ้น ไป จึง ยิ่ง มี ความ รู้ ตึก ว่า ยัง มี สิ่ง ที่ ตน ยัง
ไม่ รู้ มาก ขึ้น จึง มี ความ เจียม ตน และ ถ่อม ตน สุภาษิต
ขิงกฤษ กล่าว ไว้ ว่า

“ ความ รู้ ยิ่ง มาก ยิ่ง สอน ให้ มนุษย์ รู้ ตึก ว่า ความ รู้
ของ ตน ยิ่ง น้อย ”

ชาวเรือ ที่ เคย ขึ้น ต้อง อยู่ แต่ ใน แม่น้ำ ก็ หา รู้ ไม่ ว่า
มหาสมุทร จะ ตึก เพียง ไหว คำ โคตร และ คำ ฉันท์ ใน โลก นิติ
ที่ คิด มา ไว้ ต่อ ไป นี้ แสดง อุทาหรณ์ ข้อนั้น แจ่ม แจ่ม ตึก

รู้ น้อย ว่า มาก รู้
กต ิ กับ เกิด อยู่ ใน
ไป เห็น ชเต โทถ
ชม ว่า น้ำ บ่อ น้อย
ผู้ ไต ไต เรียบ น้อย
มานะ ลำคณ มี

ดูจ กับ ชิน ตัว น้อย
ว่า น้ำ รอย คั่น ควาย
นาค มี พิศมี เพียง
เลอ ย บ่อ ทำ เต โส
พิศมี น้อย หยิ่ง โย ไส
ช แต่ หาง เอง อ้า

ฉิน ไต กั ดิ คน ที่ มี ความ รู้ เช่น เบ็ด (คือ รู้ ตั้ง นั้น

นิต ตั้ง นั้น น้อย) จึง ประ กอบ ด้วย ความ เหม หั้น กำริบ ทนง กาย
เหตุ ฉะนะ ชาว เรา ทัง หยิง และ ชาย ผู้ ที่ ยัง มี อายุ อยู่ ใน ระหว่าง

เริง ใจ
บ่อ จ้อย
กลาง สุ่มท
มาก ตำ รุก เหลือ
ยอม รู้ น้อย ไม่ ชอบ ที่
ว่า รู้ มาก กว่า ทัง หดาย
ไม่ เคย เห็น สุ่มท หมาย
มาก อยู่ แล้ว เป็น เหลือ ใจ
สุริโย
แซม ซ้า
แมลง บอง
อวด ข้าง ฤทธิ

๑๖	กล	ใน ที่ นี้ แปล ว่า 'เช่น'
๑๓	จ้อย	เล็ก, นิด
๑๔	สุมท	ทะเล
๑๕	เต โส	เศษ, อำนาง

เล่าเรียน จึงควรระวังให้จงหนัก ที่จะให้มีใจถ่อมลง
เท่าส่วน กับ ที่มีวิชาสูงขึ้น ถ้ามี ฉะนั้น น้ำหนักก็จะเอียงไป
ข้างหนึ่ง จะเป็นอย่างคำที่เขาว่ากันว่า “หย่อนบาท หรือ
เลยบาท” และจะเป็นโอกาสให้ผู้อื่น หัวเราะเยาะเล่น

บางคนมักนิยมในการพ้อตวงผู้อื่นที่ตนเชื่อว่าจะไม่รู้
เท่าทันด้วยวาทะต่าง ๆ เพื่อให้เขานับถือตน นี่เป็น
ความโหดแท้ เพราะต่อไปภายหน้าเขาคงจะจับปดได้สักครั้ง
หนึ่ง แล้วคนจะได้รับ ความ ตระอาย และจะเสียตาย วาจา
ที่ได้ต้นออกไป เป็น เถ็จ ดังนั้น ส่วน เขาก็จะขาด ความ เชื่อ
ในตน และจะไม่ นับถือตน ยิ่งเสียกว่าที่ตนจะพูด แต่โดยจริง
และ สาระภาพ คนว่า โง่ อีก จะชัก อุทาหรณ์ ของ ความ โหด
อันนี้มาไว้ให้เห็น เป็น ตัวอย่าง

ชายหนุ่ม ผู้หนึ่ง ผู้ยัง ศึกษาวิชา การ อยู่ ในวิทยา ดัย
ออกัสฟอรด์ ใน เมือง อังกฤษ วันหนึ่ง ไป เทียวบ้าน นอก กับ หญิง
เพื่อน ๆ หลายคน เมื่อ กำลัง นั่ง อยู่ ใน รถ จึง พุดจาเส่สรวล
กับ หญิง เหล่านั้น เป็น ที่ รื่น เริง ด้วย ยก สภา สติ กิริยา (กรีก
เป็น ภาษา โบราณ ภาษา หนึ่ง) จน มา กล่าว เพื่อ จะ ขอด ความ รุ้
และ บอก ว่า แจ้ง อยู่ ใน หนังสือ ชื่อ สอบ โฟคลุส (SOPHOCLES)

ท่าน โปร เฟส เซอร์ ผู้ เก้าคน หนึ่งใน ผู้ โดย ส่าน ไป ใน รถ นั้น ด้วย
เมื่อ ได้ ยิน ถึง นั้น ท่าน จึง กล่าว วาจา ว่า “พ่อ จำ, พ่อ กล่าว
สุภาษิต เมื่อ ก็ ไฟ เระ นึก แต่ ประทวน โทษ เอะ ฉันทน์ จำ ไม่ได้
เลย แลระ ว่า มี อยู่ ตรง ไหน ” ชาย หนุ่ม จึง ตอบ ว่า “มี ดิ กระ
มี อยู่ ใน หนังสือ ดุส ไฟ ตูส แต่ ท่าน ได้ เรียน มา นาน แล้ว ท่าน
จะ ดิม เลี้ย ตก กระ มัง ” ท่าน โปร เฟส เซอร์ ก็ เอา มือ ตวง หง
ดือ ดอบ ไฟ ตูส เด่ม เล็ก ออก มา จาก กระ เบ้า แล้ว ยื่น ตั้ง ให้
ชาย หนุ่ม นั้น และ พู ด ว่า “อย่า ว่า กระ ไรวะ พ่อ คุณ พ่อ ช่วย
โปร ดุส ให้ ฉันทน์ ดู ที่ เกิด ว่า อยู่ ตรง ไหน ” ชาย หนุ่ม ก็ พลิก หนังสือ
ดือ ไป มา แล้ว ดัก ครู่ หนึ่ง ก็ พู ด ว่า “ฉันทน์ พู ด ผิด ไป เลี้ย แล้ว
เห็น จะ อยู่ ใน หนังสือ ยูริบิดส์ (EURIPIDES) เป็น แน ” ท่าน ผู้
เก้า ก็ เอา มือ ตวง ลง ไป ใน กระ เบ้า อีก แล้ว ควัก เอา ยูริบิดส์
เด่ม เล็ก ขึ้น มา ตั้ง ให้ ชาย นั้น และ อ่อน วอน ด้วย อ่อน หวาน
ว่า “พ่อ ช่วย โปร ดุส อีก ครั้ง หนึ่ง สิ ว่า อยู่ ตรง ไหน ฉันทน์
อยาก จะ ทราบ จะ ได้ จำ ว่า กล่าว ว่า ไฉน ” ชาย หนุ่ม ก็ พลิก ๆ
ดู แต่ หา พบ ไม่ ดิ หน้า ก็ ตัด หงอ โสฬ ไทรม หน้า ผาก และ
เมื่อ ได้ ยิน หึง เพื่อน หัว เระ คิก ๆ อยู่ ข้าง ๆ ก็ ให้ มี ความ ละอาย
ใจ เป็น ที่ สุด ภาย หลัง จึง พู ด แก่ หว่า ว่า “ฉันทน์ พู ด เอะ เทอะ
เลี้ย แล้ว เพราะ ดิม ไป ความ จำ ของ ฉันทน์ อยู่ ข้าง จะ เด่ม ที่ แต่ ทน

นึกได้ แน่ ๆ ว่า อยู่ใน หนังสือ เอส ชิลด์ (AESCHYLUS) ”
 ท่านผู้เฒ่าก็ เผลอใจ มี หนังสือ เอสชิลด์ ฉบับ เด็ก มาด้วย จึงเอื้อม
 มือลงไป ใน กระเป๋า จะ ดึง เอา ขึ้น มา แต่ ชายหนุ่ม มี ดี หน้าแดง
 ออก ร้อน ผิวดึง ไฟ สุ่ม นิ่ง อยู่ ต่อ ไป อีก ไม้ ได้ จึง บอก ให้
 รถ หยุด แล้ว ร้อง ว่า “จะ ลง อยู่ ไม้ ได้ แล้ว มี คน
 หัก เอา ห้อง สุ่ม บอก เตียน (BODLIEAN คือ ห้อง สุ่ม ใหญ่ สำหรับ
 วิชยาลัย ออก สฟอร์ต มี หนังสือ โบราณ อย่าง สำคัญ ๆ มาก)
 มา ใน กระเป๋า ทั้ง ห้อง ” ว่า แล้ว ก็ พา เพื่อน ลง จาก รถ ไป

นี่แหละ ชาวเรา จง จำ ไว้ เป็น เครื่องเตือน ใจ เกิด จง อย่า
 ได้ ประมาณกาย, อวด ยศ ศักดิ์, อวด คุณวุฒิ, อวด ความ
 สามารถ ฯลฯ ให้ เกิน คน เพราะ คง จะมี ผู้ รู้ เท่า และ จะ ได้
 รับ ความ ตระอาย เป็น สำหัศ ดัง อุทาหรณ์ ข้าง บน น

อุปถัมภ์ บอกลูก ดิฉัน	วารี
โอด นลดา จับ วาที	ตอบ ได้
จิตร ทรก คด ร้ายดี	ดู ยาก นักรบ
คนที่ ปาก ไว ไ้	มัก พดิ่ง พด้น เข็ญ

๑๖ คุณวุฒิ วิชาที่ เจริญ อยู่ใน คน, คือ วิชา ที่ คน รู้ ที่
 ๑๗ อุปถ ษั
 ๑๘ วาที ถ้อย คำ, ทาน, คำ ที่ กล่าว

เรียน ฐั แม้น ฐั ถ่อง	ถึง จริง
อย่า ยก ขอ คน อิง	ขอ ด อ้าง
อย่า เมา อย่า สูงส่ง	เยี้ย ใหญ่
ถึง บ่อ โง่ ถ่อม ข้าง	โง่ โว่ ใจ เย็น

จาก ปกิณณ์นำ พจนารถ

พระยา ศรี สุนทรโวหาร (น้อย) ผู้แต่ง

เริ่ม การ ตรอง ตรึก ไว้	ใน ใจ
การ จะ ดู จิง ไซ	ชาว แจ้ง
เด็ด ดอก ออก ห่อน ใด	เห็น ดอก
ผลผลิต คิด แดง แฝง	แพร่ ให้ คน เห็น
	จาก โคตง โถก นิติ

-
๒๐	เยี้ย	ทำ, บางที แปลว่า 'ทำไม' เช่นในประโยคที่ว่า "เยี้ยไม่ไป"
๒๑	ห่อน	ไม่, บั๋ บ่อ
๒๒	ผลิต	ออกผล
๒๓	แดง	แถม ความ, ไซ ความ, อีกนัยหนึ่งว่า 'แยกทาง' เช่น
ใน ประ โยค ว่า 'หน ทางสอง แพร่ง (แพร่ง ความ ใจ คัว
'ท' แต่ใน ที่ นี้ โยง ก้อง การ ไม่ โท คำ ที่ เปลี่ยน เอก
โท ให้ ถูก ตาม ความ ก้อง การ ของ โยง มี เรียก ว่า 'เอก
โทษ' 'โท โทษ')

บทที่ ๖

สัน โดษ

จินตกรรมวิธอังกฤษ ผู้หนึ่ง ชื่อ แอดิซัน กล่าวว่า “ไอส์ถ”^๑
 สำหรับรักษาชีพ ให้ เป็น สุข ใน โลก นี้ เป็น ของ ดับ แต่ จะ เป็น
 ของ หายาก หามิได้ มี อยู่ ดา ดาษ ทั่วไป แต่ บุคคล หา แด เห็น
 ไม่ เพราะ เป็น เส้น ผมนึง ฏาเขา ไอส์ถ ชนาน นี้ คือ สัน โดษ^๒
 นั้นเอง”

ถ้อย คำ ที่ ท่าน ผู้ นี้ กล่าว เป็น ความ จริง แท้ เพราะเรา
 เห็น ได้ ว่า ถ้า บุคคล ผู้ ไต ถือ สัน โดษ ไม่ โดภ ทรัพย์ สัมบัติ อัน
 คน ไม่ ควร ได้ แล้วย บุคคล ผู้ นั้น ก็ เป็น ผู้ ที่ จะ ได้ รับ ความ สุข
 อัน ใหญ่ ยิ่ง หา ที่ เปรียบมิ ได้ ถึง แม้ ว่า สัน โดษ จะ ไม่ นำ
 มา ซึ่ง ทรัพย์ ก็ ดี ก็ คง จะ นำ มา ซึ่ง ความ ห้ามนั้น ความ โดภ
 อยาก ได้ ทรัพย์ สัมบัติ เหล่า นั้น นี้ คือ ตัว ความ สุข เอง เพราะ
 ถ้า หมด ความ โดภ ทุรณ ทุราย แล้วย ก็ หมด ความ ทุกข์

สัน โดษ ทำให้ บุคคล ชาติ จาก ความ เสว้า จิตร น้อย ใจ ใน รูป

-
- ไอส์ถ ยา รักษาโรค
 - ๑ สัน โดษ อัน ถิ่น ใน ของ ที่ คน มี, มัก น้อย

กรรม นาม กรรม ของ คน ยาก ก็ มี ความ พอ ใจ ใน การ หา เลี้ยง
ชีพ ของ คน เท่า กับ เสรีรัฐ เท่า กับ พระมหา กษัตริย์ คน รูป
ร่าง ขรวิธ ก็ พอ ใจ ใน รูป สัมบัติ ของ คน เท่า กับ คน ที่มี รูป โฉม ให้อำ
นาจ จาก นั้น สัน โดษ ยัง เป็น เครื่อง ย่อม กาย, วาจา, ใจ, ของ บุคคล
ให้ เข้ม ข้อย ชุ่ม ชื่น เป็น สำนึก คึกคัก อัน ประ เสรีรัฐ กับ ผู้ ที่ คน จะ ไป คบ
หา ด้วย

สัน โดษ ยัง อาจ มี ประเภท ต่าง กัน อยู่ คือ ที่ แท้ และ ที่
ไม่ แท้ ถ้า เรา เห็น ว่า มี โอกาส ที่ จะ แก้ ไข หรือ กระ ทำ การ สิ่ง หนึ่ง
สิ่ง ใด หรือ คน เอง ก็ ดี ให้ พิเศษ ขึ้น ได้ แต่ ละ เดย เลี้ย หา ทำ
ไม่ นั่น คือ สัน โดษ ที่ ไม่ แท้ ที่ ทรมาน นับ ว่า เป็น ความ ชั่ว,
เป็น ความ ตระหนี่ ใน คน เอง, และ เป็น ความ เกียจคร้าน
บุคคล ที่ ดี จะ ไม่ ประ พณี เเต่ สัน โดษ ที่ แท้ ที่ ประ เสรีรัฐ
จริง นั้น หาก กระ ทำ ใจ ให้ ละ เเต่ สิ่ง ที่ ควร ทำ หรือ ห้าม กัน ความ
นำ พา ใน การ ที่ จะ กระ ทำ คน ให้ ดี ขึ้น ประ เสรีรัฐ ขึ้น ไม่ เป็น แต่

-
- ๑ รูปธรรม นามกรรม กรรม คำ ร่าง กาย และ ธรรมคำ ความ รู้ ความ ถึก ทั้ง ปวง ที่
เป็น มา แล้ว แต่ กำ เนิด
- ๒ สำนึก คึกคัก รัช ของ ความ ทว้อม เพื่อง
- ๓ ประเภท ชนิด

สอนให้ รู้จักประมาณตน พอใจในการของคนที่ เป็น
อยู่ และ เป็นเครื่องหล่อ น้ำ ใจให้ ความอดทน ต่อ
สิ่งอุปสรรคต่าง ๆ ที่คนจะต้องรับ ไว้ โดย คตอง ยุติ กรรม

จงดู เยี่ยง ชุน แผน เมื่อ ต้อง รับ โทษ จำคุก จะ หนัก ก็ หนัก
ได้ เครื่องพันธนาการ ก็ เสียดา ได้ ด้วย หุดหุด หมด จะ ถอง หนั หาย
ตัวไปไหน ๆ มิให้ มี ใคร เห็น ก็ อาจ สามารถ ทำ ได้ แต่ ความ
สัตย์ ซื่อ ต่อ แผ่น ดิน ยัง เป็น อารมณ์ อยู่ จึง สู้ทน ทุกข์ รับ ราช ทัณฑ์
ด้วยความ ชื่น ตา เอา ความ พอใจใน ทุกข์ ว่าอุปสรรคบรรดาล ี่ มา
ดล เข้า เป็น น้ำ เต็ม หล่อ อารมณ์ ไป จนกว่า พระ พัน ธุระ จะ ได้
โปรด ให้ พ้น โทษ ซึ่ง เป็น กาล นาน กว่า สิบ ปี

สันโดษ ที่ กล่าวใน กรรมจริยา นี้ ก็ คือ สันโดษ ที่ แท้ที่ ประเสริฐ
จริง ดัง ได้ กล่าวมา แล้ว ใน ตอน หลัง อัน สันโดษ ที่ ชั่ว ที่ ไม่ แท้
นั้น จะ เรียกว่า เป็น ส่วนหนึ่ง ส่วนใด ของ สันโดษ อัน เป็น
กรรมจริยา ไม่ได้ เลย เป็น อันขาด ได้ ยก ขึ้น มา กล่าวไว้ ก็ เพื่อ

๑ คตองยุติกรรม	ทางยุติกรรม	คือ ความ ที่ เก่ง ตรง
๒ เครื่องพันธนาการ	เครื่องจำ คือ โซ่ ตรีวน ฯลฯ	
๔ ล่องหน	ฤทธิ์ ที่ ทำให้ ตัว หาย ลอด ไป ตาม ลม	
๗ ราช ทัณฑ์	โทษ หรือ อาชญา หลวง	
๑๐ บรรดา	ให้ เบื่อไป, ให้ เกิด ขึ้น	

จะได้ชี้ให้เห็น เป็น อุทาหรณ์ สำหรับ คนใจ เบา เท่านั้น

ต้น โดษ เป็น สมบัติ อัน ประเสริฐ ที่ จะนำมา ซึ่งความสุข
แต่ ความโลภ ตีนรน กระวน กระวาย นั้น เป็นมหันตทุกข์
และถ้า ประพฤติ บ่อย ๆ มักจะ เคยจับ แน่นเป็น นิสัยได้ โดยง่าย มหา
กษัตริย์ ใหญ่ ใน กาด โบราณ องค์หนึ่ง มี พระ นาม ว่า อเล็ก ซาน เดอร์
เมื่อได้ ปราม ประเทศ น้อยใหญ่ ไกล เคียง ทั้ง ปวง ราม คาบ ให้ อยู่ ใน
ขอบขัน ขเสมา ของ พระองค์ หมด แล้ว พระองค์ จึงทรง พระ
กรรแสง เพราะ เลีย พระไทย ว่า หามิ นา ๆ ประเทศ สำหรับ ที่
พระองค์ จะ ปราม ปราม อีกไม่ นี่ เป็น ด้วย ขาด ต้น โดษ ก็ ถ้า
เป็น ดัง นั้น แล้ว จะ หา ความ สุข ที่ ไหน มา ยา จก ที่ มี กระ ท่อม
น้อย อยู่ แค่ พอ ตัว บาง ที่ จะ ยังมี ความ สุข ยิ่ง เลียกว่า พระ มหา
กษัตริย์ อเล็ก ซาน เดอร์ ที่ มี พระ ราชา อา ณว เศวตร แผ่ไพศาล
ใน โลก อีก

๑. มหันตทุกข์	ทุกข์ใหญ่,	ทุกข์หนัก
๒. ขันขเสมา	เขตร แดน	
๓. กรรแสง	ร้อง ให้	
๔. นา ๆ	ต่าง ๆ	
๕. ไพศาล	กว้างขวาง	

บุคคล ที่ ยัง อยู่ใน ประถมวัย^๑ ผู้ยังไม่ มี วิชา ความรู้
หรือ ความ สามารถ พอ มักจะ มีใจ รับ ร้อนรน ขวาย หาโอกาส
ทำ การ งาน ต่าง ๆ และ ออกจาก สถานที่ เด่า เรียน เสีย คัด
ให้ ความ รู้ ชาติ ศาสนา อยู่ แต่ เพียง นั้น เอง ความ เข้าใจ ผิดใน
ข้อนี้ หาใช่ อื่นไกลไม่ เลย คือ “ชิง สุก ก่อน ห่าม” ตาม คำ
ภาสิตโบราณ ท่าน กล่าวไว้ การ ที่ ชิงสุก ก่อนห่าม^๒ นั้น ย่อม เป็น
ภัย แก่ คน เพราะ เป็น การ คัด ทอน ความ เจริญ ของ คนในภาย
หน้าให้ ลดถอย น้อย ลง

บุค คต ที่ ออก เลี้ยว จาก โรง เรียน แต่ อายุ สิบ สี่ สิบ ห้า ปีไปทำ
การ ก็คง ต้อง ต่ง ตั้น ต่งแต่^๓ ชั่ว^๔ ชั่ว^๕ ไป และ กว่าจะ ก้าวขึ้น
ไปได้ ถึง ชั้น สูง ๆ ก็ ช้า นาน นึก บางทีจะ ไม่ได้ ถึง เลย เพราะ
ก้าว^๖ ล้ม^๗ ทั้ง ความ รู้ และ ความ สามารถ ก็ ไม่ พอ แต่
หากว่า จะ เรียน ต่อไป จน ถึง อายุ ยี่สิบ ให้ สำเร็จ วิชา ชั้น สูง เสีย ก่อน
เมื่อ ออก ทำการ ก็จะมี โอกาส ได้รับ ตำแหน่ง อัน ดี เพราะ คน
ประกอบ ด้วย ความรู้ ความสามารถ อันกว้างขวาง สมควร แล้ว เหตุฉะนั้น
แหละ นักเรียน ทั้ง ปวง จึงควร มีความ พอใจใน การ เค้า เรียน
จน ตลอด อายุ ครอบ กำหนด สำเร็จ การ ศึกษา อย่าง มั่น น้อย

รับ ร้อน ออก ประกอบ การ งาน ซึ่งสัก ก่อน ห้าม ให้ ถิ่น รศ ของ
คน ที่ควร จะ โอชา หอม หวาน จืด ชืด ไป เสีย

ปาง ไวย ไช ขอบ ตั้ง	แต่ เจ็ด ไป แะ
จน ครอบ ดิบ เจ็ด เผล็ด	ศก นั้น
วิทยา ศึกษา เสรี	สม กิจ นา พื่อ
อายุ ดำดับ ชัน	ชอบ ใช้ เริง เรียน

โคตร ภาสิด พระ รวง คิด มาจาก ธรรมเนียม ปี ๑๑๔

ชาว เรา ควร จะ (๑) คิด บำรุง สิ่ง ที่ ตน มี อยู่
แล้ว ให้ มาก กว่า สิ่ง ที่ ตน ยัง ไม่ มี และ (๒) นึก ว่า
บาง ที่ ตน จะ ได้ รับ ทุกข์ มากกว่า ที่ ตน ต้อง รับ อยู่ แล้ว

บาง คน มัก จะ หลง ผิด คิด ถึง สิ่ง ที่ ตัว ไม่ มี และ ภาระ
กรวย อยาก จะ ให้ มี ชัน เทียม หน้า ผู้ ชัน เขา บ้าง แต่ ส่วน ที่
ตัว มี อยู่ แล้ว นั้น หา ใคร ครอบ ครอบ ที่ จะ คิด บำรุง ให้ เป็น ผล ประโยชน์
ชัน ไม่ ธรรมดา ของ ความ เจริญ ต้อง เป็น ผล ที่ ออก จาก ชัน จาก
พัน เดิม ซึ่ง มี อยู่ แล้ว ถ้า ปราศ จาก พัน เดิม ความ เจริญ จะ
เกิด มี ชัน แต่ ไหน อยา ตู แ่ ยง อื่น ไก่ เถย รัฐบาล
ของ เรา ที่ จะ บำรุง บ้าน เมือง ให้ เจริญ ชัน ยัง ปลด ฝัง แต่

ตั้ง ที่ กรุง สยาม มี เป็น พน บ้าน พน เมือง อยู่ แล้ว (มี ดิน ค้า เข้า
และ ไม่ ตก เป็น ต้น) ตั้ง ซึ่ง เป็น ดิน ค้า ใหญ่ ของ ประเทศ อื่น ๆ
ซึ่ง ไม่ เหมาะ แก่ ที่จะ เจริญ ขึ้น ใน ประเทศ เรา ได้ กรุง สยาม ก็ หา ไม้
ฝืน ที่ จะ นำ มา ปถุ กัง ขัน แข่ง ให้ เท่า เทียม กับ ต่าง ประเทศ เขา ไม่
เป็น ตัวอย่าง ฉะนั้น, ชาว เรา ไม่ ควร ที่ จะ กระทำ ตน ให้ เดือด ร้อน
ใน การ ที่ จะ ขัน แข่ง ผู้ อื่น ทัว ไป ใน ที่ ไร เหตุ ฉะนั้น บ้าง ตั้ง ที่ เป็น
ประโยชน์ แก่ ผู้ อื่น จะ ไม่ เป็น ประโยชน์ แก่ เรา ก็ ได้ โบราณ ท่าน
ย่อม กล่าว ไว้ ว่า “อย่า ให้ เอา เบ็ด ขัน ประชัน ไก่” เรา ควร จะ มี
ความ พอใจ แต่ ใน สัมบัติ ของ เรา คิด บำรุง ตั้ง ที่ เรา มี อยู่ แล้ว ให้
เจริญ ขึ้น อย่า คิด ถึง สิ่ง ที่ ไม่ มี เป็น ประมาณ อัน ความ เมื้อ เยื่อ
ป็น หน้า แข่ง ขัน กัน ใน สัมบัติ พัสตุนั้น ถึง จะ ปรากฏ แก่ตา บาง
คน ว่า มั่ง มี แต่ ก็ คง ปรากฏ แก่ใจ ของ มหาชน ว่า ไม่ใช่ อื่น ไก่ ต
เลย คือ ความจน ที่ แต่ง หน้า ขัน เท่านั้น เอง

ชาย ผู้ หนึ่ง ถาม บุรุษ ผู้ หนึ่ง ใน ที่ ประชุม แห่ง หนึ่ง ว่า
“ทำไม ท่าน ไม่ เข้า รถม้า มา อย่าง ฉันท่า ” บุรุษ ผู้ นั้น คอบ
แต่ ถิ่น ๆ ว่า “กระผม มา รถราง เลีย เพียง ดี อีจู้ เท่านั้น ”

นก น้อย ชน น้อย แต่	พอ ตัว
รัง แต่ง จู เมีย ลัว	อยู่ ได้
มักใหญ่ ย่อม คน หิว	ไฟ เพ็ด
ทำ แต่ พอ ตัว ไซ้	อย่า ให้ คน หยั่น
เห็น ท่าน มี อย่า เค็ดม	ใจ ตาม
เรา ยาก หาก ใจ งาม	อย่า คร้าน
อุ ส่า หัก พยา ยาม	การ กิจ
เอา เยี่ยง อย่าง เพื่อน บ้าน	อย่า ท้อ ทำ กิน
แม้ บุญ ยัง อย่า ได้	ชวน ชวาย
อย่า ค่น คั คน ตาย	ก่อน ไซ้
ลูก พร้า ว อยู่ ถึง ปลาย	สูง สุด ยอด นา
ใคร พร้า น้ำ ตก ให้	หาก วั เต็ม เอง
	จาก โถก นิค

อนึ่ง เรา ไม่ ควร จะ เสร้า ไครก ถึง ทุกข์ ที่ ได้ วั
จะ คิด ถึง กุ ศล ที่ พา ให้ ทุกข์ นั้น ไม่ หนัก กว่า นั้น ไป อีก แต่ ควร

“กุศลตา ธรรมมา อกุศลตา ธรรมมา”

“กุศล และ อกุศล เป็น ที่ คง”

ถ้า ทำชอบก็ เป็นกุศล ถ้า ทำผิดก็ เป็นอกุศล
 ไม่ว่า ในชาติ ก่อน ชาตินี้ หรือชาติ หน้า ก็ดี แม้เป็นอกุศล
 ของเรา ที่ จะ ต้อง ด้ รับ ทุกข์ แล้ว เรา จำ เป็น จะ ต้อง มี ความ
 พอใจ ที่ จะ รัก ษา ธรรม กัมม์ หน้า ทน ทุกข์ โดย คดอง ยุติ
 ธรรม ไป จน กว่า จะ พ้น อกุศล นั้น ถ้า มี ต้น โดษ หรือ ความ
 พอใจ เป็น ธรรมณ์ อยู่ ดัง นั้น แล้ว เรา ก็ จะ ปราศ จาก ความ
 หวาด หวั่น ที่ จะ ต่อ ด้ ผล กรรม โดย คดอง ยุติ ธรรม และ จะ ให้
 คติ ยิน ดี ที่ ผล กรรม หา ใหญ่ ยิ่ง ไป กว่า นี้ อีก ไม่

กถาสีผู้หนึ่ง เมื่อ ตก ตง มา จาก เสา กระ โกง เรือ ขา หัก
 จึง บอก แก่ เพื่อน กถาสี ของ ตน ว่า “ เป็น กุศล ของ ฉัน
 แท้ ๆ ที่ เป็น แต่ เพียง ขา หัก มิ ใช่ว่า หัก ” ถ้อย คำ ที่ เขา
 กล่าว นั้น ควร ชมนัก เพราะ แสดง ให้ เห็น ว่า เขา มี ความ พอใจ
 ใน การ ที่ ด้ รับ ทุกข์ แต่ เพียง นั้น และ หา มี ความ เสว
 ไตร ก ถึง สิ่ง ที่ เป็น ไป แล้ว ไม่ กลับ มี ความ ยินดี ชอบ คุณ ผล
 บุญ ที่ บรรดา ด้ ให้ ทุกข์ ของ เขา เป็น แต่ เพียง ขา หัก หา ด้ ใหญ่
 เท่า คอ หัก ไม่

อย่าโทษให้ แทตย์ ^{๖๐} ทำว	เทว
อย่าโทษ สถาน ฎา	ย่าน กว้าง
อย่าโทษ หมู ^{๖๑} วงษา	มิตร ญาติ
โทษ แต่ กรรม เอง สร้าง	สั่งให้ เป็น เอง
หมอ แพทย์ ทาย ว่าใช้	ถม คุม
โหร ว่า เคราะห์ แรง รุม	โทษ ให้
แม่ มด ^{๖๒} ว่า ฉี่ กุม	ทำ โทษ
ปราชญ์ ว่า กรรม เอง ใช้	ก่อ สร้าง มาเอง
	จาก โลกนี้

บท ที่ ๗

ความ ตั้งใจจริง

สถาปิต อังกฤษ กล่าว ว่า
 “ถ้า มี ความ ตั้งใจ ที่ ไหน ก็ ย่อม มี ช่อง ทาง ที่ นั้น ”
 นี่ ก็ เป็น ความ จริง เพราะ ถ้า บุคคล มี ความ ตั้งใจ จะ ประกอบ
 การ สิ่งใด แล้ว ความ ตั้งใจ นั้น ก็ จะ ทำให้ สุด ดั่ง ไป ได้ ถึง
 แม้ จะมี สิ่ง กีด ขวาง อยู่ ก็ ดี ก็ คง มี ช่อง ทาง ที่ จะ ข้าม ผ่าน
 จน ปรุ โปรง ตลอด ไป จน ได้ ความ ตั้งใจ เป็นใหญ่ เป็นแม่ เท้าทอง

๖๐ แทตย์

อสุร, ผี, ปีศาจ

๖๑ แม่ มด

หญิง ที่ เป็น คน ทรง เจ้า ทรง ผี

ที่จะก้าวหน้าเข้าไปสู่กิจ การ ทั้ง ปวง ที่ สำ เร็จ ไม่ ว่า ใน สถานที่ เด่า
เรียน ก็ ดี หรือ ใน การ ทำ มา หา เติง ชั พ ที่ บ้าน เรือน คน ก็ ดี
หรือ จะ พุด ให้ กว้าง ว่า ใน โลกนี้ ทั่ว ไป ก็ ดี ท่าน ผู้ มี ปญ ญา ผู้
หนึ่ง กล่าว ว่า “วิธี ที่ จะ ทำ ให้ สัม ความ ปราถนา ก็ คือ การ ตั้ง
ใจ ปราถนา นั้น เอง ” ความ ตั้ง ใจ จริง นี้ เบน นี ลั ย อัน ประ เสรี
มาก ถ้า ผู้ใด มี อยู่ ใน คน แดว อาจ จะ กระ ทำ สิ่ง ทั้ง ปวง
ทั่ว ไป ไม่ ว่า เล็ก ว่า ใหญ่ ไม่ ว่า ยาย ว่า ยาก ให้ สำ เร็จ สู่ ถ่วง คด ด
ไปได้ ทั้ง นั้น เพราะ ฉะนั้น เรา จึง ควร ถือ เอา สุ ภา ลี ด ข้าง บน
เป็น กฎ หมาย ใน ใจ สำ หรับ ประ กอบ กิจ การ ทั้ง ปวง เสมอ ไป ว่า
ถ้า มี ความ ตั้ง ใจ ที่ ไหน ก็ ย่อม มี ช่อง ทาง ที่ นั้น

สมเด็จพระเจ้าหงสาวดี (ต้นดำ) เมื่อ ครั้ง ยก พยุห
โย ธา ทัพ ใหญ่ มา ต้อม กรุง ศรี อโย ธยา ไว้ ทั้ง ๔ ด้าน จน ประ ชิด คุ
พระ นคร นั้น ชาว พระ นคร คง รักษา ค่าย คุ ประ คุ หอ รม เป็น
สำ มารถ ทัพ หงสาวดี ถึง จะ มาก ก็ หัก เอา พระ นคร ไม่ ได้
ด้วย คิ ด คุ เมือง ครั้น จะ ถ่วง ทัพ เข้า ไป เดา ชาว พระ นคร
ก็ ยิง กระ สุน ปืน ใหญ่ น้อย กรา ด ออก มา ถู ก ต้อง ข้ำ คี ก พิ นาศ ฦ
หาย มี ทน ที่ จะ ให้ ข้าม คุ เข้า ไป ถึง ผัง ใน ได้ ถึง กระ

นั้น ก็ ดี ด้วย ความ ตั้งใจจริง ของ พระเจ้าหงสาวดี
 ปรากฏา จะ ดี เอา กรุง ศรีอยุธยา ให้ จึง ได้ จึง ทรง ตั้ง ยิง
 นาง สระ ส้ม เล่มียง อา หาร อยู่ ทำ คัก เป็น การ แรม ปี่ และ ให้
 มหาอุปราช กับ แม่ทัพ นาย กอง คูม พต พุน ดิน ทำ ถนน ข้าม คู มี
 ได้ เกรง อา วุช บัน ของ ชาว พระนคร ซึ่ง ระ คม ยิง ออก มา รว
 กับ ห่า ฝน ลู เลี้ยว พล เป็น อัน มาก ชี วิต คน ๆ หนึ่ง
 ก็ พุน ดิน ได้ ประ มาณ ลัก เจ็ด ก้อน แปร ก้อน เท่า นั้น พระเจ้า
 หงสาวดี ตั้ง ความ เพียร ดี กรุงศรี อยุธยา จน สำ เร็จ ทั้ง นี้ ก็
 เพราะ ด้วย ความ ตั้งใจจริง นั้น เอง ถ้า ปราศ จาก ความ ตั้งใจ
 จริง แล้ว พระเจ้า หงสาวดี คง เลิก ทำ กับ คั้น ไป พระนคร
 เสีย หลาย ครั้ง แล้ว ไหน เลย จะ ทน อยู่ เอา ชี วิต และ เลือ ก
 ทหาร เข้า ทุ่ม ถม หด่อ อาวุธ ของ ชาว ไทย จน ได้ กรุงศรี อยุธยา
 ส้ม เต๋จ พระ พทท เจ้า เลือ (หลวง สร คักดี) เมื่อ จะ เสด็จ
 ทอด พระ เนศวร คต้อง ข้าง เลื่อน ท้อง เมือง นคร สวรรค์ นน หน ทาง ที่
 จะ เสด็จ จาก พลับ พลา ไป ถึง ค่าย ถ่อม ข้าง มี มิ่งใหญ่ กว้าง
 ขวาง หน้า อยู่ จึง รับ สั่ง ให้ ส้ม เต๋จ พระ เจ้า ลูก ยา เรอ สอง พระ
 องค์ เป็น แม่ กอง เกณฑ์ คน ทำ ถนน ข้าม บึง นั้น ให้ แล้ว ใน เวลา กลาง
 คั้น เพราะ รุ่งเช้า จะ เสด็จ พอ รุ่งเช้า ขึ้น ถนน ก็

แล้วเสร็จดังที่ตั้งพระไทยไว้

หนึ่งพระเจ้า นโปเลียน กษัตริย์ ใหญ่ ของ ฝรั่งเศส ที่แผ่
พระราชอาณาเขตได้เกือบ เต็ม ทวีป ยุโรป ใน ครั้งนั้น ก็ เพราะ
ความตั้งพระไทยจริง ของ พระองค์ สิ่ง เดียว ครั้งหนึ่ง เมื่อ ภูเขา
แอลป์ (ซึ่ง เป็น ภูเขาสูง ที่สุด ใน ทวีป ยุโรป) ขวางหน้า
กองทัพ ของ พระองค์อยู่ พระองค์รับสั่งว่า “ภูเขา
หรือไม่ ภูเขา ก็ช่าง เราจะ ต้องไป ให้ได้” พระองค์
ก็โปรดให้ จองถน ข้ามไป จนได้ (ภูเขา แอลป์ นั้นสูง
เกินประมาณ จนใน เวลานั้น ไม่มี ใครนึก ว่ามนุษย์ จะอาจ
สามารถ ทำทาง ข้ามไป ได้.)

แต่ใน ที่นี้ จะ ต้อง ขอ เตือน ผู้ ยังเยาว์ บัญญาว่า อัน
ความ ตั้งใจจริง นี้ ถึงแม้ว่าจะ เป็น เครื่อง ทำให้ สำเร็จ ประ
โยชน์ได้ แต่ก็ จะต้อง อาศัย ความใคร่ครวญ เป็น ธรรมดา ถ้า
เรา ตั้งใจ ประกอบ กิจ ที่ดี ผล ประโยชน์ ที่ ได้รับ ก็ จะเป็น อันดี
ถ้า ตั้งใจ ประกอบ กิจ ที่ชั่ว ก็ จะ ได้รับ ประโยชน์ ชั่ว เป็น เครื่อง
ที่จะ นำ มา ซึ่ง ความทุกข์ ความ ตั้งใจจริง ที่ เป็น ธรรมจริยา นั้น
ต้อง ประกอบไป ด้วย ความดำริห์รอบคอบ เมื่อ เห็น ว่า การ สิ่งใด

ดีแท้แล้ว จึง คง ความตั้งใจ พากเพียร ทำจน สำเร็จ เมื่อ
เห็น สิ่งใด ไม่ ดี แล้ว ก็ ละเลย

อนึ่ง ความตั้งใจ จะ ต้อง อาศัย ความ พยายาม เป็น ประมาณ
ถึงแม้ ว่า กิจ ที่ กระทำ จะ ไม่ สำเร็จ ได้ โดย เร็ว พ้น ก็ ดี ก็ ต้อง ไม่
ย่อ ท้อ ทอด ทิ้ง เลย หรือ รีบใจ เร็ว ค่วน ได้ ประมาท ทำ สับ เพรา
หมิ่น เหม ให้ เล้ง การ

“ข้า เป็น การ นาน เป็น คุณ” เป็น คำ เตือน ที่ ต้อง จำไว้ จง
ดู เยี่ยง เค้า ที่ จึง แข่ง ชนะ กระ ต่าย ใน นิ ทาน อธิ ปก ธิ นา กระ ต่าย
ทง ตน ว่า จึง เร็ว ประมา เค้า เห็น ว่า คลาน ค่อม เคยมี เมื่อ
จึง ไป ได้ ครั้ง ทาง จึง หยุ พก นอน เล้ง คั้น ห่ง ครน คั้น ชน
จึง ต่อ ไป อีก พอ ถึง ที่ สัญ ญา ก็ เห็น เค้า ไป นอน คอย อยู่ ที่
นั้น แล้ว กระ ต่าย จึง แพ้ เค้า ฉนั้น ไต ชาว เรา จง มี ความ ตั้งใจ
ให้ เหม่ อน เค้า นั้น ฉนั้น ถึง ก้าว เรา จะ ขึ้น แต่ ถ้า พยายาม ค่อย
ก้าว ค่อย ไป ให้ มัน คง ก็ อาจ สำ เร็จ กิจ ที่ ใหญ่ หลวง ได้ เหม่ อน กัน

กรุงเทพ ฯ อมร รัตน โก สัน ทร์ ที่ รุ่ง เรือง ศิว ิธ ยัส ฐิ ชน
ได้ ถึง เพียง นี้ ก็ หา ได้ เป็น ชน ได้ ใน วัน เดียว บั เดียว ไม่ อาศัย
ความ พาก เพียร พยา ยาม ของ ชา ติ ไทย มี พระ มหา กษ ัตริ ย์

เป็น ต้น เป็น ประชาน ที่ ได้ ทรง ทำ นุ บำรุง ให้ เจริญ ขึ้น เป็น ชั้น ๆ
ตลอด มา ถึง ร้อย ปี กว่า จึง ได้ ปรากฏ เป็น เช่น นี้

พระเจ้าตาก (ดิน) เมื่อ จะ สร้าง พระอภิ นิหาร ์ ที่ กรุงสยาม
ให้ เป็น เอกราช ์ พ้น จาก เจ็บ มื้อ พม่า ข้ำ คัก นั้น พระ
องค์ ก็ หาม ้ ทหาร เป็น กำนั ดัง มาก มาก ไม่ ด้วย ความ ตั้งใจ จริง
ของ พระ องค์ ที่ จะ บำ รุง พระบวร ์ พุทธ ลาล ้น นามิ ให้ เลื่อม สดุดี เลี่ย
พระ องค์ จึง ได้ ทรง เกลย ก่อ ล้อม ชุม นุ่ม พรก พก พล ทหาร จีน ไทย
ได้ ประมาณ พัน หัก คี่ ผ่า พม่า ออก มา แล้ว เล็ด จ ี่ เป็น ขบวน
ทัพ ต่ำ ลง มา ทาง ทิศ ไค้ เกลย ก่อ ล้อม ชัก จู ราช ฏ ์ ให้ ช่วย
บำ รุง พระบวร พุทธ ลาล ้น นาคาม รวย ทาง ตลอด มา จน ได้ พล
ทหาร เป็น กำนั ดัง มาก ขึ้น ทุก ที่

พระองค์ ได้ คอ สู้ กับ กอง ทัพ พม่า ซึ่ง มี กำนั ดัง มาก กว่า ก็
หลตาย ครัง และ ทัง มี พก หิน ขาคี ์ ปอง ประทุษ ์ ร้าย ค่อ
พระ องค์ ก็ เอง ๆ แต่ เป็น เดชะ พระอภิ นิหาร แห่ง ความ ดี คย

-
๔	อภิ นิหาร	เทศ และ บารมี
๕	เอกราช ์	เป็น ไฉญ ใน คน ไม่ ขึ้น แก้ว ไ
๖	บวร	ประเสริ ์
๗	ดิน ขาคี	ขาคี ค่ำ ข้ำ เลว ราม

ความตั้งใจจริง

ธรรม และ ความตั้งใจ ไทย จะ บำรุง พระพุทธศาสนา ของพระ
องค์ ศัตรู เหล่าร้าย จึง พ่ายแพ้ พินาศ มิอาจต้านทาน ได้
พระ องค์ ได้ทรง ควบคุม ทหาร ปราบ ปราบ บัณฑิต ด้วย ความ
ตั้งใจ ไทย จริง และ ด้วย พระ ปุจฉาญาณ อัน ประเสริฐ จน
กรุงสยามได้ ดำรง ความ เอก ราชตาม เดิม อีก พันจากเงอม
มือ พม่า ข้าศึก และ พระ องค์ ได้ ครอง ราชสมบัติ ใน กรุง

เทพ ๑ อมร รัตนโกสินทร์ มหินทรายุทธยา นี้ เสนอ เดิม มา
อนึ่งใน ที่นี้ จะ ขอ คิด แปล ประวัติ ของ เซอร์ เฟาเวต
บัก สตอน ท่าน ผู้ มี บรรดา ศักดิ์ ผู้ หนึ่ง มากด่าว่าไว้ ให้ เป็น
อุทาหรณ์ ตัก ท่อน หนึ่ง เพื่อ ที่ จะ แสดง ให้ เห็น ว่า ท่าน ผู้ มี
ยศ ผู้ มี นิสัย ประกอบ ไป ด้วย ความตั้งใจ จริง อย่างไร

“สิ่งใด ที่ ท่าน เซอร์ เฟาเวต บัก สตอน คิด ว่า สมควร
จะ กระทำ ท่าน ก็ คิด ว่า สมควร จะ ต้อง กระทำให้ ดี จริง ทุก สิ่ง
ท่าน เป็น ผู้ มี อารมณ์ ชน บาน, อุดาหะ, เทียง ตรง และมี ศักดิ์
มัน คง ใจ ของ ท่าน เป็น ประดุจ ส้ม มี ที่ ได้ นวด และ บีบ คั้น ให้

๙ บัณฑิต ข้าศึก

๙ ประวัติ เรื่องราวของชนในทางที่ได้ทำสิ่งใด ๆ มา

แน่น แพน เบ็น ก้อน เดียว มุ่ง เฉพาะ กิจ ที่ ท่าน จะ ต้อง กระทำ
 เป็น ศูนย์ กดาง ประจุ เข้มทิศ ที่ ชี้ ไป ทาง ทิศ เหนือ เสมอ ท่าน
 มี ศักดิ์ อัน แน่ว ตัง นี้ ทั้ง ใน ทาง การ งาน และ ทาง หิ้ง สือ ท่าน
 ได้ เปล่ง วาจา ออก จาก ปาก ของ ท่าน เอง ว่า ท่าน อาจ เลื่อย

ไม้ ได้ ชั่ว โมง หนึ่ง แล้ว ไป ทำ คณิตาวิทยา (MATHEMATICS)
 คือ เลข ต่าง ๆ อีก ชั่ว โมง หนึ่ง แล้ว ไป เทียว ยิง นก เลี้ยง อีก ชั่ว โมง หนึ่ง
 และ ใน ขณะ ที่ ทำ สิ่ง ไหน ก็มี จิต ใจ จ่อ อยู่ แต่ ใน สิ่ง นั้น หา ได้
 คิด ถึง สิ่ง อื่น ไม่”

นิสัย ความ ตึง ใจ จริง อัน นี้ แหะ เป็น เครื่อง นำ ให้ ท่าน ผู้
 ถึง ซึ่ง ความ เจริญ ของ ท่าน ท่าน ได้ กล่าว อีก ว่า “ท่าน
 ยิ่ง เห็น โลก มาก เข้า ท่าน ยิ่ง มี ความ เชื่อ แน่ ชัด ว่า มนุษย์
 ใน โลก นี้ ที่ ต่าง กัน เป็น คน ดำ าร ถ, เป็น คน ไร่ ำ ความ ดำ าร ถ,
 เป็น คน ปราก ฏ ชื่อ เลี้ยง และ เป็น คน หา ชื่อ มี ได้ นั้น เป็น ด้วย
 มี ความ ตึง ใจ จริง, ความ ขวน ขวาย จริง, มาก และ น้อย ผิด ๆ
 กัน เท่านั้นเอง ส่วน ตัว ท่าน สิ่งใด ที่ ท่าน ตึง ใจ จะ กระทำ แล้ว
 ก็ ต้อง บาก หน้า ไป จน ถึง แก่ ไชยชนะ หรือ ปราไชย” ความ

๐๐ ไร่ มี น้อย, ชัก สน

๐๐ ปราไชย ทำ อ แห่

ความ ตั้งใจจริง

๗๑

ตั้งใจจริง อันนี้แหละ ท่าน เชื่อว่า อาจ กระ ทำ สิ่ง ไใด ๆ ใน โลก นี้
ทั้งหมด ให้ สำ เร็จ ไป ได้ ถ้า ขาด จาก ความ ตั้งใจ อัน นี้ เสีย แล้ว
ถึง บุญ กุศล หรือ พาศนา หรือ โอกาส อัน ประเสริฐ ไใด ๆ
ก็ ไม่ อาจ กระ ทำ ศักดิ์ ส่อง ขา ใน โลก ให้ เป็น มนุษย์ ประเสริฐ ได้ ”

ถ้อยคำ ของ ท่าน ผู้ นี้ ที่ มี ปราภฏ อยู่ ใน ประวัติ ของ ท่าน
เป็น โอวาท อัน ประเสริฐ ชาว เรา ทั้ง หตาย ผู้ ยัง มี อายุ ยาว อยู่
ควร จะ จำ ใส่ ใจ ไว้ สำหรับ เป็น เล่มียง ที่ จะ ประกอบ กิจ การ ได้ ยง คน ค่อย
ไป ภาย หน้า แต่ จง อย่า ลืม ว่า ที่ จะ ใช้ ความ ตั้งใจ จริง ความ ขวน
ขวาย จริง ให้ เป็น ประโยชน์ นั้น จะ ต้อง ประกอบ ด้วย สติ สัม ปชัญ
ญะ ความ ดำริห์ ตรี ตรอง ถ้า ใช้ ความ ตั้งใจ ใน ทาง ผิด ก็ เป็น โทษ
คือ ใช้ ใน ทาง ถูก จึง จะ เป็น ประโยชน์ และ จะ นำ มา ขึง ขาว ความ ประเสริฐ

สัก ดใจ หมายถึง มุ่ง เข้ม นัย ปล่อย ไม่ ล่า ย เค้น
ต้น ต้อง ขว ดำ

อย่า ทำ ใจ สก ทก สัก ท่าน หลบ ปร กาย นก ล้วน ล่า ย เส้น
เสีย สุนัย

จาก พหุ ภา ชาติ พิ ไสย

นิเคราพ^{๑๓} เจน^{๑๔} คัง
 ใจปลง จังรา
 ปล่อย จิตร^{๑๕} ทอดใจลง
 หนึ่ง แถ้ว
 เวารพ^{๑๖} แน่ว ย่า จง
 จิตร^{๑๗} กัดบ^{๑๘} อักนา
 กัดบ^{๑๙} บ่อย เลี้ยว บ่อย แถ้ว
 เท แท้ แปร^{๒๐} จัง
 โคตงภาษิตพระร่วง

บทที่ ๘

ความเพียร

พื้น ปลอ^๑ ย่อม เป็น ที่ เกิด ของ สรรพ สิ่ง ต่าง ๆ ที่ มนุษย์
 จะ ต้อง การ ไม่ ว่า สิ่ง ที่ เป็น ภาขาหาร^๒ เครื่อง บริโภค กัด หรือ
 วัตถุ^๓ เครื่อง อุปโภค ต่าง ๆ กัด แต่ สิ่ง เหล่า นั้น ต้อง อาศัย กำดัง
 ของ มนุษย์ ปลุกสร้าง ขึ้น พืช จะ มี ผล ก็ เพราะ มนุษย์ พรวนดิน, ตาย

-
๑๓ เวารพ	ขอบ นอบ
๑๔ เจน	จิต, คังใจ
๑๕ แปร	กลาย, แปร จัง ก็ คือ กลาย จาก จัง
๑๖ ปลอ	แผ่น ดิน
๑๗ ภาขาหาร	อาหาร คือ ของ กิน
๑๘ วัตถุ	สิ่งของ

หญ้า, ปลูก เพาะ, รดน้ำ, บำรุง, เก็บเกี่ยว, จน เป็นภิกษา
 หารได้ ใหม่, ด้าย, หรือ ขนสัตว์ ก็ ต้อง อาศัย
 ถัก ทอ ก่อน จึงเป็น ผืน ผ้า เครื่อง นุ่ง ห่ม ขน แร่ ก็ ต้อง ขุด
 ร่อน ขนจากดิน และ ห่อหุ้ม ห่อหุ้ม จึง เป็น รูปพรรณ เครื่องใช้ และเครื่อง
 ประดับ ต่าง ๆ ตาม ความ ปราดเปรื่อง โลก ของ เราใน บัณฑิต
 นี้ มั่ง คั่ง สัม มบูรณ์ ขน พรหม ทั้ง พืช พรรณ แร่ และ วัตถุ ต่าง ๆ พอ
 ที่จะ ปฏิบัติ ความ ประสงค์ นำ ความ สุข มา ให้ เรา ได้ ก็ เพราะ
 อาศัย กำเนิด ความ กระทำ ของ มนุษย์ ตลอดมา แต่ กาล โบราณ และ
 โลก ยัง จะ เจริญ บริบูรณ์ ขน กว่า นี้ อีก ได้ ก็ เพราะ ความ ออก กำ ตั้ง
 ภาย ความ กระ ทำ ของ มนุษย์ ทุก วัน นี้ สืบ ไป ใน กาล ภาย หน้า
 แม้ เรา ยึด ถือ เอา ความ สำคัญ ขน เป็น หลัก เรา จะ แ
 เห็น ได้ ทุก คน ว่า มนุษย์ ต้อง ช่วย กัน ทำ การ แบ่ง หน้าที่
 ที่ กัน เป็น ด้าน เป็น ตอน ตาม ความ ชำ นาญ และ ความ พอ ใจ ผู้
 ที่ คำ นา คำ ส่วน ก็ จะ ต้อง ศึกษา คิด แก่ ไช ให้ การ ปลูก เพาะ เจริญ
 ขน ผู้ ที่ เป็น ช่าง ต่าง ๆ ก็ จะ ต้อง ขวนขวาย ออก กำ ตั้ง และ
 บัญญา ให้ การ ช่าง นั้น ๆ ดี ยิ่ง ยอด ขน ไป ทุก ขน พุด แต่ ต้น ๆ ก็
 คือ มนุษย์ ต้อง ทำ การ ทุก คน จึง จะ สัม คว กับ ที่ คน ใช้

สมบัติของโลก ที่ผู้อื่นเขาได้ลงกำลังสร้าง สัมผัสไว้ แม้ผู้ใดไม่ทำการ ผู้นั้นก็จะได้รับความขัดสน จะไม่ได้ใช้สมบัติของโลก เพราะไม่มีทรัพย์จะจ่ายซื้อ โดยเหตุฉะนั้นแหละบุคคลที่หมั่นทำการ จึงเจริญ บุคคลที่เกียจคร้านไม่ทำการ จึงเดือดร้อน กระทบ กระทบ การกอบกิจที่เป็นส่วนของเรา โดยเต็มกำลัง เพื่อทดแทนสิ่งอื่น ๆ ซึ่งสิ้นสมบัติของโลกที่เราเอามาใช้ หรือบริโภคนี้แหละ คือ ความเพียรชั้นสำคัญ ความเพียรนี้มีจารึกอยู่ในข้อคำ, สมอง, มือ, เท้า, และเส้นเอ็นของเราทั่วไป เราอาจสามารถจะดึงความเพียรคิด, เพียรทำ, เพียรเคลื่อนไหว, ได้ทุกสถาน แม้ผู้ใดไม่รู้ลึก ไม่ใช้ความเพียร ผู้นั้นต้องรับความทุกข์ ความกิน ดาร เป็นผล ณ เซอร์ (NATURE) คือ ธรรมชาติโลกย์ หรือ ปรกติธรรม ย่อมกระชับอยู่ที่

๔ จารึก

จิต

๖ ถิ่นการ

ถื่นแดน

๗ ธรรมชาติโลกย์

ความเป็นเองของโลกย์ เช่น ขี้ไถ่น้ำ น้ำก็ขจร ดาลให้เข้า แสง เพราะคันเข้าไม่ขจร, ผู้ใดนั่งและนอนมากเกินไป ไม่กระทำการ เด็กเขว่ไขส่ว ขี้บรรดาลให้ผู้นั้นเมื่อย ขบเขินคน อ่อนเขื่อยไปต่าง ๆ คันไม้ ปลูกในที่ ดินดีก็ขจรดาลให้ เจริญตลอดออกผลงาม เป็นเครื่อง ชื่นชมยินดีของมนุษย์ และสัตว์ ฯลฯ เหตุฉะนั้นไม่มีมนุษย์ จะทำได้เป็นเหตุที่ หาก ให้เป็นเอง

หุเราเสมอว่าให้ เพียร เพียร แต่หากคนโง่เขลา
 ไม่มีความรู้ ถึง จึงมิได้ยิน ผู้ที่คง ความเพียร คงได้รับ
 บำเหน็จ ของกรรมตาโลกย์ คือได้รับผล สัม ความประเสริฐ
 ผลที่มีค่ามาก ก็ต้อง ช่างร้าย ความเพียร มาก ผู้ที่ได้
 รับผลอัน ประเสริฐ สัมบูรณ์ ทั้ง ตาภยัค ทรัพย์ และ บริวาร
 ถ้วนแล้ว แต่เป็นผู้ ที่ได้ คง ความเพียร ทั้งนั้น

ในทันที จะชัก นิยาย มา เป็น อุทาหรณ์ ให้เห็นว่า ผู้ที่คง
 ความเพียรได้รับ รางวัล ของ กรรมตาโลกย์ อย่างไร ชายชาว
 นาผู้หนึ่ง เมื่อป่วย จวนจะสิ้นใจ อยู่ แล้ว จึง เรียก บุตร
 ชายสามคน เข้า มา บอก ว่า “บิดา จะ สิ้นชีพ ไป ครองนี้ ก็หา
 มี สิ่งใด ที่ จะ หยิบยื่น ให้ เป็น มรดก แก่ เจ้าไม่ แต่บิดา จะ บอก
 ความลับ ให้ เจ้าว่า ใน พันทนา ของ เรา มี ชุม ทรัพย์ ใหญ่
 ซ่อน อยู่ เจ้าจะ คง ขุด ขึ้น ดู” พอพูด เท่านั้น แล้ว ก็
 ซากใจ ยังหา พัน จะ บอกว่า ชุมนั้นอยู่ ครองไหน ๆ ไม่ ฝ่าย
 บุตร ทั้ง สาม คง แต่บิดา คายแล้ว ก็ ช่วย กัน คง หน้า ขุด พัน ที่ ดิน ชน
 จนทั่ว ค้น หา จน สิ้น เชน ก็ หาพบ ชุม ทรัพย์ ไม่ แต่

ได้รับผลที่ได้ ชุติ พรหม ดิน ชิน ดี แล้ว จึง เคย หว่าน เพาะ พืช
 ได้ผลเป็น รางวัล ของ ธรรมดาโดยย และ อีก นัย หนึ่ง เป็น ชุม
 ทรัพย์ ที่ บิดา ได้ บอกไว้ ว่า อยู่ ใน พน ที่ นา นน เอง ดัง แต่ นน
 มา บุตร ทั้ง สาม นน ก็ รู้ ดี กุณประโยชน์ ของ การ หมั่น ทำ และ
 จึง ได้ เอา พน ที่ นา นน เป็น ชุม ทรัพย์ เอง ชีพ ตอดตไป แต่ หาก
 จะมี คำ ถาม ว่า “ก็ คน ใน โลก นี้ ย่อม มี ความ พิเศษ
 ผิด กัน บาง คน ก็ มี เครื่อง อุดหนุน มา แต่ กำเนิด ที่ เดียว
 กล่าว คือ เกิด ใน ตระ กูต สูง หรือ ตระ กูต มั่ง มี หรือ ประกอบ ไป
 ด้วย สติ ปัญญา เฉียบ แหตม เป็น ทุน ส้ม บัด มา ดัง แต่ อ่อน แต่ ออก
 ผิด จาก สำนัญ ษณ อัน คน ที่ ตรง กัน ข้าม กับ จำพวก นี้ ถึง จะ
 ลง ความ เพียร ดี เท่า ไร ๆ จะ รู้ คน จำพวก นี้ ได้ หรือ มี
 คำ ตอบ ว่า “ความ เพียร นี้ ใช่ แต่ จะ นำ ให้ คน จำ พวก ที่ กล่าว
 มา แล้ว เป็น ผู้ ถึง ซึ่ง ความ ประเสริฐ ได้ ฝ่าย เดียว เมื่อ ไร ถึง
 คน โง่ กิด หรือ คน ไร้ ตระ กูต และ ไร้ ทรัพย์ กิด แต่ ถ้า มี ความ
 เพียร ๆ นน อาจ จะ ชัก จูง ให้ เป็น ผู้ ถึง ซึ่ง ความ ประเสริฐ ขึ้น ชื่อ ดี
 นาม ได้ เหมือน กัน ดัง มี ปรากฏ เป็น ตัวอย่าง อยู่ แล้ว
 หลาย ท่าน

ความเพียร

ศ/ว

“กล่าวคือเจ้าพระยานรรัตนราชมานิต (โต) ผู้มิได้
เกิดใน ตระกูล สูง แต่ได้ รับ พระ ราช ทาน ยศศักดิ์ สูง สุดเป็น
ต้น วงษ์ สืบไป ก็ เพราะ ด้วย ความ เพียร ความ สามารถ นั้น
เอง กับ หลวง อุต ร ภัณ ทพานิซ (เต่ง) ผู้ เป็น จิน นอก ไร่
ทรัพย์ สัม บัต แต่ ได้ ตั้ง ความ เพียร ออก กำ ดัง กาย จน บัด นี้ มั่ง
มี นม เป็น เศรษฐี ได้ คน หนึ่ง บุคคล ที่ มี ทุน ทรัพย์ มา แต่ กำเนิด
ถ้า ไร ความ เพียร แล้ว ก็ ห่อน จะ รักษา ทรัพย์ สัม บัต นั้น ไว้ ให้
เจริญ ได้ ตัวอย่าง ก็ มี ปรากฏ ชู มาก เหมือน กัน ไม่
จำ เป็น จะ ต้อง ออก นาม ใน ที่ นี้ ” เหตุ ฉะนั้น บุคคล ไม่ว่า มี ว่า
จน ไม่ว่า ฉลาด ว่า ไร จะ ต้อง นับ ว่า เป็น กิจ ของ ตน ที่ จะ
ตั้ง ตั้ง ความ เพียร ทุก คน ถึง เป็น เศรษฐี ก็ จะ ต้อง ประ กอบ ด้วย
ความ เพียร เท่า กับ เป็น ยาจก เสีย ใจ ”

ชน ไต มี ชาติ เชื้อ

เลว ทรมาน

เพียร อุสาห์ พยายาม

หมั่น หมั่น

อยู่ บัด อยู่ ฝน ความ

วิ แก่ เกิน แอ

กลบ ยศ ให้ ใหญ่ ยิ่ง ชัน

เช่น เชื้อ ผู้ ด

ผู้ใดมีชาติเชื้อ
ประมาทจิตร คิต ทนง
ไปเพียรกตัม พา พงษ์
นานหนอย ค่อย ตกช้า

กุด วังษ์
ทัว หน้า
คนเสื่อม สุนัข แะ
หมดเชื้อ มี ชุม

จาก วชิรญาณ ปี ๑๑๑

จินต กระวี อังกฤษ ผู้หนึ่ง มี นามปรากฏ ว่า สไมลด์ กตาว ไว
ว่า “ ความเพียรนี้ เป็น กิจ ของ คน ทัวไปไม่ว่าไพร่ หรือ ผู้ใด มี หรือ
จน ผู้ที่ เป็น ผู้ดี (คือ สุกาวบุรุษย์^{๑๑} และ สัตว์) ทั้งที่
เกิดใน ตระกูล สูง กัด หรือ ผู้ที่ไม่ มี ตระกูล สูง แต่มี คุณ
วุฒิดี ประพฤติ คน ถูก ต้อง ตาม ธรรม จริยา เป็น ผู้ดี ชน กัด
สุกาวบุรุษย์ และ สัตว์ เหล่านี้ ถึง แม้ว่าจะ เต็มไป ด้วย ยศศักดิ์
บริวาร ทرفฟ์ ศฤงคาร^{๑๒} ก็จะไม่ ขาด ความ คำนึง ว่า เป็น กิจ
ของ คน ส่วน หนึ่ง ที่ จะต้อง กระทำ ประโยชน์ คุณให้ แก่ โลก

-
- ๑๑ กุด ฉ้าง, กอง, ไทสมแดง เป็นตระกูล แปลว่า วงษ์
๑๒ สุกาวบุรุษ หรือ สุกาวบุรุษ คนที่เรียบร้อย ประพฤติ คนทั้ง อยู่
ใน ธรรม จริยา
๑๓ ศฤงคาร ทرفฟ์ สมบัติ

เป็นการตอบแทน และจะมีความช่วย^๕ แก่ใจในการที่จะนอน
กินจนพุงเขียว ใช้ทรัพย์สินสมบัติของคนที่^๕ เป็นผลที่เกิด
แต่กำลังกายของผู้อื่น^๕ ง่ายเดียว การกระทำตนให้เกียรติ
หาประโยชน์แก่โลกมิได้^๕ ไม่เป็นเกียรติยศแก่ตนเอง
บางทีคนที่มีความมั่งคั่ง^๕ เพราะพยายามจะคิดเห็นว่าเป็นดังนี้
แต่ผู้ที่มีความมั่งคั่ง^๕ ประเสริฐ^๕ เป็นสุภาพแท้จริงแล้ว ย่อม
จะดีเยี่ยม และจะ^๕ หนึ่ง แต่กระทำตนให้เป็นประโยชน์
แก่โลก^๕ ซึ่งนับว่าเป็นผลที่จะทำให้เกิดเกียรติยศอย่างสูง^๕

หนึ่งเมื่ออายุยังอยู่ในประถมวัย การหมั่นศึกษา^๕ ก็
เป็นความเพียร^๕ อีกหนึ่ง เพราะเป็นโอกาสให้กระทำกิจซึ่ง
เป็นหน้าที่ของตน^๕ ที่จะต้องกระทำให้ได้ดีไปภายใน
ชาวเราที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์^๕ ก็เป็นตาอันอย่างยิ่งแล้ว จึง
เราจำ^๕ เป็นที่จะกระทำตัวเราให้ดี ประพฤติให้ถูกต้องกับ
คลองธรรมจริยา ให้เป็นผู้มีประโยชน์แก่โลก^๕ และแก่
ชาติของเรา มิให้เสีย^๕ ที่ที่ได้เกิดมาเป็นชาติไทยนับถือพระ
พุทธศาสนา

ก็ที่จะกระทำตนให้ประเสริฐ^๕ ได้ดังนี้ เราจะต้องเป็น

ผู้มีความรู้ เพราะฉะนั้นจึงจะต้องอุส่าห์เฝ้าเรียนเสียแต่
เมื่อยังเยาว์อยู่ เมื่อโตขึ้นจะไม่มีเวลาเรียน เพราะจะมี
กิจอื่นในการทำมาหากินเลี้ยงชีพเสีย ผู้ที่มีได้เฝ้าเรียน
มาแต่เด็ก หรือเรียนแต่เพียงคร่ำครวญเลวโหดเสีย เมื่อ
โตขึ้นย่อมรู้ดำนึกตน คิดเสียตายเวลาที่ตนได้ทั้งเสียเปล่า
แต่เมื่อมารู้ถึงถึงคุณของการเฝ้าเรียนดังนี้ เวลาว่าง
เลยไปเสียแล้ว จะกลับตัวให้เป็นเด็กดังอีกไม่ได้ จำเป็น
ต้องเป็นคนเฝ้า และประกอบกิจอย่างค้ำไปจนตลอดชาติ นี่
แหละชาวเราผู้ยังอยู่ในเวลาเฝ้าเรียน จงจำไว้เป็นตัวอย่าง
รับ ขวน ขวาย เรียนเสียให้สำเร็จ ก่อนที่จะต้องสละออกทำมา
หากิน อย่าให้ต้องรู้เสียตายในภายหลังว่า เมื่อเด็ก ๆ
เราชั่ว ละทิ้งเวลาให้หมดไปต้องไปเสียเปล่า จนโตขึ้น
ต้องรับความทุกข์

อย่าเกียจคร้าน การเรียนเร่งอุส่าห์ มีวิชาเหมือน
มีทรัพย์อยู่นับแสน จะตกถิ่นฐานใดคงไม่แคลน ถึง
คับแค้นก็พอยังประทั้งตน อันความรู้ ๆ กระจำถึง

อย่างเดียวกัน แต่ให้เชียวชาญเกิด คง เกิด ผล ขาฯ จะชัก เชิด ชู
 ฟุ่ลกันร้ ถึง คน จน พงษ์ไพร่ คงได้ดี เกิด เป็น ชาย ชาวสยาม
 ตาม วสัย หนึ่ง สือไทยก็ไม่วู้ด บัดศรี ต้อง รับ อาย ขาย
 หน้า ทง คาม ถึง ผู้ ดี ก็ คง ด้อย ถอย ครอบ กุด จะ ตำ เคย
 เสีย ชื่อ ว่า โฉด ข้า จะ ชัก พาย ศ ฎาภ ให้ ส่าม สู่ญ ทั้ง ขาย หน้า
 ญาติ วงษ์ พงษ์ ประยูร จะ เพิ่ม พุติ นิณ คำ นิทา หนึ่ง หนึ่ง สือ
 หรือ คำหรีบ นบิบ บท เป็น ของ ถ้วน ควรร จด จำ คึกษา บิดา บู่
 สู้ เสาระ สะสม มา หวัง ให้ บุตร นิดา ได้ รำ เนียน จะได้ ทราบ
 บาบ บุญ ทั้ง คุณ โทษ ประ บุตร โฉด ตำ ข้า ก็ พา เทียร ไม่
 ส้ม ร่วง ดัง บิดา บู่ ตา เพียร เน้น จำ เนียร แผลง พัด กระจ
 จิต กระจาย

จาก หนังสือ นิติสาร ตำรา
 พระยาศรีสุนทร ไหว หาว (น้อย) เป็นผู้ แต่ง
 อัน ประโยชน์ ของ การ ศึกษา น้ สด ที่ จะ พรวณนา เรา ก้
 ย่อม ทราบ อยู่ ด้วย กัน แล้ว แต่ วิชั ที่ จะ ศึกษา ให้ ได้ วิชา ดี
 และ เมื่อ ได้ ศึกษา มา แล้ว จะ ใช้ วิชา นั้น ให้ เป็น ประโยชน์ แก่ ตน

๑๘๘ ทาเถียร ภาสอนอก ในที่ นี้หมายความว่า นอกนอก นอก บิดา มารดา
 ๑๘๙ จำ เนียร นาน

อย่างไร นั้น เป็น การ ยาก นั ก หนา บาง คน ก็ ไป หลง คึกษา
 ใน สถานที่ ซึ่ง ไม่ สัม ภาร แก่ ตน คน จำ พวก นี้ จำ เป็น ต้อง
 บัง เกิด ความ เมื่อ หน่าย ในการ คึกษา เคย เป็น คน โง่เง่า เต่า ตุ่น ไป
 ฉนั้นใด ก็ เหมือน หนึ่ง คน เดิน ทาง ผิด เมื่อ ได้ รั้ ลึก ว่า ตน ผิด
 ก็ มี ความ ท้อ ถอย แต่ จะ กลับ ก็ ไร จะ ต่อ ไป ก็ เชิง ตก ลง
 ต้อง มะ อยุ่ ที่ นั้น เอง ไม่ ได้ รับ ประโยชน์ อัน ดี ตาม ความ
 ปรารถนา ฉนั้น

บาง คน เมื่อ ได้ คึกษา รั้ วิชา แล้ว ก็ เอา วิชา นั้น มา ใช้ ใน
 หน ทาง ผิด คือ มา นั ก ว่า ตน รั้ นี้ มี ความ เยอ หยิ่ง ทนง ตน จน
 เกิน งาม ไป บ้าง บาง คน ก็ ตี ไม่ ลึก จริง วิชา ที่ ได้ เป็น
 เเง ๆ ก็ พา จิ คร ให้ พุ่ง ชาน นำ ตน ให้ เป็น คน หา ประโยชน์
 มิ ได้ ดัง มณฑก ๖๐ ใน รอย เท้า โค ที่ ถ้าว มา แล้ว ใน ช้าง ดัน บ้าง
 และ บาง คน ก็ เอา คำ รา เข้า ตั้ง ไม่ ไร ความ ดำ ริ ห์ ตรี ตรอง ให้ สัม ภาร
 แก่ การณ์ เดิน ตาม คำ รา ตะ บัง ไป เคย เป็น เถร ไป บ้าง
 ใน ที่ นี้ จะ แปร ถ้อย คำ ของ หลตธร์ด ๖๐ เบ กั้น จาก
 หนึ่ง ล้อ ที่ ท่าน ได้ แต่ง ไว้ มา ให้ เห็น พอ เป็น ครื่อง รม ติ ใจ ของ

๖๐ มณฑก กบ

๖๐ หลตธร์ด เป็น คำ แต่ง ของ ชุน นาง สูง กว่า 'เชอ'

กฤษณครี ผู้ ศึกษา ต่อไป

“การ ศึกษา วิชา หนึ่ง คือ มี ประโยชน์ ๓ อย่าง

“(๑) คือ เป็น ช่อง ทาง ที่ จะ นำ มา ซึ่ง ความ สำราญ บรรเทา ใจ

“(๒) เป็น อาภรณ์ เวี่ยง ประดับ สำหรับ เชิดชู อาตม ใจ ให้
เลิศล้ำ สง่างาม ตลอดไป ชั่วชีวิต

“(๓) เป็น ทูณ สำหรับ ได้ ประกอบ กิจ การ กระทำ ชุระ ให้
สำเร็จไปได้ โดย สดวก

“ประโยชน์ ที่ ๑ นั้น จะ ได้ รับ เป็น ส่วน ใหญ่ ใน เวลา ที่
อยู่ เบื่อ เหนื่อย ลำบาก พักผ่อน

“ส่วน ประโยชน์ ที่ ๒ จะ ได้ รับ เมื่อ เกี่ยวข้อง ประองคกับ โลกย์

“และ ประโยชน์ ที่ ๓ จะเป็น คู่ มือ สำหรับ จิต การ ที่ เป็น
หมาย ถึง ของ คน ที่ จะ ต้อง กระทำ ใน ชีวิต ให้ สำเร็จ ไป โดย
เรียบ ร้อย ได้

“ถึง แม้ ว่า บุคคล บาง ท่าน จะเป็น ผู้ มี ความ ฉลาด แหวม มา
แต่ กำเนิด สามารถ กระทำ การ เด็ก น้อย ที่ เป็น ช้น เดียว

อยู่ เดียว ไม่ ขับ ข้อน ก้าว กาย กัน นึก ให้ สำเร็จ ตลอด ไป
ได้ ทั่ว แต่ ก็ ความ สามารถ ที่ จะ พิจารณา ธุ การ ใหญ่ ที่ ขับ ข้อน

ลึกซึ้งมาก ให้แต่เห็นและเข้าใจได้ปรุปรุ แท้จริงโดยกว้างขวาง และคำวิรูถ่วงหน้าได้ตลอด จัดร้อย กรองแบ่งมันกัน ออกเป็น พระเนก เป็นหมวดหมู่ตามความประสงค์ ให้ได้ระเอียดชอบด้วยกลวิธี^{๒๓} แล้วจัดให้สำเร็จได้บริบูรณ์^{๒๔} นอกจากคนที่มีความรู้ได้รับความฝึกหัดแล้ว ก็ยากที่จะหาได้

“การใช้ประโยชน์ที่ ๑ มากเกินไป คือหลงเมาเรียนจนเกือบจะไม่ลืม หูลืมตา เป็นอา การเชื่อม เทรา ซึ่ม

“การแต่งประโยชน์ที่ ๒ ออกนอก หน้า เป็นสา เกยยั้ง (ความโอ้อวด)

“และการใช้ประโยชน์ที่ ๓ อย่างหนักแน่น ดำรงว่าอย่างไรก็ทำไปอย่างนั้น ไม่ใช่สติสัมปชัญญะใคร่ครวญให้ควรแก่การณแก่สมัย^{๒๕} เป็นความจำ อวด ของบา เวียน^{๒๖}

“การที่ ทำ ดึง นั ก เหมือนหนึ่ง ผา ผ่น โลกย์ ไม่เดินตาม โอวาทของ โลกย์ แต่คนจำ พวกนี้ เมื่อได้ ทำ การ มีความชำนาญ ชำนาญ ขึ้น บ้าง แล้ว จะ กลับ ได้รับ ความ สั่งสอน ของ โลกย์

๒๓ กล วิธี

คำด้วยอุปมา

๒๔ สมัย

คราว, เวลา

๒๕ บา เวียน

ผู้ที่มีความรู้ได้ไปขึ้นสูง

และรู้ลึก ได้ว่าวิชาที่คนได้เรียนมาจากตำรานั้น ยังบกพร่องอยู่ ต้องอาศัยความชำนาญ เป็นเครื่องอุปปรุงจนเต็มพร้อมขึ้นอีกชั้นหนึ่ง

“การศึกษามักจะนำผู้เรียนให้พุ่งข้ามเกินไป และความชำนาญจะเป็นเครื่องบีบคั้นให้หู่แน่นแน่นเข้า คนที่หลกแหลมเกินไปมักจะหน่ายการศึกษา คนโง่บื้อชาการศึกษา คือเห็นว่า เป็นของปดาดมีพิเศษเป็นต้นพัน ประดุจ เป็นของสำหรับเทวดา เกินเขตรความสามารถแห่งมนุษย์ แต่คนฉลาดจะมี ความนิยมเห็นคุณค่าของการศึกษา และจะนำเอาการศึกษา มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนได้

“การเล่าเรียนไม่สอนให้ผู้เรียนรู้ว่าจะให้เอาวิชาไปใช้ได้อย่างไร สิ่งที่สอนให้ผู้เรียนรู้ได้ดั่งนี้ ก็คือความดำริห์และความตั้งเจต ซึ่งเมื่อข้ามกันหลาย ๆ หนเข้า ก็เป็นความชำนาญนั่นเอง”

ในที่สุดนี้ กุลบุตรทั้งหลายจึงอุส่าห์พากเพียรศึกษาวิชาให้เป็นต้นทุนไว้ เมื่อเติบโตขึ้นแล้วก็จะอย่าเกียจคร้านทำงาน และจงรู้จักใช้วิชาให้ถูกต้องตามโอวาทของ ท่าน หลตธร์ดเบกัน ที่ได้นำมากล่าวไว้ข้างต้นนี้เถิด

โคลงต่อไป นี้ก็ มีใจความ สุ่ม คล้าย คลึง กับ ที่ กล่าว มา
แล้ว เหมือน กัน คือ

โคลง บาท ญญ ชร

ความรู้ เป็น เพื่อน ได้	ใน ยาม เปลี่ยน วนา
เป็น เครื่อง อารมณ์ คราว	พูด ได้
เป็น แรง เมื่อ คิด ความ	ควร คัด สิ้น แส
เป็น ทรัพย์ ทุก เพล่ โพล่	พรั่ง ง่าย
ไกล เกล็ด ยด ความรู้ จัด	คอ คน นะ พื่อ
ชื่อ ชบ ชม บ่อ วาย	อยาก ได้
ฉลาด อจ ช่าง ไซ้ ดด	ประโยชน์ ปวง แด
เกียจ เก็บ ความรู้ ไว้	บ่วย การ
รู้ เรยน คุ่ม โทษ แท้	ทาง หดง ด่ม แส
รู้ ชาน กัน วิจารณ	ผิด พดง
รู้ เดช หลีก โง่ งง	ทรัพย์ ส่าย สุนฺณ เนอ
รู้ ประ พฤติ พัน ทง	ทุก ช ภัย

พระนิพนธ์ พระเจ้าน้องยาเธอ

กรมหลวงดำรงราชานุภาพ

ความเพียรนี้ เป็น สิ่ง ประเสริฐ ถึง แม้ เป็น เครื่อง ที่ จะ พา
ให้ เหนื่อย กาย เหนื่อยใจ ก็ ดี แต่ คง ให้ ผล และ ให้ ความ พอใจ

ความเพียร

๘๓

อิม เอ็ม ซึ่ง จะเป็น น้ำ ห่อ เต็ม หัวใจ ให้ เรา เป็น มนุษย์ ผู้ มี
ความ คู้ชได้ อัน ความ ง่วง เหนียว เมื่อ หน่าย เหลือ น้อย เพื่อย น้ เกิดขึ้น
เพราะ ความ เกียจคร้าน หา เกิด ขึ้น เพราะ ความ เพียรไม่ ความ
เกียจ คร้าน อาจ สามารถ จะ จับ ดวงใจ ของ มนุษย์ และ กิณให้ ตึก หรือ
ไปได้ ประคุด ดันมิ จับ เหล็ก หรือ กา ฝาก จับ ต้นไม้

 ง่วง เหนียว เหวา ทรม ช้ำ ทรม ทรมาน
หัดบิ ดันทิ เนา นม นาน บ่อ เว้น
ไป่ ตุก รอบ กอบ การ กิจใหญ่' น้อย นา
ทั้ง ทับ ฮากด ๒๖ เว้น นิราศ ๒๖ พัน ความ เจริญ

จาก หิโต ประเทศ กตชน ดิตติ

คนเกียจคร้าน มักเมือหน่ายโดยกัย และ ประกอบ ด้วยความง่วง
เหงามัน คึง ช้ม เขา แต่ แท้ ที่ จริง ขรรมาโลก ย่อม นำ ความ รื่น
เริงและ เชื้อ เชิญให้ มนุษ ชม เหย อยู่ เสมอ จง พิจารณา ดูให้ ตึก
ซึ่ง เกติ เห็น หรือไม่ ว่า ดอก กุหลาบ นั้น มี กดินรศ์ อันหอม หวาน
อย่างไร, ดอก บัว ที่ ดอย พอน อยู่ เหนือ น้ำใน ถ้ำ ขาว ๒๗

๒๖	อา กุณ	เกลื่อน กลาก, ย่ง เหยิง
๒๗	นิราศ	ปราศจาก
๒๘	พอน	ว่า
๒๙	ลำธาร	ถ่อ ทาง น้ำไหล (เช่น ทางน้ำไหล มา จาก ขวาก เขา หรือ ช่อง ๘๓)

หรือในสระ มีรูปโฉม เลิศล้ำงาม เงื่อนอย่างไร, ดอกกะดิน
 และ สระที่ มี วรรณ "°" เหลือง สด เฝย กดืบ ดั่ง กดิน ประดุจจะ
 ชักชวน คน เดิน ทางให้ ปราศ ด้วย อย่างไร, นก ตะขาบ หรือ
 นก ตีทอง ที่ โผ ผิน บินไป มา มีรูป ดี เสี่ยง สัมผัส จักษุ และ ไตร
 มนุษย์ให้ รู้ ถึง ความ บรรเทิง ของ โลก อย่างไร, นก กระจิบ
 และ นก กิน ปลั้ ที่ กระโดด หย่อง แหย่งไป มา ตาม พุ่มไม้ มีความ
 บรรเทิงใจ อย่างไร, สิ่ง เหล่านี้ ล้วน เป็น สมบัติ ของ โลก ที่ จะ
 นำให้ มนุษย์ รื่น เริง และ เชื้อ เชิญ ให้ มนุษย์ มี ความ นิยม ด้วย,
 ให้ พิจารณา ดู และ ให้ แล เห็น เข้าใจ ขรรมา โลก ตลอด ด้วย
 ทั้ง นั้น ก็ เหตุ ไฉน เจ้า มนุษย์ จึง จะ เกียจ คร้าน เบื่อหน่าย
 ง่วง เหงา เขา ซึม และ ตี เตียน ว่า ชีวิต ของ ตัว ใน โลก นี้ ไม่ สำราญ
 รื่น เริง นี่ แหะ ชาว เรา จึง คึกษา เจ้า เวียน จง เข้าใจ ขรรมา
 โลก จง รับ ความ เชื้อ เชิญ ของ ขรรมา โลก จง ทำ การงาน
 อย่างนี้ หนึ่ง อยู่ เบด้าให้ ง่วง เหงา มั่น ตั้ง และ หด บ่น เพื่อ ว่า
 เมื่อย เพลี่ย รำคาญใจ ไม่ มี อะไร จะ ทำ โทษ กำเนิด ของ ตน ว่า
 ไม่ ดี เทียม เพื่อน อีก ต่อไป เป็น อัน ขาด จง เพียร, เพียร,
 เพียร, อย่า ขัด คำ เชิญ ของ ขรรมา โลก

สัม บรูณ สัมปัต ด้วย กุศล
 วิบาก วิบัติ ตถ มอ เขอ
 ปฤชา สกียล ฌภาพ ฌบ จริง เฮย
 ไม่ ก่อ กิเลส เลอ จิตรให้ ทะเยอ ทะยาน
 ยาม ประชุมไฟระ ด้วย ปฤชา
 แผ อัดถ ฌ พจน์ สุกา สิต พวอง
 คติ ฌ โลก ธรรมคตา แคล้ว คล่อง ตดอด เฮย
 เขิญ ชัก พรหม พวก พ้อง อิม เขอ เขม กรรมล
 สรรพ กิจ ย่อม เสร้ง ด้วย ความเพียร ทำฤา
 ไม่ เกลื่อน กล่น อาเกียรณ ทอดไว้
 กิจ หลายไม่ สติถย เสดียร ด้วย สัก นึก ฤา
 นึก มอ ทำมอได้ เสร้ง ดั้น สัม ประสงค์

จาก หิโต ประเทศ กตชน ติตติ

๓๑	สภาพ	ธรรม ภา,	ความเป็น
๓๒	อึด	เนื้อความ,	ประโยชน์
๓๓	คติ	ทาง, ที่ไป	
๓๔	กรรมล	ควงใจ	
๓๕	อา เกียรณ	เรื่อ ราม,	เกลื่อน กล่น
๓๖	สติถย เสดียร	กึ่ง อยู่,	กึ่งมัน

บทที่ ๙

มียัต

มนุษย์เรา ที่จะ แลวง หาความอยู่ เย็น เป็น คู่ในทาง เลี้ยงชีพ
นั้น ไม่ เฉพาะ แต่ จะต้อง ตั้ง ความ อุสาหะ พาก เพียร หา
ทรัพย์ สัมบัติ ฝ่าย เดียว จะต้อง รู้ จัก กระหมัด กระหม่อม รักษา
ทรัพย์ และ ผล ประโยชน์ ที่ได้ มา นั้น ให้ เหลือ อยู่ กับ ตน ด้วย
เพื่อให้ ใช้จ่าย ใน เวลา ที่มี เหตุ ต่าง ๆ อัน เกิด ขึ้น โดยไม่ รู้ ตัว เช่น
ป่วย เจ็บ และ เพื่อให้ ใช้จ่าย เลี้ยงชีพ ต่อไป ใน เวลา ชราภาพ
เมื่อ จะ ทำ มาหา กิน ต่อไป ไม่ได้ อีก แม้ว่า ผู้ใด กระ ทำ การหา ผล
ประโยชน์ โดย อุสาหะ แต่ ประกอบ ไป ด้วย ความ สุ่มเสี่ยง ได้
เท่าใด จับ จ่าย ใช้จ่าย รอยไป จนหมดสิ้น ผู้นั้น ก็ จะหา ได้ รับ ความ
สุข ตลอดไม่ เพราะ จะ เป็น อย่าง คำโบราณ ว่า “หา
กิน คำ” ถ้า เข้าวันใด มี เหตุ ที่ จะหา ไม่ได้ คำวันนั้น ก็ จะได้
ที่ไหน มา กิน เมื่อ ขาด จาก สัมบัติ ที่ เป็นทุน รong รัง หรือ เป็นเงิน
นอน อยู่ นั้น แล้ว ก็ จะ ได้ ความ สุขใจ ความ เย็นใจ ที่ไหน เจ้า
อนึ่ง บุคคล ที่ จับ จ่าย ใช้จ่าย รอย มาก จนเกิน จำ นวน ของ ผล ประโยชน์
ที่ได้ ก็ ยิ่ง ไร้ยางอาย ไป อีก เพราะ จะ เข้า หนี้ไป ทุกที่

ไม่ ชำ นาน สัมบัติ ที่มี อยู่เท่าไร ก็จะไม่ เหลือ หรือ จะนำให้
ประพาศิ ความ ชั่ว ก็นี้ ยม สิ้น ซึ่ง เป็น มหันต ทุกข์ แก่ คนไม่มี
ที่ เปรียบได้

เพราะ เหตุ นั้น ชาว เรา จะ ต้อง เรียน กระหมัด กระหม่อม ใช้
สรวย แต่ ส่วน หนึ่ง ของ ผล ประโยชน์ ที่ได้ มา เหลือ นั้น เก็บไว้
เป็น สัมบัติ รอง รัง บ้าง เพื่อได้ มี หยิบ ฉวย เมื่อ เวลา ต้อง การ
และ เมื่อ แก่ แก้ว ตง หมด กำ ตั้ง ที่ จะ ทำการ หา ผล ประโยชน์
ต่อไป จะได้ เอา ทุน เดิม ที่ได้ สละ สม อบรม ไว้ ตั้ง แต่ ครั้ง ยัง
ดำรง านนี้ ใช้ เลี้ยง ชีพย์ ให้ เป็น สุข ตลอดจน จน ทราม เท่า สิ้น
ชีวิต การกระหมัด กระหม่อม สละ สม อบรม ผล ประโยชน์ ไว้ ใช้ ใน
กาย ภาภ ี หน้า นี แหะ เรียกว่า มัทยัต บุคคล ที่ รัก คน ที่ จะ
หา ความ สุข ได้ คน จน ตลอดจน ชาติ นี้ จะ ต้อง มี ความ
มัทยัต เป็น อาจัน

ความ มัทยัต นี้ หา ใช้ ความ ทรหึ ไม่ ความ ทรหึ เป็น

-
๑	สับ	ทวัช
๒	กราบ เท่า	กลอก
๔	ภาค	ส่วน
๕	อาจัน	ประพาศิ เสมอไป

โทษ แต่ความ มัชยัต เป็น คุณ บุคคลที่มี ความ มัชยัต ไม่ใช่
 คน ตระหนี่ ถึ เหนียว แต่เป็น คน ที่ มี ความ รอบคอบ วั จัก
 ไข ที่ ควรไข และ เก็บ ที่ ควร เก็บ คือ เป็น คนที่ คิด ถึง อนาคต
 กาล และ ตระเตรียม คน เมื่อไว้ สำหรับ กาลนั้นด้วย คน
 โฉด เขตคามัก จะ คิด แต่ บั จุ บัน กาล เป็น ประมาณ ถึง จะ
 หาผล ประโยชน์ได้ มาก ถัก เทาใด ก็ เก็บไว้ ไม่ อยู่ ไข สร้อย
 หุ้ม เท ไป จน หมด สิ้น คน ชนิดนี้ ได้ ชื่อ ว่า เป็น ยา จก ที่ อยู่
 ใน ห่วง หุฏ แต่ คน ฉลาด จะ สอด ส่อง ไป ถึงอนาคต กาล
 ด้วย และ เมื่อ ได้ วั สัก ว่า คน ได้ สร้าง ส้ม เตรียม ตัว ไว้ สำหรับ
 วั กาล นั้น แล้ว ก็ มี ความ บันเทาใจ ผาสุกใจ คน
 ชนิดนี้ ได้ ชื่อ ว่า เป็น คน สมบูรณ์ พร้อม เพียง และ อยู่ ใน
 ความ สุข.

หนึ่ง นัก เรียน ต้อง อย่า เข้าใจ ว่า ความ มัชยัต นั้น
 จะ บังคับ ให้ เก็บ เงิน นอนไว้ ใน กำปั้น เสมอ ไป มิให้ ผากแบ่งก็
 หรือนำ ไป เข้า หุ่น ส่วน ใน บริษัท ไต ๆ ที่ เชื้อ แล้ว ว่า จะ

-
- ๖ ความ รอบคอบ ความ วั สัก รอบคัว, คิด ถอด หัก กาล ข้างหน้า ข้างหลัง
 ๗ แบงก์ ที่ สำหรับ รับเงิน ผาก และ คิด ถอด เบื่อให้ ผู้ ผาก บั นนี้
 ประมาณ สี่ เปอรเซ็นต์ (คือ ร้อยละสี่) ใน กรุง กทท
 นีมี แบงก์ อีกรึง กง เรืองไว้ เปน กัน

งอกงาม เป็นผล ประโยชน์ ต่อออกไป อีกได้ การ ที่ เก็บ เงิน
 นอน นิ่ง อยู่ใน กำปั่น นั้น หา มี ประโยชน์ ไม่ เคย เมืองใด, ถ้า
 พดเมือง ต่าง เก็บ เงิน นอน นิ่งไว้ ถึง เมือง นั้น จะมี เงิน มาก ก็
 เหมือน นิ่ง มี เงิน น้อย เพราะ เงิน ไป ตาย ด้าน เสีย ใน กำปั่น
 หมด หา ได้ ออก จำ จำ หมุน เวียน ให้ เป็น ประโยชน์ แก่ บ้าน
 เมืองไม่ เหตุฉะนั้น ประเทศ สวีตส์ เขา จึง ตั้ง แบงก์ ขึ้น เพื่อให้
 บุคคลนำ เงิน มาฝาก คิด ดอก เบี้ย ให้ ผู้ฝาก แต่ น้อย ๆ แล้ว เขา
 เงิน เหล่า นั้น มา ให้ พ่อค้า กู้ ทำ ทุน ค่า ขาย หรือ ก่อ สร้าง สิ่ง ที่
 มี ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง เช่น ทำ รถไฟ หรือ ขุด คลอง อัน เป็น
 สาธารณ ประโยชน์ เป็น ต้น เมื่อ เงิน ของ บ้าน เมือง มี ได้นอน
 อยู่เปล่า ตั้ง นั บ้าน เมือง ก็ ย่อม เจริญ ขึ้น โดย รวดเร็ว เพราะ
 กิจ การ ดำเนิน ไปด้วย กว้าง ขวาง โดย เหตุ ที่ กล่าว มา แล้ว
 นี้ ชาว เรา ผู้รัก ชาติ และ บ้าน เมือง ยาก จะ ทำนุ บำรุง ให้
 เจริญ ขึ้น จึง เป็น หน้า ที่ ๆ ผู้มี สัมบัติ มาก จะตง ทุน

๔ ทลเมือง ชาว เมือง, ราษฎร

๕ สาธารณ หักไป

๖ ค่าเงิน เงิน

ที่ เหลือ จาก ใช้ สรรพ ใน ทาง หนึ่ง ทางใด ให้ เป็น ประโยชน์ แก่
บ้าน เมือง และ ให้ เป็น ผลงอกงาม แก่ ตน ต่อ ออกไป อีก ด้วย
ที่สุด จะไม่ไป เข้า หุ่น ส่วนใน ทาง หนึ่ง ทางใด จะไป ผาก แบงก็
ก็ ดี เหมือน กัน เพราะ ตน จะได้รับ ความ สดวกใจ ชาติ จาก
ความ ห่วงใยใน การ เฝ้า ทรัพย์ สัม บัต

ส่วน ผู้ ที่ ชักคัก มี พอ ทำ พอ กิน ก็ ควร จะ อุส่าห์ เก็บ เด็ก
ผด้ม น้อย เพื่อ เติม ให้ เป็น ทุน รong รังไว้ ถึง แม้ จะ เก็บ ได้ แต่
เพียง เดือน ละ ๓ บาท ก็ ดี ปี หนึ่ง ก็ จะมี เงิน ถึง ๓๖ บาท
และ อีก ๓๐ ปี จะ มี เงิน ถึง ๑๐๘๐ บาท พอ ที่ จะ นอน ตา หัดได้
เมื่อ ดั้น ชี วิต ไป แล้ว บุตร ภรรยา คง จะ ไม่ อัง ว้าง ว่า เหว เพราะ
ทรัพย์ นั้น จะ ได้ เป็น ทุน สำ หรับ ที่ จะ ทำ มา หา กิน เลี้ยง ชี วิต ต่อ ไป
จง จำ ถ้อย คำ ใน สุภา สติ สอน หนึ่ง ที่ คัด มา ไว้ ต่อ ไป นี้ เป็น เครื่อง
เตือนใจ เกิด

“มี สติ ถึง พึง ประจบ ให้ ครบ บาท อย่า ให้ ชาติ ด้วย ของ
ต้อง ประสงค์ ถ้า ทำ น้อย กิน น้อย ค่อย บรรจง อย่า จ่าย ลง ให้
มาก จะ ยาก นาน ไม่ ควร ชื้อ ก็ อย่า ไป พิโร ชื้อ ให้ เป็น
มือ เป็น คราว ทง คาว หวาน”

กับ โคตง วรญาณ วิเศษ มี ๑๑๑ มีว่า

ใช้ทรัพย์ ไม่ประหยัด^{๑๓} ใช้ สิ่งใด ควร เนอ
วัน หน้า จัก เอา อะไร กอบ เกอ^{๑๔}
ดัง ไม้ จะ ขาด ไป ดั้น หมด ตง ฤา
เปลือย^{๑๕} แต่ กาย ร้าง เรือ ศุข ร้าง ทุกข์ ถึง

อนึ่ง การ ที่ จะ แบ่ง ทรัพย์ เก็บไว้ เป็น ทุน ก็ไม่ เป็น การ
ยาก ถ้า มาก อะไร เลย ไม่ ต้อง การ ความ คิดต้อง การแต่
ความ ห้ามน คนให้ ใช้ แต่ ควร ใช้ และ เก็บ ที่ ควร เก็บ เท่านั้น
ถ้า ได้ งบ มือ เก็บ ลัก ล่อง ลาม เคือน แล้ว ความเคยชิน ก็ จะ
เกิด ขึ้น ใน คน ภายหลัง ก็ จะ เก็บ ได้ โดย สดวก ไม่ ต้อง ฝ่า
ฝ่า ความ กระวน กระวาย ที่ ใช้ มาก นึก เพราะ ฉะนั้น ขอ ย่า
มี ผู้ ที่ กล่าว ว่า “จะ เก็บ ไม่ ได้” เป็น อัน ขาด ถึง สำ คัญ
ในการ เก็บ เงิน ไว้ เป็น ทุน นี้ ก็ คือ ให้ “ลง มือ เก็บ” ใน
ทันใด ทัน ที่ เท่านั้น

ถ้า บุคคล ผู้ใด ปราศ จาก ความ มัทยัต ได้ มา เท่า ไ

๑๓ ประหยัด

กระ เหม็ด กระ แหม่

๑๔ เปลือย

ไม่มี เครื่อง มุ่ง ห่ม

ก็ใช้ไปจนหมดสิ้น ผู้นั้นจะไม่ได้กระทำกิจของ คนใน ทางก่อ
สร้าง กุศล และบำเพ็ญ บุญ ใน บัณฑิต ชาติ โดยเต็ม จะไม่ได้
เป็นผู้ที่มี กำลัง อุดหนุน เพื่อน มนุษย์ ทั่วไป และ เมื่อมี บุตร
ก็ จะ ไม่อาจ สามารถ ให้ วิชา ที่ ประเสริฐ แท้ ได้ เพราะ ตน
เป็น คน ไร้ ทรัพย์ เมื่อตน สิ้น ทรัพย์ แล้ว บุตร และ ภรรยา
ก็ จะ ได้รับ ความทุกข์ ด้วย ความ ยาก แค้น ผิด เคือง ต่าง ๆ ด้วย
เหตุ อัน สำคัญ เหล่า นี้ ชาวเรา ทุก คน จึง จะต้อง ตั้ง ใจ มัธยัต
เก็บ เล็ก ผสม น้อย ให้ เป็น หุ่น ไว้ ตัดอด ไป

ความ มัธยัต อาจ จะ กระทำ บุคคล ให้ มี ความ เป็นไทย แก่ ตน
ให้ มี อารมณ์ สงบ และ ผาสุก เพราะ ย่อม รู้ ดี กว่า ตน มี กำลัง
พอ จะ เป็น ที่ พำนัก แห่ง ตนเอง ได้ ทรัพย์ ที่ สะสม
เป็น หุ่น ไว้ ถึงจะมี น้อย ก็ ดี ก็ คง จะ เป็น เครื่อง อุด
หนุน มั่งคั่ง ทุกข์ ภัย ที่ จะมา พะพาน ได้ ที่ หนัก จะ ทำ ให้ บั่น เถา
ลง ที่ เบาก็ จะ แก้ ให้ หาย สิ้น พอ ที่ จะ ถึง แก่ ถ่ม จม ก็
จะ ทุ ให้ เป็น แด่ ชัด สิ้น ไป ชั่ว คราว หนึ่ง และ เมื่อ ถึง แก่ น้ำ ตา

๔๔ บำเพ็ญ

สร้าง, ทำให้ เต็ม

๔๖ ทำนุ

ที่ อาศัย

๔๗ บั่น เถา

ถ่ม ถ่ม ลง, ถ่ม

เช็ด หัวเข่า ก็ จะ ล่อน ให้ ได้ รับ แต่ ความ เดือด ร้อน ใน ใจ บ้าง
เด็ก น้อย

ส่งวน ทรพย์ ดับ หลัดก พัน	อันตราย เทอญ นา
ปาง เมื่อภัย หลาก หลาย	เกิดไกล
จะได้ ย่อม ชัยบ ชยาย	ทุกข์ ถ้าย คน แะ
พอ นิราศ ภัย ได้	สวัสดิ์ ด้วย ถึง ส่งวน

จาก หิโตประเทศ กลอน ถิลิต

ผู้ที่มี ทรพย์ เป็น ทูต อยู่ ณ นั้น อาจ จะ แด่ ธุโลกย์ ได้
ด้วย ความ ชื่นบาน และ ทั้ง จะ มี อารมณ์ ปราศ จาก ความ ทุกข์
ทราญ เพราะ ว่า ถึง เพราะ ที่ กำม จะ นำ เขา ภัย มา ให้ ก็ มี ทรพย์ หีบ
ฉวย พอ ก็ คน ให้ พ้น จาก ความ ทุกข์ นั้น ได้

อนึ่ง ผู้ นั้น จะ ประกอบ ด้วย ความ ลำราญ หฤไทย จน
ทราบ เท่า สิ้น ชีวิต เพราะ ด้วย ความ รู้ลึก ว่า คน หา เป็น ผู้ ที่
จะ ต้อง รบ กวน เพื่อน มนุษย์ ให้ ได้ ความ ชื่น เชิญไม' คน กลับ จะ
เป็น ผู้ ที่ ช่วย ชู เพื่อน มนุษย์ เป็น ส่งว่า แก่ ชาติ และ มี ความ
รู้ลึก ว่า เมื่อ คน ถึง ความ ชรา คน ก็ จะ ไม่ ต้อง รับ ความ

เดียด ร้อน เพราะ มี ทุน เป็น เครื่อง อุดหนุน อยู่ คน เป็น ผู้
มีความ เป็นไทย แก่ คน

ส่วน ผู้ที่ ปราศ จาก ความ มียศ นั้น เมื่อ เกิดภัย อัน
ตราย ขึ้น ก็ จะไม่ มี ทุน ทพย สำหรับ เสีย จะต้อง กู้ หนี้ ยืม เงิน
ขาด ความ เป็นไทย แก่ คน การ ที่ เป็น หนี้ เป็น โทษ อย่าง ร้าย ที่ สุด
บุคคล ที่ นำ คน ไป สู่ ความ เป็น หนี้ ก็ ประจักษ์ ณ ที่ เขา เฝ้า
ทอด เข้าไป คิด แล้ว จะ ดิ้น กระเดือก ให้ หลุด ออก ไป ได้ อีก นั้น
ยาก นั้ กับ เมื่อ ลง ได้ เป็น หนี้ เสีย ครบ หัก แล้ว หนี้
นั้น ก็ มัก จะ ท่วม มาก ขึ้น ทุก ที่ เพราะ หนี้ ดอก เบย จะ ทบ ทวง ขึ้น
และ หนี้ จะ หา เตย ซ้ำ ไม่ พอ ต้อง หยิบ ยืม เขา ต่อ ไป อีก เหมือน
นก ที่ คิด แล้ว ยิ่ง ดิ้น ไป ก็ ยิ่ง คิด แน่น เข้า

อนึ่ง คน ที่ เป็น หนี้ มัก จะ รักษา ความ สัตย์ ไว้ ไม่ได้ เมื่อ
เจ้า หนี้ เขา ทวง ตัว ยัง ไม่ มี เงิน ที่ จะ ใช้ เขา ก็ จะ เป็น เหตุ ให้
กล่าว คำ เต้า ผิด ผ่อน เขา ไป ต่าง ๆ บุคคล ที่ รัก คน ประพฤติ คน

๙๙ ไทย ไม่ เปน ทาษ, ไม่ เปน หนี้ “ผู้มี ความ เปนไทย แก่ คน” ก็
หมายถึง ความ ว่า ผู้ ที่ ไม่ เปน ทาษ ใคร ไม่ เปน หนี้ ใคร เช่น จาน ไทย
เรา นี้

๑๐ แล้ว บ้าง สำหรับ คัก นก

ในทางชอบ และอยาก มีความ เป็นไทย แก่ ตน แล้ว จงอย่า
ทำตนให้ เป็น หิน เตย เป็น ชิน ชาด

ใน ที่สุด นี้ จะ นำเอา ถ้อยคำ ของท่าน นัก ปราชญ์ ผู้หนึ่ง มา
กล่าวไว้ เพื่อ เป็น โอวาท สืบไป

“จงอย่า นึก ว่า หิน เป็น แต่ ของไม่ ดี ถ้าได้ ตก เป็น หิน
เข้า แล้ว จะ เห็นได้ ว่า เป็น ความ ทุกข์ อย่างใหญ่ ที่ เดียว หิน
เป็น สิ่ง ที่ จะ นำให้ บุคคล สละ ความ ประพณี ชอบ และ นำให้
ประพณี ผิด ถ้า จะ รักษา ตัน ดาน ให้ เป็น ไป ตาม ธรรมชาติ แล้ว
จะ ต้อง หลีก หิน หิน ให้ เกิด รอย โยชน์ แฉก โยชน์ และ จะ ต้อง
ชวน ขวาย มิให้ ชาดจาก ทุน สัมบัติ ที่ จะ เก็บไว้ เป็น กำถัง แห่ง คน
ผล ประโยชน์ ที่ ได้ มา เท่าใด ๆ นั้น จง อย่า ใช้ เสีย ให้หมด
จง เก็บ รวบรวม สละ ส้ม เข้า เป็น ทุน ไว้ บ้าง ความ ยากแค้น และ หิน
เป็น ลัทธิใหญ่ ที่ จะ คัด ความ สุข ของ มนุษย์ เป็น สิ่ง ที่ ทำ ตาย
ล้าง ความ เป็นไทย แก่ ตน และ เป็น สิ่ง ที่ ห้าม กัน มิให้ ตน คง
อยู่ใน ความ ประพณี ชอบ ทั้ง ปวงได้

“ส่วน ความ มัทยัต นั้น
ความ เดือดร้อน ง่าย เดียว เมื่อไร

ใช้ แต่ จะ เป็น สิ่ง ที่ ระวัง
ยัง เป็น สิ่ง ที่ จะ เกิด กุศล

พูด หนุน ผู้อื่น อีก ด้วย

“ผู้ ที่ ช่วย ตัว ก็ ไม่ รอด แล้ว ย่อม จะ ช่วย ผู้อื่น ไม่ได้
 เพราะ ฉะนั้น ผู้ ที่ หวัง จะ เกอ กุศล ชุติ หนุน ผู้อื่น จะต้อง ทำ คน
 ให้ ไกล จาก ความ เป็น หนี้ และ จะ ต้อง มี ความ มี ข ยัต เพื่อ ให้ มี
 ทุน สมบัติ เป็น กำบัง ไว้ ด้วย”

ยาม จน เขา เคียด แค่น	ชิง ช้าง
ยาม มั่ง มี คน ประนัง	นอบ น้อม
เด็ก พฤกษ์ ดก นก หวัง	เวียน ลู่ เล่ม อนา
ปาง หมด ผล นก พร้อม	พราว ดั้น บิน หนี

จาก วรรณญาณ ปี ๑๑๒

บทที่ ๑๐

ความกล้าหาญ

ความ กล้า หาญ คือ ความ ของ ชาติ ที่ จะ กระ ทำ กิจ ซึ่ง
 เป็น หน้าที่ ของ คน ให้ สำ เร็จ ไป ได้ และ เป็น ความ ตั้ง ใจ ที่ จะ

-
๑๐ เอก	เปรี้ยว, เช่น, เหมือน, กล้า
๑๑ พฤกษ์	กันไม้

กระทำจริง จน ปราศจาก ความ หวาด หวั่น กลัว อันตราย ความ
กล้า หาญ เป็น กำ ลัง, เป็น อิทธิฤทธิ์, เป็น ความ สามารถ ที่ จะ นำ
ให้ บรรลุ ถึง สิ่ง ที่ ดี ที่ พึง ธรรม เสริม และ ถึงแม้ ว่า จะ ถึง แก่
ชีวิต อัน ตราย ก็ ดี ความ กล้า หาญ คง จะ กระ ทำ กิจ ซึ่ง เป็น
หน้าที่ ให้ คด ดิน ไหว้ ได้ ดัง กิจ ที่ ทหาร บก และ ทหาร เรือ ได้ กระ
ทำ มา แล้ว ใน ท่า มหาด คัก สง คราม เป็น อัน มาก และ ที่ ท่าน โย
ธนาจารย์ ได้ กระ ทำ มา แล้ว ใน การ ที่ แสดง ให้ โลก ย์ เห็น ความ จริง
ของ ธรรม ดา ซึ่ง เป็น หน ทาง ของ ความ ศี วิ ไถส ใน บั จุ บั น นี้

แต่ ความ กล้า หาญ ใน ธรรม จริยา นี้ รวม ทั้ง ความ อง อา จ ฝ่า
ฝืน ความ ถำ เคญ เพื่อ จะ รักษา ยุติ ธรรม กระ ทำ หน้าที่
ของ ตน กลัว เกรง ใน การ ที่ จะ กระ ทำ สิ่ง ชั่ว ผิด คด ของ ธรรม
จริยา ด้วย มี ตัวอย่าง คือ ความ กล้า หาญ ที่ จะ ประ พุ ต์ ตน เป็น
คน ตรง ความ กล้า หาญ ที่ จะ พุ ต์ จริ ง เส ม อ ความ กล้า
หาญ ที่ จะ รั ง ตน ให้ พ้น จาก ความ ชั่ว ความ กล้า หาญ อด ทน ด้
ความ ทุกข์ เมื่อ คราว เคว ะ หน้ ความ กล้า หาญ หัด ก หน้ หน และ
ความ กล้า หาญ กระ ทำ กิจ อัน เป็น หน้าที่ ของ ตน ทุก อย่าง

- โย ธนาจารย์
- ๖ ความ ถำ เคญ

๑. อาจารย์โบราณ
ความ ถำ บาก

ในทุกวันนี้ ชาวเราผู้ประกอบ การชั่วมี อยู่ มาก เหลือ
 ดัน แต่ใครเลยจะรับ ว่าใครชั่ว เหตุทั้งนี้ เป็น เพราะ บุคคล
 ยัง ปราศ จาก ความ ถำ หาย ใน ทาง กรรม จริยา คือ ไม่ ของ
 วิชา ที่จะ แสดง ความ จริง แต่ บรรดา ผู้ ที่ ได้ ศึกษา กรรม จริยา
 แล้ว ขอ จึง มี ความ ถำ หาย และ อย่า เอา คน ชั่ว ที่ กล่าว มา
 แล้ว เป็น ตัว อย่าง แม้ ถัด ว่า ถำ ถำ บอก ความ จริง จะ พา
 ให้ เสีย ชื่อ ก็ จึง ถำ ถำ ความ ที่ ประ พจน์ ชั่ว นั้น เสีย

หนึ่ง ขอ เตือน กุศ บตร ว่า ความ เก่ง กำ ที่ พวก นัก เอง เขา
 แสดง ตาม ถน คือ เทียว พาด คน ไฉน แะวะ คน นี้ หา เหตุ ที่
 พัน กัน ต่าง ๆ จน บาง คน ก็ ชื่น ช้อ ชื่อ นาม ว่า เป็น นัก เอง ไฉน
 หา ไข ความ ถำ หาย ไม่ เป็น ความ ขาด ที่ จะ ต่อ สู้ ความ ชั่ว
 และเป็น โม หะ จิตร ซึ่ง นำ ให้ คน เป็น คน เส่ เพศ ไป ฉะนั้น คน ที่
 ถำ จริง หา เทียว หา เหตุ พาด วิ วาท แทง พัน วัน คี่ ซึ่ง หา
 ประ โยชน์ มิ ได้ ไม่ ถึง โดย จะมี ผู้ มา ทำ ก่อน แต่ ถำ เห็น ว่า เป็น
 คน ปราศ จาก ความ คิด จะ ตอบ แทน ก็ เสีย เกียรติยศ ก็ หัก ใจ
 ไม่ ให้ เกิด เหตุ ได้ ต่อ เมื่อ คราว ควร ถำ จึง ถำ เช่น เวลา
 ทำ หน้า ที่ รม คัก อาสา แผ่น ดิน จึง แสดง ความ ของ อาจ จน ไม่
 คิด แก่ ชี วิต เพราะ เมื่อ ส้ม ควร ตาย แล้ว ถำ ไม่ สละ

ชีวิตให้ เป็น เกียรติยศ จะไป สละ เมื่อไร จง ตูยียง พาด เมื่อ
ถูกศร พระนารายณ์ อวดดาว และ กล่าว คำ สอน สู้รบ พญานาง เมื่อ
จะ ตาย จาก กัน ว่า ดัง น

“อย่า รู้ มาก มาก หนึ่ แต่ ที่ ง่าย ที่ ไหน หนัก หัก กาย
เข้า หาบ หาม เป็น ชาค ทราย ไว้ ตาย” ใน สงคราม จะ ต้อง นาม
ทั่ว โลก กระดาบ จง ตูยียง อย่าง พญานาง มี สัตย์ ไม่ กำหนด
ใน ชีวิต เท่า เกษา ไม่ ควร ตาย จึง เสีย ตาย คง ชั่ว อัน
ควร ม้วย มรณา อย่า ช่าง ตาย”

หรือ ที่ ใน โศลก โศกนิติ กล่าว ว่า

อาสาคัก สู้ ไม่ เสรี งาน
ตน จัก ตาย เขา อาน มีด ไว้
จึง นับ ว่า เป็น ทหาร หายาก
ผลของ พระคุณ เจ้า ให้ ท่าน เที่ยง อารัง
สิ่งใด ที่ เป็น หน้า ที่ ๆ จะต้อง กระ ทำ ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว
ใน ข้าง ต้น ทุ ก ๆ บท แม้ ผู้ใด อาจ สามารถ กระ ทำ ได้ ด้วย

- ๓ ลาภ ใน ที่ นี้ แปล ว่า “ชื่อ” “แค้น” หรือ “เกียรติยศ” คือ ให้
แสดงความ กล้า หาญ ไว้ ชื่อ และ เกียรติยศ ในการ สงคราม เพื่อ ให้ เชิด
ชู ไม่ รู้ จัก กลับ เลื่อน ก่อ ไป ใน ภาย ภาย ภาย
- ๔ กำหนด ชอง, เกียร, ถูก พัน

ทหาร ตาม มิตัน

พระองค์ เสด็จ ตะลุย เข้า ไป แต่ ถ้า พัง จน ถึง

หน้า ข้าง พระมหา อุปราชา พระองค์ จึง ทรง ทำ ชวน ให้ พระมหาอุป
ราชา กระ ทำ ยุทธ หักถี่ และ ทรง พัน ด้วย พระ แสง ของ จ้าว

ถูก พระ อังษา พระ มหา อุปราชา ขาด สะพาย แต่ง ดั้น พระชนม์
อยู่ กับ คอช้าง ส้มเต๋อ พระ เอกาทศรฐ ก็ ได้ ทรง พัน มาลง าชะโร
พ เหยง พระ มหา อุปราชา ตาย อยู่ กับ คอช้าง เหมือน กัน ขณะ

นั้น กอง ทพ ขำ คึก ระดำ ระล่าย เพราะ หา แม่ ทพ มิ ได้ พอ กอง
ทพ ไทย ตาม มาทัน ก็ เข้า ตะลุมบอน ที่ จน ต้ม ตาย แดก พ่าย ยับ
เย็น ไป หมด ดั้น การ ที่ ได้ ทรง เอา ไชยชนะ แก่ ขำ คึก แต่ ถ้า พัง

๒ พระ องค์ ครอง เป็น ความ ของ อาจ ใน พระ องค์ อย่าง ยิ่ง
ถ้า มิ ฉะนั้น ก็ น่า กลัว จะ กลับ เป็น อัน ตราय เพราะ ได้ ทรง บุกลง
เข้าไป ใน กอง ทพ ขำ คึก แต่ ถ้า พัง ๒ พระ องค์ เท่านั้น เกียรติยศ
ที่ พระ องค์ ได้ ทรง กระ ทำไว้ ให้ แก่ ชาตินไทย ครั้ง นั้น ถึง แม้ ว่า

พระ องค์ ได้ เสด็จ สวรรคต เสีย ๓๐๐ ปี กว่า แล้ว พระ นาม ของ

๑	ยุทธหัตถี	ชนช้าง (หัตถี แปลว่า ช้าง)
๒	พระ แสง ของ จ้าว	อาวุธ ที่มี ขอส สำหรับ เกี้ยวช้าง ปลาย เป็น อาวุธ
จ้าว กล้าด คาบ สำหรับ พัน ขำ คึก
๓	พระ อังษา	บ่าไหล่
๔	กลุม บอน	รบ ประชิด ชุบตะมุน กัน ถึง อาวุธสั้น
๕	สวรคคก	คาบ (สำหรับ ใช้ เกาะ กษัตริย์)

พระองค์ยังสดชื่นอยู่ กับชาวเราผู้เป็นชาติไทยเสมอ

ไฮเรซัส โกกตุส ชาติโรมันผู้หนึ่ง เมื่อครั้งทัพ อีทรัสกัน
ยกมาตีกรุงโรม พลเมืองที่ท่าไร่ไถนาอยู่ภายนอกกำแพง
ก็แตกตื่นจะหนีเข้าไปภายในประตูชั้น แต่สะพานที่ข้ามแม่น้ำ
ซึ่งเป็นคูเมืองเข้าไปถึงประตูกำแพงนั้นเล็ก กองทัพชาว
อีทรัสกันเข้าค้ำ ก็จวนจะถึงตัวอยู่แล้ว ไฮเรซัส โกกตุส
จึงอาสาจะรักษาช่องแคบที่เชิงสะพานไว้ กับเพื่อนอีกสองคน
ด้วยกัน แล้วเร่งให้พวกพลเมืองเหล่านั้นข้ามสะพานเข้าเมือง
ไปก่อน ไฮเรซัส โกกตุส กับเพื่อนอีกสองคนก็ต่อสู้ต้านทาน
พวกกองทัพเข้าค้ำอยู่ ที่ปากช่องแคบโดยสุดกำลัง จนพวก
พลเมืองของตัวข้ามสะพานเข้าเมืองไปได้หมดสิ้น เพื่อนของ
ไฮเรซัส โกกตุสก็ข้ามสะพานกลับไปได้ แต่ตัวไฮเรซัส โกกตุส
อยู่รั้งหลัง ถูกอาวุธซ้อนเปรี๊ยะเต็มทีโด่ดโถมไปทั้งกาย
จึงร้องให้เพื่อนช่วยตัดสะพาน ที่จะกันมิให้เข้าค้ำข้ามเข้าไปได้
แล้วตัวไฮเรซัส ก็กระโดดลงคูว่ายน้ำหนีขึ้นไปเมือง แต่นั้นมา
ชาวโรมันก็มีความนับถือไฮเรซัส เป็นอันมาก เพราะได้กู้
เมืองโรมไว้ให้พ้นจากเงื้อมมือเข้าค้ำ

ความกล้าหาญ

๑๐๗

อัน ความ ของ อาจ ไร้ แต่ จะ มี ปรากฏ มา แล้ว แต่ ส่วน ผู้ชาย
ฝ่าย เดียว เมื่อไร ถึง ฝ่าย ผู้หญิง ก็ ได้ แสดง ความ กล้า หาญ ของ
อาจ อย่าง ยิ่ง ใน กาด โบราณ มาก เหมือน กัน มี ตัว อย่าง ปรากฏ
อยู่ ใน พระ ราชนิพนธ์ พงษ์าวดาร คือ

บุ เรณง นาม ราชนิ	จอม รา	มัญ ิ์ เฮย
ยก พยหุ แสน ยา	ยิ่ง แก้ว	
มอญ ม่าน ประ มอญมา	ตาม ลีบ หมื่น แส	
ถึง อยุทช เยศ ิ์ แล้ว	อยุต ไก่ ถัน ิ์ ครา	
พระมหาจักร พรต ิ์ เฝ้า	ภูวดล ิ์ สยาม เฮย	
วาง ค่าย รายวิ พด	เพียบ หล้า	
คำวิหิ จักไคร ยถ	แรง คัก	
ยก นิกร ิ์ ทพ กัด้า	ชอก ตัง กตาง สมน	

๑๐	รามัญ	มอญ
๑๑	ทอหุ แสน ฮา	ขบวน ทัก
๑๒	อยุทชเยศ	กรุงศรี อยุทชฮา
๑๓	เฝ้า	ผ่าน , กรอบ ทรง
๑๔	ภูวดล	พื้น ดิน, แดน ดิน
๑๕	นิกร	หมื่น
๑๖	สมร	ที่ ร่วม ค่าย, คือ ที่ รบ

บังอร^{๑๑} อรรคเรศ^{๑๒} ผู้ พิศมัย^{๑๓} ท่านนา
 นาม พระสุริโยไทย ออกช้าง
 ทรงเครื่อง ยุทธพิไชย เช่นอุปราช^{๑๔}
 เถลิงคชาธาร^{๑๕} คว้าง คบเข้าชนวนไค
 พดไกรทองนำเข้า โรมรันกันเฮย
 ช้างพระเจ้าแปรประจัน คช^{๑๖}ไท^{๑๗}
 สวรร^{๑๘} ทรงชวดเซม้น หัตถ์ถั่นเตดิดแะ
 เถลิง^{๑๙} ชับคชไถ^{๒๐}ไถ่ หวิดท้ายคชาธาร

๑๑	บังอร	นาง
๑๒	อรรคเรศ	ใหญ่เลิศ (หมายความว่านางพระยาหรือนางกษัตริย์)
๑๓	พิศมัย	ที่รัก
๑๔	เถลิงคชาธาร	ขึ้นช้างทรง
๑๕	คช	ช้าง
๑๖	ไท	ท้าว, ท่าน, (ในที่นี้แปลว่า "ของพระองค์")
๑๗	สวรร	ช้าง
๑๘	เถลิง	มอญ, รามัญ

นาง ครอบ ้องค์ เอก แก้ว กษัตริย์
 มานนคิ กัด เวที ยิง ถ้ำ
 เกรง พระ ราช สามี มลาย พระ ชนม์ เฮย
 ขัป คเชนทร เช่น ค้า ตอ กู้ ตัด กร
 ชน มอญ ร่อน จ้าว ฟาด ฉาด ฉะ
 ขาด แต่ง ครอบ อูระ หอบ ดิน
 โอ รัด รับ กัน พระ ศพ สุน นกร แย
 ญ ชัย ไข ไม่ ญ สัน พจน ญ สรร เจริญ
 โคตง พระ ราช นิพนธ์
 คัด มา จาก โคตง พระ ราช พงษาวดาร

๖๕	นาง ครอบ	นาง
๖๖	มานนคิ	ใจ
๖๗	กัด เวที	กอบ แทน ญ ญ มี ญ
๖๘	มลาย	แกก, ทำ ลาย, ตาม
๖๙	คเชนทร	พระ ฉา ข้าง
๗๐	ตัด กร	ข้า ศัก

ยี่ หุ่น แม่ ทัพ ข้าง ภูกาม^{๓๑}
 คุม ทัพ เรือ รอน สยาม ฝ้ายไต้^{๓๒}
 ศกัฏฐ์^{๓๓} ก็ แดก ตาม ศกัฏฐ์^{๓๔}
 เข้า ประชิด คติโกถ^{๓๕} รอบ ด้อม เมือง ถดาง^{๓๖}
 บุรินทร์^{๓๗} สิ้น ชัยแพ้ แล้ว ไป ทน แทน นอ
 ยัง กนิษฐ^{๓๘} หนึ่ง อีก ภรร เยศ^{๓๙} ผู้
 ไป คิด แกะ ชั่ว วัน ทราย เบียง หึง แะ
 คุมไพร^{๔๐} ชาย หึง ดู เกียง แก่ ก็น นคร
 รักษาเมือง อยู่ ได้ เตือน ปลาย
 ลุด คิด พม่า หมาย รบ ร้า
 ชัด สิ้น สละ เบียง วาย จำ เล็ก ทัพ แะ
 ถดาง รอด จาก มือ ข้า คัก ด้วย สอง หึง

-
- ๓๑ ภูกาม พม่า
 ๓๒ ฝ้ายไต้ }
 ๓๓ ศกัฏฐ์ } เป็นหัวเมืองใน แหลม มลาญ คือข้างทิศใต้ด้านอำเภอบึงละหาร
 ๓๔ กนิษฐ หรือ กนิษฐา เจ้าเมือง ดูเป็นใหญ่ในเมือง
 ๓๕ ภรร น้อง (ในที่นี้หมายความว่า น้องหญิง)
 ๓๖ ภูกาม เมืองหลวง

หทัยบุรี บุเรศ ๓๖ ๕
บอจ จะ วัณ ๓๖

กรมการ มี นอ

สั่งได้

ถดถอย มี แค่ หึง หาญ

หากรัก เมืองนา

๒๑

๒๒

๒๓

๒๔

๒๕

๒๖

๒๗

๒๘

๒๙

๓๐

๓๑

๓๒

๓๓

๓๔

๓๕

๓๖

๓๗

๓๘

๓๙

๔๐

๔๑

๔๒

๔๓

๔๔

๔๕

๔๖

๔๗

๔๘

๔๙

๕๐

๕๑

๕๒

๕๓

๕๔

๕๕

๕๖

๕๗

๕๘

๕๙

๖๐

๖๑

๖๒

๖๓

๖๔

๖๕

๖๖

๖๗

๖๘

๖๙

๗๐

๗๑

๗๒

๗๓

๗๔

๗๕

๗๖

๗๗

๗๘

๗๙

๘๐

๘๑

๘๒

๘๓

๘๔

๘๕

๘๖

๘๗

๘๘

๘๙

๙๐

๙๑

๙๒

๙๓

๙๔

๙๕

๙๖

๙๗

๙๘

๙๙

๑๐๐

๑๐๑

๑๐๒

๑๐๓

๑๐๔

๑๐๕

๑๐๖

๑๐๗

๑๐๘

๑๐๙

๑๑๐

๑๑๑

๑๑๒

๑๑๓

๑๑๔

๑๑๕

๑๑๖

๑๑๗

๑๑๘

๑๑๙

๑๒๐

๑๒๑

๑๒๒

๑๒๓

๑๒๔

๑๒๕

๑๒๖

๑๒๗

๑๒๘

๑๒๙

๑๓๐

๑๓๑

๑๓๒

๑๓๓

๑๓๔

๑๓๕

๑๓๖

๑๓๗

๑๓๘

๑๓๙

๑๔๐

๑๔๑

๑๔๒

๑๔๓

๑๔๔

๑๔๕

๑๔๖

๑๔๗

๑๔๘

๑๔๙

๑๕๐

๑๕๑

๑๕๒

๑๕๓

๑๕๔

๑๕๕

๑๕๖

๑๕๗

๑๕๘

๑๕๙

๑๖๐

๑๖๑

๑๖๒

๑๖๓

๑๖๔

๑๖๕

๑๖๖

๑๖๗

๑๖๘

๑๖๙

๑๗๐

๑๗๑

๑๗๒

๑๗๓

๑๗๔

๑๗๕

๑๗๖

๑๗๗

๑๗๘

๑๗๙

๑๘๐

๑๘๑

๑๘๒

๑๘๓

๑๘๔

๑๘๕

๑๘๖

๑๘๗

๑๘๘

๑๘๙

๑๙๐

๑๙๑

๑๙๒

๑๙๓

๑๙๔

๑๙๕

๑๙๖

๑๙๗

๑๙๘

๑๙๙

๒๐๐

๒๐๑

๒๐๒

๒๐๓

๒๐๔

๒๐๕

๒๐๖

๒๐๗

๒๐๘

๒๐๙

๒๑๐

๒๑๑

๒๑๒

๒๑๓

๒๑๔

๒๑๕

๒๑๖

๒๑๗

๒๑๘

๒๑๙

๒๒๐

๒๒๑

๒๒๒

๒๒๓

๒๒๔

๒๒๕

๒๒๖

๒๒๗

๒๒๘

๒๒๙

๒๓๐

๒๓๑

๒๓๒

๒๓๓

๒๓๔

๒๓๕

๒๓๖

๒๓๗

๒๓๘

๒๓๙

๒๔๐

๒๔๑

๒๔๒

๒๔๓

๒๔๔

๒๔๕

๒๔๖

๒๔๗

๒๔๘

๒๔๙

๒๕๐

๒๕๑

๒๕๒

๒๕๓

๒๕๔

๒๕๕

๒๕๖

๒๕๗

๒๕๘

๒๕๙

๒๖๐

๒๖๑

๒๖๒

๒๖๓

๒๖๔

๒๖๕

๒๖๖

๒๖๗

๒๖๘

๒๖๙

๒๗๐

๒๗๑

๒๗๒

๒๗๓

๒๗๔

๒๗๕

๒๗๖

๒๗๗

๒๗๘

๒๗๙

๒๘๐

๒๘๑

๒๘๒

๒๘๓

๒๘๔

๒๘๕

๒๘๖

๒๘๗

๒๘๘

๒๘๙

๒๙๐

๒๙๑

๒๙๒

๒๙๓

๒๙๔

๒๙๕

๒๙๖

๒๙๗

๒๙๘

๒๙๙

๓๐๐

๓๐๑

๓๐๒

๓๐๓

๓๐๔

๓๐๕

๓๐๖

๓๐๗

๓๐๘

๓๐๙

๓๑๐

๓๑๑

๓๑๒

๓๑๓

๓๑๔

๓๑๕

๓๑๖

๓๑๗

๓๑๘

๓๑๙

๓๒๐

๓๒๑

๓๒๒

๓๒๓

๓๒๔

๓๒๕

๓๒๖

๓๒๗

๓๒๘

๓๒๙

๓๓๐

๓๓๑

๓๓๒

๓๓๓

๓๓๔

๓๓๕

๓๓๖

๓๓๗

๓๓๘

๓๓๙

๓๔๐

๓๔๑

๓๔๒

๓๔๓

๓๔๔

๓๔๕

๓๔๖

๓๔๗

๓๔๘

๓๔๙

๓๕๐

๓๕๑

๓๕๒

๓๕๓

๓๕๔

๓๕๕

๓๕๖

๓๕๗

๓๕๘

๓๕๙

๓๖๐

๓๖๑

๓๖๒

๓๖๓

๓๖๔

๓๖๕

๓๖๖

๓๖๗

๓๖๘

๓๖๙

๓๗๐

๓๗๑

๓๗๒

๓๗๓

๓๗๔

๓๗๕

๓๗๖

๓๗๗

๓๗๘

๓๗๙

๓๘๐

๓๘๑

๓๘๒

๓๘๓

๓๘๔

๓๘๕

๓๘๖

๓๘๗

๓๘๘

๓๘๙

๓๙๐

๓๙๑

๓๙๒

๓๙๓

๓๙๔

๓๙๕

๓๙๖

๓๙๗

๓๙๘

๓๙๙

๔๐๐

๔๐๑

๔๐๒

๔๐๓

๔๐๔

๔๐๕

๔๐๖

๔๐๗

ឧ
ឧប ឧ ករ ឧ

พระน พนธ พระเจ้าน้อง ยา เธอ

กรม ชุม พิชย ตาภ พฤณี ชาดา

คัด มา จาก โคลง พระ ราช พง ชา ว ตา ร

กบ อป เอง หนง

คอ กษัตริย์ เมือง ลักขณาด้าน

องค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าพระเจ้าเยมัตที่ ๒ ครองชนเกิดขบถ

พวก ขบถ คร ก็น เข้าไป จะ ปล้น เอา พระราช วั ง และ จะ จั บ พระเจ้า

เยมต์ ลำเจ้าโทษ ^{๓๓} เต๋ย พระเจ้า เยมต์ จิง รบ ตั้ง เรยก พวก

เจ้าแก้วสาวแม่ฝ่ายในให้รักษา พระทวารไว้ให้นั่งคง อย่าทน

๓๒ บ. ๑๕ เมืองใหญ่, เมืองเล็ก

គណ	វារ្យ	រប
----	-------	----

๓๘ สักกะแลนที ชื่อนี้เมืองที่อยู่ฝ่ายเหนือของประเทศอังกฤษ และเป็นเมือง
ที่ น้อย กับ ประเทศ อังกฤษ เช่น เมืองลาว เขื่อนใหม่ เป็น
เมืองที่ น้อย กับ ไทย

๓๗๗ ลำ เจริญ โทษ ว่า (ไว้สำหรับ กษัตริย์ และ เจ้า นาย)

ให้พวกคัศฺตรูเข้ามาได้ พระองค์จะได้เสด็จหนี เขา พระชนม์ รอด
 เสีย ก่อน หญิงเก่าแก่ คน หนึ่ง ชื่อ แครวรีน คุณดาต เมื่อ
 ได้ยิน ผู้ เท้า พวก ขบถใกล้ เข้า มา จะ ถิ่น ญวณ พระทวาร ถิ่น
 ไม่ได้ เพราะ พวก ขบถได้ ถอบ เข้า มา หัก ญวณ เสีย ก่อน แล้ว
 จะ ถิ่น คาด หรือ เหล็ก คาด ก็ หายไปเสีย ด้วย จึง เขา แชน ของ
 ตัวสอด เข้าไป เป็น คาด ประทุ และ ทน ความ เจ็บ ปวด อยู่ ด้วย
 ความ กตัญญู ต่อ พระ มหา กษัตริย์ ดังนั้น จน แชน หัก เพราะ
 พวก ขบถ ดิ้น ประทุ เข้า มา แต่ ข้างนอก

ความกล้า ของสัตวิ ทั้ง ๓ เรื่อง นี้ เป็น ที่ หน้า สรรเสริญอย่างยิ่ง
 และ ทำให้ เรา เห็น ได้ ว่า ความ กล้า หาญ จะมี แก่ สัตวิ ได้ เช่น
 เดียว กับ มี แก่ บุรุษย์ เหมือน กัน

ใน ที่ สุด นี้ จะ ขอ เตือน สติ ฤๅษณ์ อีก หนึ่ง หนึ่ง ว่า ผู้ ที่
 กล้า หาญ อัน ประเสริฐ นั้น ต้อง มี ความ สุภาพ, ความ อ่อน น้อม
 ใน ที่ ประชุม, และ ความ ไม่ เอา เปรียบ แก่ ใคร ถึง เป็น คัศฺตรู
 แต่ ถ้า เขา ไม่ รู้ ตัว ก็ ไม่ ทำให้ เขา เป็น อันตราย หรือ ถ้า เขา ต้ม
 หรือ ไม่ มี อาวุธ จะ ต่อสู้ หรือ เขา มี ทำ เสีย เปรียบ ใน ทาง ไต
 ทาง หนึ่ง อยู่ แล้ว ก็ ย่อม ไม่ ทำ ร้าย แก่ เขา เหมือน กัน มี ตัว
 อย่าง ดัง จะ ยก มา ให้ เห็น ดังนี้

อุทาหรณ์แห่ง ความ กล้า หาญ

๑๑๓

ใน การ สงคราม อังกฤษ กับ ฝรั่งเศส ที่ ดำ บล เด็ด ตึง เกิน ๆ

นาย ทหาร ม้า ฝรั่งเศส คน หนึ่ง ผู้ เป็น หัว หน้า ขบ ม้า ตรง เข้า จะ
ประจัน บาน กับ นาย ทหาร อังกฤษ นาย ทหาร ฝรั่งเศส ดึง เกิด เห็น
นาย ทหาร อังกฤษ ผู้ หนึ่ง แขน ขาด เหลือ อยู่ แต่ ข้าง เดียว สำหรับ
จับ บังเหียน ม้า เท่านั้น อาวุธ ก็ มิ ได้ ถือ คัด มี อยู่ เขา จึง
ทำ วันทียา วุธ แล้ว ก็ ขบ ม้า เหย ไป ด้วย ความ สุกุภาพ มิ ได้
ทำ อัน ตราย นี้ แหะละ คือ คน กล้า แท้ แม้ หาก เขา จะ พ้น นาย
ทหาร อังกฤษ ผู้ หนึ่ง มิ มี มือ จะ ถือ อาวุธ ให้ ตาย ไป ใน ที่ นั้น เขาก็ จะ มิ
มี เกียรติยศ อัน ใด เลย กลับ จะ ได้ รับ ความ ตี ฉน ว่า เป็น คน ขลาด
เสีย อีก เพราะ ไป ทำ ร้าย คน พิกการ ที่ มิ มี มือ จะ ค่อ สู้

บท ที่ ๑๑

อุทาหรณ์แห่ง ความ กล้า หาญ

คัด จาก ถิลิต พระ ถน

ที่ จะ อ่าน ให้ เข้าใจ เรื่อง ต่อ ไป นี้ จำ เป็น จะ ต้อง ทราบ เรื่อง

๑๐ เกิด คบ กัน

เป็น ชื่อ ของ ค่าย หนึ่ง อยู่ ใน ทวีป ยุโรป

๑๑ วัน ทิยา วุธ

ไหว หรือ คำนับ ถวาย อาวุธ

พระรถโดยสังเขปเสียก่อน เพราะในที่นี้ได้คัดคัดตอนมาลงไว้
แต่เมื่อพระรถถูกล้อมจนตายในที่รบเท่านั้น เรื่องพระรถ
นั้นคือดังนี้

พระรถเป็นพระราชบุตรของพระเจ้าแมนธรวง ผู้เป็น
กษัตริย์ครองเมืองธรวง ตั้งอยู่ฝ่ายทิศตะวันออก ภายหลัง
พระรถได้เป็นกษัตริย์มีพระมเหสีชื่อนางลักษณวดี ชาว
เมืองและพ่อค้าพานิชทั้งหลายพากันสรรเสริญว่าพระรถนั้นร่าเริง
ซำว่น ทราบดีไปถึงพระเพื่อน, พระแพง, ซึ่งเป็นราชบิดา
ของพระเจ้ากรุงพิษณุกร ผู้เป็นกษัตริย์ครองเมืองธรวง
นั้น ตั้งอยู่ฝ่ายทิศตะวันตก พระเพื่อน, กับพระแพง, มีความ
รักอยากได้พระรถมาเป็นพระราชดามี จึงได้ไปหาปู่เจ้าสมิง
พราย ขอให้ทำให้พระรถตกลงไถ่ให้หลง จนต้องมาหา
พระเพื่อน, พระแพง, ถึงเมืองธรวง พระรถได้อยู่กับพระเพื่อน,
พระแพง, นายแก้ว, นายขวัญ พี่เลี้ยงทั้งสองของพระรถก็ได้
อยู่กับนางวัน, นางโรย, พี่เลี้ยงทั้งสองของพระเพื่อน, พระแพง
ความนี้ทราบถึงพระเจ้าพิษณุกร ๆ ก็เต็มพระทัยที่จะ
ยกพระราชธิดาทั้งสองให้แก่พระรถ แต่ฝ่ายใดของพระเพื่อน,
พระแพง, มีใจเจ็บแค้นพระรถ เพราะว่าพระราชบิดาของพระรถ

อุทาหรณ์แห่ง ความกล้าหาญ

๑๑๕

ได้ ยกทัพ มา รบ กับ พระเจ้าพิมพิสาคร ราช ผู้ เป็น พระเจ้าบุ
ของ พระเพื่อน, พระแพง, และได้ฆ่า พระเจ้า พิมพิสาคร ราชตาย
เสียใน ท่ามกตาง คึก เธอจึง สั่งให้ ชุนนาง ผู้ใหญ่ ยก ทัพไป ถ่อม
จับพระตอ ฆ่า เสียบ้าง ส่วน พระเพื่อน, พระแพง, กับ พี่เลี้ยง ทั้ง ๕
ก็ ออก ช่วย พระตอ รบ จน ต้อง อาวุธ ตายใน ที่ รบ ด้วยกัน ทั้ง เจ็ด คน

ภายหลัง เมื่อ พระเจ้าพิมพิ ทร ทราบ ก็กริ้ว จึงรับสั่ง
ให้ เอา ยายย่า กับ พรหม พวกไป ฆ่า เสีย ดัน

ครั้น ราช ศึก สงัด เขา สัตย์ สาม รบ ถ่อม ขอบเขต
นิเวศน์ วัง จึง ปล่อยให้ คน เข้าออก เขา จึง บอก แก่ นาย แก้ว
นาย ขวัญ ต้อง พัง พัตน ยิง จอม กษัตริย์ ทูล รหัส ทั่ว
ประการ ภูบาล ยม แยม หัว นมิกถว เร่ง ของ อาจ ตู ตู
ราช ไกรสิทธิ์ กระจิว อาวุธ ภูช พต คน นาย แก้ว นาย ขวัญ

๑	ศัพท์	กลุ่กลี	ห้อม
๒	นิเวศน์	ที่อยู่	บ้าน, วัง
๓	รหัส	ลับ, เจ็บ, สงัด	
๔	ภูบาล	เจ้าแผ่นดิน	ภู แปลว่า แผ่นดิน, ก้าว
๕	ไกรสิทธิ์	สิ่งศักดิ์	
๖	กระจิว	(เขมร)	กวัด แกว่ง
๗	ภูช พต	กำลังแขน	

ซินอาสา เจ้า หล้า เมื่อ ข้า เจ้าใจ ถวาย ขอ ตาย ก่อน พระองค์
 ต้อง องค์ อนุช น้อม ศีราม พุช กับ บาท ไท้ จิราช ส่ำหส์ °°
 ข °° ก็ โถม บงกช กษัตริย์ ต้อง ภกวดิ °° อย่า ตกใจ บ เป็น
 ไค นะ ต้อง ศรี มี พระ ส่ำส่น ชม ชั่ว °° ค่อย ย้ม หัว ถ่น พดาง
 ต้อง นาง จิง ชม ชื่น ย่นใจ จิง บมิ ข้า เมื่อ ข้า ก็ กษัตริย์ ซาคิ
 ใจ บมิ ซลาด ถัด ตาย บมิ เอา ชาย อื่น เป็น คู่ บมิ อยู่ ให้ ไทย
 ดู ข้า บมิ อยู่ ให้ ข้า ดู แกลน ครั้น พระ เมือ แหมน °° เมือง พ้า
 เมื่อ ข้า ตาย ตาม ราช พระบาท อย่า อาลัย ต้อง เป็ดอง ละไม
 ข้า ช่อน ทรง ผ้า อ่อน ร่อน ตาม อยู่ ครอบ ข้าง จอม กษัตริย์
 บัด นาง รอย และ นาง รื่น ชื่น ชม ใจ เชื้อ แท้ แม่ ส่ำม กษัตริย์
 ตู้ พ้า เมื่อ จะ เป็น ข้า ผู้ใด ใคร เขา จะ เกรง จะ ขาม ขอ ตาย

๔	เมื่อ	(ศัพท์ ลาว หรือ ไทย)	ข้า, อัน, เรา
๔	ศีราม พุช	ศีระ หัว 'อัม พุช' บัว น้อม ศีราม พุช กับ บาท (คือ น้อม ศีระ คุก ออก บัว แทน บาท)	
๑๐	ส่ำหส์	ส่ำหส์	
๑๑	ธ	ท่าน, เธอ	
๑๒	บงกช	คอก บัว	
๑๓	ภกวดิ	เมื่อ, นาง,	
๑๔	ข้า	(ลาว หรือ ไทย)	ชม
๑๕	เมือ แหมน	'เมือ' (ลาว) ไป 'แหมน' พ้า สวรรค์	

อุทาหรณ์แห่งความกล้าหาญ

๑๑๗

ตามเจ้าคน อยู่ เมืองบน ด้วยไท้ ไวยศให้คนชม ถวาย
 บังคม นฤเบศร์ สองแปรรเพศดูชาย ห่มเสื้อกรายตามง่า
 นางวันรำไปสู่ อยู่ด้วยนายแก้วฝ้ายขาว นางโรยมา
 โดยพลัน อยู่ด้วยนายขวัญฝ้ายขาว บมิฝ้ายจาก
 เจียรกัน เห็นอัครราชจอมราช พระบาทเสด็จอยู่กลาง
 สองนางแนบสองข้าง เจ้าข้างจูบสองศรี สองกษัตริย์
 จวบท้าว สองนายนำวสองนาง กอดกันพลางชมเชย มินาน
 เลยเขาเข้า เท้าถึงทวารปราสาท นายแก้วฟาดตามฟัน
 นายขวัญแทงสุดท้าว ดาวพุ่งเข้าพ่ายหนี คืบคลาน
 ขนคดุก ท้าวชก็รุกโรมฟัน ตายทับกันกลางกลาง
 หิวขาดตกเป็นกลุ่ม เขาเร่งท่มหินผา ตาถึงเข้า

๑๖	ผ้า	ทำย, แท้, หนีไป (ในที่นี้คือ การ
รับตัว คำไม้โท จึงต้องใช้ตัว 'ด')
๑๗	เจียร	นาน
๑๘	ทาว	คือ ท้าว ล้ม ทับ (ในที่นี้คือ รับกับ คำว่า ทาว
จึงต้องใช้คำไม้โทออกเสียง)
๑๙	บิ๊ว	กลุ้ม, ทุ้ง, ประชุม,
๒๐	กลา	กอง หรือ กลาง
๒๑	กลา	มาก, หลาย
๒๒	ถัน	ถล่ม

ระเว้ง^{๑๓} ไม่ได้^{๑๔}เท่ง^{๑๕} ฝ่าทลาย ส่วน^{๑๖}สองนาย^{๑๗} พี่^{๑๘}เลี้ยง^{๑๙} ไร่^{๒๐}อัน^{๒๑}
 รับ^{๒๒}อยู่^{๒๓}เพียง^{๒๔} ดัง^{๒๕}ช้าง^{๒๖}เมามัน^{๒๗}

ฉัน^{๒๘}เข้า^{๒๙}คฤ^{๓๐}รุกร^{๓๑}รบ^{๓๒} หลบ^{๓๓}หลีก^{๓๔}บ้น^{๓๕}บให้^{๓๖}คอก^{๓๗} หลบ^{๓๘}
 หลีก^{๓๙}หอก^{๔๐}บให้^{๔๑}คอง^{๔๒} เขา^{๔๓}เร่ง^{๔๔}ซ้อง^{๔๕} บ่น^{๔๖}ยะ^{๔๗}ย่ง^{๔๘} ซ้อง^{๔๙}หอก^{๕๐}พุง^{๕๑}
 ยะ^{๕๒}ยัย^{๕๓} ช้าง^{๕๔}ซ่าย^{๕๕}เร่ง^{๕๖}มา^{๕๗}หนา^{๕๘} ช้าง^{๕๙}ขวา^{๖๐}เร่ง^{๖๑}มา^{๖๒}มาก^{๖๓} เข้า^{๖๔}
 ทุก^{๖๕}ปลาก^{๖๖}รุกร^{๖๗}โรม^{๖๘} สอง^{๖๙}นาย^{๗๐}ใจ^{๗๑}มื่น^{๗๒}เฟื่อง^{๗๓} เครื่อง^{๗๔}พลัด^{๗๕}ตัว^{๗๖}
 หิว^{๗๗}ขาด^{๗๘} เขาก็^{๗๙}สา^{๘๐}ก^{๘๑}ศร^{๘๒}ยิง^{๘๓} ครึ่ง^{๘๔}นาย^{๘๕}แก้ว^{๘๖}ยะ^{๘๗}ยัน^{๘๘} ต้อง^{๘๙}
 นาย^{๙๐}ขวัญ^{๙๑}ท้าว^{๙๒}ทบ^{๙๓} นาง^{๙๔}รื่น^{๙๕}รบ^{๙๖}รุกร^{๙๗}พัน^{๙๘} นาง^{๙๙}โรย^{๑๐๐}ผืน^{๑๐๑}ผาด^{๑๐๒}แทง^{๑๐๓}
 ด้วย^{๑๐๔}ปลาย^{๑๐๕}แวง^{๑๐๖} กุ่ม^{๑๐๗}บัก^{๑๐๘} เขา^{๑๐๙}บรู^{๑๑๐}จึก^{๑๑๑}ว่า^{๑๑๒}ผู้^{๑๑๓}หญิง^{๑๑๔} เขาก็^{๑๑๕}ยิง^{๑๑๖}
 ต้อง^{๑๑๗}สอง^{๑๑๘}นาง^{๑๑๙} วาง^{๑๒๐}มา^{๑๒๑}สู้^{๑๒๒}ผู้^{๑๒๓}ผัว^{๑๒๔} ทอด^{๑๒๕}ตัว^{๑๒๖}ทับ^{๑๒๗}สอง^{๑๒๘}นาย^{๑๒๙} ตาย^{๑๓๐}
 ตาม^{๑๓๑}กัน^{๑๓๒}ทั้ง^{๑๓๓}ดี^{๑๓๔} ท้าว^{๑๓๕}ชเห็น^{๑๓๖}พี่^{๑๓๗}เลี้ยง^{๑๓๘}ราช^{๑๓๙} พระ^{๑๔๐}บาท^{๑๔๑}ขึ้น^{๑๔๒}ชม^{๑๔๓}นัก^{๑๔๔}
 น้า^{๑๔๕}ใคร^{๑๔๖}รัก^{๑๔๗}ใจ^{๑๔๘}เขา^{๑๔๙} เยียว^{๑๕๐}เรา^{๑๕๑}มิ^{๑๕๒}เหมือน^{๑๕๓}ได้^{๑๕๔} สอง^{๑๕๕}ช่อน^{๑๕๖}ให้^{๑๕๗}
 จึ่ง^{๑๕๘}ร้อง^{๑๕๙}หวิว^{๑๖๐} เขา^{๑๖๑}ดี^{๑๖๒}มิ^{๑๖๓}กตัว^{๑๖๔}ความ^{๑๖๕}พินาศ^{๑๖๖} ดัง^{๑๖๗}ฤา^{๑๖๘}เผื่อ^{๑๖๙}กษัตริย์^{๑๗๐}
 ชาติ^{๑๗๑}จะ^{๑๗๒}กตัว^{๑๗๓}ตาย^{๑๗๔} ไว้^{๑๗๕}ความ^{๑๗๖}ฮาย^{๑๗๗}บรู^{๑๗๘}แล้ว^{๑๗๙} สั้น^{๑๘๐}ชีวิต^{๑๘๑}ฤา^{๑๘๒}แคล้ว^{๑๘๓}

๑๓ ระเว้ง เร่งรัก, รับเร็ว

๑๔ เท่ง ทัง

๑๕ ซ้อง ท้อง

๑๖ แวง (คำเขมร) ฮาว

๑๗ เอียว (ลาว) ถ้ำ

๑๘ ก้อน น้อม, น่วม, ยังเป็นเด็ก

อุทาหรณ์แห่งความกล้าหาญ

๑๑๔

อยู่เกล้าฯ ฤๅ คดา พระเคย

พระแก้ว พระอยู่เกล้าฯ

เมื่อ จัก คาย ฤๅ ไคต

พระเคย อยู่ อาตัย

คาย เมื่อใด จักได้

ครัน คาย ก็ เกิด ชน

เสวย พิภพ สรวง สวรรค์

เป็น คน และ คน หยิน

เท็จ อยู่ บ เห็น หน้า

บเริ่ม เขา ดี ได้

เมื่อ เมา กษัตริย์ ฤๅ ผาย

รัก ตัว แต่ กลัว หาย

รัก ราช คาย ด้วยได้

พึง จอมใจ อ่อน ท้าว

อย่า ไฉน

คดา ศักดิ์

เยี่ยว อยู่ พระ นา

ดง น ฤๅ มี

กับ กัน

ปาก พัว

ฤๅ อยู่ พระ เคย

อยู่เกล้าฯ แห่ง คาย

ยัง คาย

จาก ไท

หฤโหด พระ เคย

อยู่ได้ นันใด

พระหัว อยู่ อะคว้าว

๒๙	สรวง	ท้าว, สวรรค์
๓๐	ไล่	จริง, ไซ้
๓๑	หฤโหด	ใจร้าย
๓๒	หัว	หัวเราะ, อัม
๓๓	อะคว้าว	มาก, จมใจ

ยั ยม ยิน ตี รือ ๓๓ นา

สอง กษัตริย์ เจ้า หล้า

แก้ตัว กว่ แก้ตัวใจ กล้า

กว่า กล้า กลัว ขาย

บ กลัว ตาย เทา ๓๔ กร กระตั้ง ๓๖ ดาว ๓๗ เต้า ๓๘

ต่อ ข้าง ดัดกร แด นา

ไต่ ฟอน พัน ผัน ทาง แวง วัด ตัด หัว ขา ตูม หัมา ทัง สาม

งาม เงื่อน ดั่ง ราช สัตห กระจ วิ ขาว ข ของ อาจ เอิบ อำนาจ บมิ กลัว

ยัม แยม หัว เด่น พดาง กาง กร ร้อน รำ รบ น้าว พิภพ ลำ ทับ

เขา ขับ กัน เข้า รับ รอบ ตุจ หอบ ฟาง ทอดไฟ เขา อยู่ แต่ ไกล

บมิ ไกล ให้ ไทรม ยิง ตาม กษัตริย์ ชก เอา คาบ วัด กระจัด

กระจ่าย เขา เข้า หลาย เหลือ บอง จัง ๒๗ ต้อง พระ องค์ สอง

อนงค์ บมิ กลัว เอา ตัว คอก รับ ๒๘ ยืน อยู่ กับ จอม ราช

เขาก็ เร่ง ล่า ตศ พิษ ตัด ตาม กษัตริย์ สะ พรัง เลือด ตก หลั่ง

ถึง ๓๙ ลง ตาม พระ องค์ อิง กัน ผัน หน้า ต่อ ศัตรู พิศดู

๓๔ รือ รก ๓ รือ ๓

๓๕ เต้า ณม

๓๖ กระตั้ง จับ, ถือ

๓๗ ดาว (เขมร และ ลาว) คาบ, นึก ฮาว

๓๘ เต้า (ลาว) ไป มา

๓๙ ถึง ไหล, เลื่อน

ดูจน ฤๅมิตร สัน ซ้ำพิศพร้อมกัน ยืนอยู่ ฉันทะ บิมา ตาย เขา
 ทั้งหลาย กลัวไกล ชาว ชวรไป มิมีคิด ถึง ท้าวพิษณุกร ภูธร
 คำนวณ เสียดมา เห็น สอง ขิดา สู้ด สวาท และ พระบาท พระ ถอ
 คิลก เลือด ตกอาบ ทัว คน ยืนอยู่ ถอ บิมา ตาย ชก ฟาย
 หน้า เคาจะใจ เรียก ถุกไท้ และ เขย ขวัญ เรียก ฉันทะ
 บิมา พร้อม ต้อง ฉันทะ บิมา ตาย ยืนอิงกัน อยู่ กระดัง เจ้าช้าง
 จึง รั ฌบัต ว่า สาม กษัตริย์ เสวย กรรม ชก ทำ ฉันทะ บิมา
 ไกรธ ว่า ช่างนักโทษ ทั้ง หลาย ตาย ตาม กัน หน้าใจ แต่
 ผู้ใด กล้า สามารถ อาจ อาสา มา ถ้าง เขา ให้ มา เคาวางวัด
 ผู้ใด อัน แก้ว หาญ จะ บำนาญ ยิ่ง รั หัก เรา จะ ให้ คักดี
 เป็น ชุน ปุณ เป็น หม่น เป็น พัน เขาก็ หา กัน มา มิ ชำ มา
 ถ้วน หน้า บหตอได้ ชก ให้ เคา เชือก สรวม คอ ปอ สับ รัต
 มัด คอก แล้ว ให้ เคา หอก ร้อย ขา ตรา ชื่อ ถ้วน ทุกคน ก็ ให้ พัน
 ถอ พัน หยวก ตาม จวก ถ้าง เกิด ออกจาก ตาย ส่วน หม่น นาย นั้น ได้
 ชก ให้ คัมให้ คดออก แต่ ชน ย่า คดออก ให้ ให้ แต่ ไซ้ แม่ ตัว เจ้า หล้า

๔๐ คิลก เลิศ, ถอ

๔๑ จะใจ บ่อจ, เมือง

๔๒ ฌบัต (เขมร) ชก, สัน ทัก

ข ก็ให้ฆ่า ถ้ามาก ดาก เอาศพ เลี้ย เลี้ยว ข ก็ เลี้ยๆ ยัง ถูกให้
ให้ม รู้ก็ให้ ไ้ ถูก แก้ว กับคน พ่อเฮย าะ

บทที่ ๑๒

ความ ศุข

บุคคล ใน โลก นี้ ยัง มี ความ เห็น แยก ต่าง กัน อยู่ ว่า
คน เรา เกิด มา ใน โลก นี้ เพื่อ ความ ศุข หรือ ความ ทุกข์ นัย
หนึ่ง ว่า เรา ได้ เกิด มา เป็น มนุษย์ นี้ ก็ เพราะ กุศล ที่ได้ สร้าง ไว้ แต่ชาติ
ก่อน และ อีก นัย หนึ่ง ว่า เพราะ เรา ยัง ไม่ สิ้น กรรม จึง ได้
เวียน เกิด เวียน ตาย อยู่ ที่ เห็น ว่า เกิด เพราะ กุศล ก็ ตั้ง เขา ว่า
โลก นี้ เป็น ที่ ศุข ที่ เห็น ว่า เวียน เกิด เพราะ ยัง ไม่ สิ้น กรรม
ก็ ตั้ง เขา ว่า โลก นี้ เป็น ที่ ทุกข์ ก็ ชาว เรา ผู้ ได้ เกิด มา เป็น
มนุษย์ ใน โลก นี้ แล้ว จะ ตัด สิ้น เขา ทางไหน จะ รัก ให้ ชีวิต
ของ เรา ใน ชั้น ที่ เป็น มนุษย์ นี้ เป็น ความ ศุข หรือ ความ ทุกข์
ตาม ความ สัจ เจต ของ มหาชน ใน โลก ต่อ ๆ กัน มา

- นัย ข้อ, ทาง, เนื้อ ความ อย่าง หนึ่ง
- มหาชน คน หมู่ ใหญ่

หลายชั่วอายุแล้ว ก็ได้เห็นปรากฏว่า สุขกับทุกข์ ย่อม เป็นคู่ กัน,
เดิน กอด คอ กันไป อย่าง เกือบ อัน สนิท ยอ าม อื่น ไกล เลย
ความ ยิน ดี อย่าง มาก ๆ ยัง ทำให้ เกิด ความ กำ สรัด เคร้า หมอง
ได้ เช่น ผู้ รัก จาก กัน ไป เสีย สัก สิบ ปี แล้ว มา พบ กัน เข้า
ต่าง คน ต่าง ยืน ดี จน น้ำ ตา ตก เป็น ต้น และ เรื่อง เด่น รำ หรือ
เพลง คนตรี ขับ ร้อง ที่ ไพเราะ จับใจ ที่ สุด ก็ คือ เรื่อง หรือ เพลง
ที่ โหย หวน โอด ครวญ มาก ที่ สุด พระ มหา กษัตริย์ ผู้ ทรง ห้อม
ล้อม ไป ด้วย ความ สุข สดุดี การ บริวาร ก็ ยัง มี พระราช หฤ ไทย เต็ม
ไปด้วย ทุกข์ ที่ จะ ครอบ ครอบ บ้าง เมือง ให้ ราษฎร ได้ อยู่ เย็น เป็น สุข
ทั่ว หน้า กัน ยาก วรรณ พก ที่ อยู่ ใน กอง ทุกข์ ต้อง เร่ ร่อน
ขอ ทาน เขา เลี้ยง ชัฟ ก็ ยัง มี ความ สุข ที่ ไม่ ต้อง ไป เกี้ยว ข้อง
บาด หมาย กับ ใคร ยัง พุด จา หวัด เรา หวัด ให้ กัน อยู่ ตาม ภาษา
ยาก ภาษา จน เถ้าน ก็ แด เห็น ได้ ว่า ความ สุข และ ความ
ทุกข์ ย่อม เจือ จาน กัน ไป มิ ได้ อยู่ ห่าง ไกล กัน

ท่านมหาจินต กระวี ผู้ หนึ่ง กล่าว เปรียบ เทียบ ไว้ ว่า “ความ

๑. อาจ วรรณ พก คน ขอ ทาน (แต่ สอง คำ นี้ ต่าง กัน คือ “อาจ” เป็น คน ที่ ขอ ทาน
เอา ง่าย ๆ “วรรณ พก” เป็น คน ขอ ทาน ที่ กล่าว สรร
เสริญ ออก ยอ หรือ ให้ ทน หรือ ขับ ร้อง เต้น รำ ให้ คุ้ม ให้ ทั้ง ก่อน
แล้ว จึง ขอ)

ทุกชน คอ กอง สอด แนม ที่ จะ คอย นำ เหตุ มา แจ้ง แก่ ค่ายใหญ่
 เพื่อ ได้ ติง วิชา ให้ มั่น คง ไว้ ถ้า ปราศ จาก กอง สอด แนม เลี้ย แด้ว
 ค่าย ก็ คง จะ เป็น อนันตราย ตก อยู่ ใน เจอม มี ชำ คัก วัน หนึ่ง เป็น แท้ ”
 ใน ชื่อนี้ เรา ต้อง เห็น จริง ว่า ความ ทุกข์ ทำ ให้ เรา รู้ ตัก คัด ถึง ความ
 สุข ถ้า ไม่ มี ความ ทุกข์ เป็น แบบ อย่าง แด้ว เรา คง ปราศ
 จาก ความ ระวัง ระไว ที่ จะ วิชา ความ สุข ของ เรา หรือ จะ พุด อีก
 หนึ่ง ก็ คือ ความ ทุกข์ จะ มา ทำ โทษ แก่ ผู้ ที่ ไม่ วิชา ความ สุข

ตาม คำ มุต ที่ ได้ กล่าว มา แด้ว นี้ เรา เห็น ได้ ว่า

(๑) โลก ยิน ย่อม มี สุข และ ทุกข์ ประกอบ กัน (๒) ทุกข์ ย่อม
 เป็น โทษ ที่ ผู้ ติง ทั้ง ความ สุข จะ ต้อง รับ

ชาวเรา ทั้ง หลาย คง ไม่ มี ใคร ชอบ ทุกข์ มากกว่า สุข และ
 คง จะ แสวงหา ความ สุข หลีก หลีก ความ ทุกข์ ด้วย กัน ทุก คน ก็
 เมื่อ เรา ได้ เกิด มา ใน มนุษย์ แด้ว ถึง จะ มา ดำ หรับ สุข ก็ ดี หรือ
 ทุกข์ ก็ ดี เรา จำ ต้อง นับ ว่า เป็น กิจ อัน หนึ่ง ที่ จะ วิชา ชีวิต ของ
 เรา ให้ เป็น สุข มาก ตาม แต่ จะ วิชา ได้ ถ้า ผู้ ไต ไม่ ทำ ดัง นั้น และ
 ปล่อย ให้ ความ ทุกข์ เข้า มา เป็น เจ้า เรือน ได้ แด้ว ก็ จิต ว่า เป็น
 โทษ ของ ผู้ นั้น เอง เพราะ เห็น แด้ว ว่า โลก ยิน มี สุข เป็น พน

๔ กอง สอด แนม กอง ทหาร ที่ คอย ไป ลอบ สืบ ข่าว ของ ชำ คัก แล้ว นำ มา บอก แก่
 บาด ทัก ของ คน ไ้ รู้ ไว้

อยู่ทั่วไป ตั้งแต่ผู้สูงที่สุดคือ พระมหากษัตริย์ ตลอดลงมา
จนถึงผู้ต่ำที่สุดคือ ยาจก วรรณพกะ ทุกชั้น เป็นแต่โทษที่จะ
ทำร้ายคนผู้ทะหงความสุขเสียเท่านั้น

เซอร์ ทอม มาร์ เบราวน์ ท่านได้กล่าวถ้อยคำด้วยข้อ
นี้ไว้ ชบชนอยู่ ท่านกล่าวว่า “ใครไม่หาความสุขใส่ตน
ถึงแม้ว่าผู้นั้นจะมีเนื้อหนังมังสา เป็นรูปร่างเห็นปรากฏแก่ตา
ได้ ด้วยก็ดี ข้าพเจ้านับว่าผู้นั้น เป็นแต่เงาของมนุษย์” นี่
แหละชาวเราจึงรู้สึกเกิดว่าโดยนี้ บริบูรณ์ด้วยความสุข ถึง
ทั้งหลายที่มีอยู่ในโลก ไม่ว่าสัตว์ก็ดี พืชก็ดี ถัวน
แต่เป็นเครื่องที่จะปฏิบัติความต้องการ และจำเป็นความสำ
ราญของมนุษย์ทั้งนั้น เพราะฉะนั้นมนุษย์จะต้องกระทำตัวให้
เป็นสุขให้มากที่สุดที่จะกระทำได้ จะตกไปในทิศานุทิศใด ๆ
ก็ให้มีความกระตือรือร้น เต็มไปด้วยความผ่องใส สุข
จันทร์ในวันเพ็ญ บุคคลที่กระทำตนให้เป็นประโยชน์ ก็เป็น
ดีอยู่แล้ว แต่บุคคลที่กระทำตนให้เป็นประโยชน์ด้วย
แต่ทั้งให้ผาสุกด้วย ยิ่งดีกว่าขึ้นไปอีก

ที่ที่จะกระทำตนให้เป็นสุขนั้น จะทำอย่างไร

ขยช

ทาง ให้เห็น แแต่สั้น ๆ ว่า จะต้อง ทำ อย่าง นี้ คือ

(๑) ต้อง ทำ กิจทุก ๆ อย่าง ที่ เป็น หน้า ที่ ของ เรา จะ ต้อง
กระทำ ไม่ว่า สำหรับ ตัว เรา เอง ก็ ดี, สำหรับ เพื่อน มนุษย์
ด้วย กัน ก็ ดี, สำหรับ ชาติ ภูมิ ก็ ดี, หรือ สำหรับ โลก
ทั้ง หมด ก็ ดี

(๒) วิธี ที่ จะ กระทำ กิจ เหล่า นี้ ต้อง กระทำ ด้วย ความ
เต็มใจ และ ด้วย ความ ตั้งใจ อย่าง แข็งแรง ที่ สุด มุ่งหมาย
กระทำ ให้ ได้ ดี ที่ สุด ที่ จะ กระทำ ได้

(๓) ต้อง ถือ เอา ความจริง เป็น เบื้อง หน้า ประพฤติ ตัว
ให้ จริง, เชื่อ ถือ แแต่ ที่ จริง, และ กระ ทำ ตาม ความจริง
อย่า เอา สิ่ง เล็ก น้อย ที่ จะ เป็น เครื่อง ทำให้ เกิด ความ รำคาญ มา เป็น
อารมณ์ เช่น ทะเถาะ วิวาท ฤษยา ขิง ดี กัน หรือ ก่อ การ มโน
สาเหว ให้ เป็น เหตุ อริ ใหญ่ ขึ้น

(๔) ต้อง เห็น ความ บรรเท ings แห่ง สมบัติ ของ โลก มี
ความ งอก งาม ของ พืช และ สัตว์ เป็น ต้น และ จง นำ เอา ความ

-
- ๑ ฤษยา อิจฉา, ความ หึงหวง ไม่ ออาก ให้ ผู้ อื่น ได้ ดี
๒ มโนสาเร่ สิ่ง เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ ไม่ เป็น สิ่ง เป็น อัน, เวจจะ นิด ๆ หน่อย ๆ
๓ อริ ศัตรู
๔ บรรเท ings ราบรื่น, สบาย

บรรเทงนี้ มาใช้ ให้เป็น ประโยชน์ แก่ ตน เมื่อ คนได้ เห็นความ
สำราญ บรรเทง ของ โลกย์ แล้ว คน ก็ ย่อม จะ ได้รับ ความ
บรรเทง ใจ ศุข สำราญ กาย อยู่ เอง

(๕) ต้อง รู้ จัก พระคุณ ของ พระสัมมา สัม พุทธเจ้า และ
พระ มหา กษัตริย์ ต้อง เป็น ผู้ มี กตัญญู ต่อ คำสอน และ บ้าน

เมือง ขอบ พระ เดช } ของ ท่าน ที่ ได้ จัด หา ความ ศุข ไว้ ให้ เรา

ใน โลก นี้

แม้ ผู้ใด ถึง พร้อม ด้วย ประการ ทั้ง ๕ นี้ แล้ว ผู้ นั้น ก็
จะ ต้อง เป็น ผู้ ที่ ได้รับ ความ ศุข ผู้ นั้น จะ มี อารมณ์ สดใส ประ
คอง ได้ น้ำ ทิพย์ ประ พรม อยู่ เสมอ ทุก เวลา

คน เรา มัก จะ ไม่ รู้ สึก ว่า การ ที่ เรา มี ชีวิต อยู่ ใน
โลก นี้ เรา มี ศุข สัมปัต ของ โลกย์ เป็น ส่วน แบ่ง บั้น ของ เรา
อยู่ อย่างไร กล่าว คือ ความ วิจิตร งดงาม ของ สภา กต ิ ปลก พื
ซึ่ง เติบ ของ กตาง อยู่ ใน โลก ถ้า เรา จะ ต้อง การ มา เป็น ส่วน
แบ่ง บั้น ของ เรา ก็ ไม่ มี ใคร ห้าม ปราบ ได้ เรา จะ ทำ ตัว ของ

เราให้ดีขึ้นไป ตาม ความ ประสงค์ เพียงไร เราก็ มี กรรมสิทธิ์
ที่จะทำได้ พูด โดย อย่าง คำ คือ เรา มี กรรมสิทธิ์ ที่จะ หา
ความ สุขได้ ตัว และ ปราบ ปราบ ความ ทุกข์ ได้ ทั้ง ทั้ง กัน แต่ บัด
นี้ บุคคล หารู้ ดีกว่า คน มี กรรมสิทธิ์ ที่จะ รับ ส่วน แบ่ง บ้าน ใน สุข คุ้ม
บัตติ ของ โภคย์ ไม่ ปถ้อย ประ ะ เถย เสีย คน จึง คำ เดียว กว่า
มหาชน ๒ ทง หลาย

ธรรมดา ย่อมควรเตรียม ตัวพร้อมทั้งปวง ที่จะ เป็นความสุขของ
มนุษย์ได้ พร้อม เปรียง ย่ำ ดิ้น ไกล เลย การ หว่น เพาะ ดิน เข้า,
ต่ง ตา คอย ตั้ง เกิด ต้ม นึ่ง ออก ขน ทุกวัน ๆ จน ออก รวง, หรือการ
เผ้าดอกไม้ หอม ต่งแต่ ฟังออกข้อ จน เย็น มาน ะ เหยย ถัดกัน, หรือ
การที่โต จวบจบเต็ม คัน ไถ ๆ พรวนดิน จน เหงื่อไหล กระหัดกระหอบ,
หรือการ อ่าน หนังสือ, การ ดำริหัดวิ ตรอง, การ ผูกพัน
รักใคร่, การ สวด มนต์ ภาวนา ถัด คัด กิน บวช ฯ ล ฯ สิ่ง
เหล่านี้ ล้วน เป็นเครื่อง ที่จะทำให้ คนเย็นใจเป็น สุขได้ ทั้งสิ้น เพราะ
เหตุฉะนั้น ถ้าบุคคลผู้ใด มีความ ฉลาด แลเห็น ธรรมดาโดยแท้ และ
นำเอา มาใช้ ให้ เป็น ส่วน ของ ตัวได้ บ้าง บุคคลผู้นั้น ก็ จะ มี
ความสุข แก่ใจ ซึ่งไม่ ต้อง สงสัย เลย ว่า คง จะ ทำให้ สุขกายด้วย

ท่าน นักปราชญ์ ของ นา ๆ ประเทศยังไม่ มีใคร อาจ สามารถ
กล่าว ดง เป็น คำ แน่ นอน ได้ ว่า ใน โลก นี้ ไม่ มี ศัตรู ที่ จะ
ให้ ความ ทุกข์ แก่ คน แต่ ตาม ความ ดัง เกิด ก็ แล เห็น อยู่ ว่า
มนุษย์ ที่ ปราศ จาก การ ศึกษา คือ คน บ้า คน ดง เชื่อ ว่า
“ บิศาจ เป็น ผู้ ให้ร้าย ให้ ทุกข์ แก่ มนุษย์ ” คน ชาติ กวีกร
ใน กาด โบราณ ดึง มา เชื่อ ว่า “ ความ ร้าย ความ ทุกข์ เกิด
เพราะ เทพดา ฤษยา หึง หวง กัน ” ฝ่าย ชาติ ไทย เรา ก็ เชื่อ ว่า
“ เป็น ผล แห่ง กุศล ที่ ได้ ทำ มา ไว้ ใน ชาติ ก่อน หรือ ที่ ได้ ทำ ไว้
ใน ชาติ นี้ ” แต่ ถึง อย่างไร ๆ ก็ ดี พุด ตาม ที่ เห็น ว่า จะ
เป็น จริง ได้ ใน ส่วน บัจุบัน ชาติ ก็ คือ ความ ศุข หรือ ความ ทุกข์
จะ เกิด ขึ้น เพราะ ตัว เรา เอง ถ้า เรา แสวง หา ความ ศุข ก็ คง ได้ ศุข
ถ้า ไม่ แสวง หา ศุข ก็ คง ได้ ทุกข์ ผู้ ที่ ได้ รับ ทุกข์ อยู่ แล้ว
ถ้า เป็น คน เมฆา หดง ก็ ไม่ มี สิ่ง อื่น ที่ จะ ช่วย ให้ พ้น ทุกข์ ได้ นอก
จาก เวลา (คือ เวลา ถ่วง ไป ก็ ทำให้ ความ ทุกข์ อื่น หนึ่ง หดไป)
แต่ ถ้า เป็น คน รู ลัก ตน ก็ มีความ รู ลัก นี้แหละ เป็น ผู้ ช่วย ให้ พ้น ทุกข์ ได้
คน เรา โดย มาก มัก จะ กระทำ ชีวิต ของ ตน ให้ เป็น ทุกข์ โดย
หา เครือง ชุ่น หมอง เล็ก ๆ น้อย ๆ ใส่ ตน (นัก ปราชญ์ ท่าน
เปรียบ ว่า เหมือน กับ ก้อน เมฆ น้อย ๆ ที่ ลอย ถ่วง มา บัง แสง

สว่าง แห่งดวงชีวิต) ความ ชุ่น หมอง เหล่านี้ บางที หา กำจัด
มิได้ และอาจ ที่จะ ระวัง เสียไม่ให้ เกิด ขึ้นได้ โดยง่าย เป็น
ต้น ว่า ถ้า บ้านเรือน ของ เรามัน แต่ การ ทะเลาะ วุ่นวาย เป็นปากเสียงด้วย
เหตุ เล็ก น้อย หา เรื่อง มิได้ เสมอ ๆ ตัว เรา ผู้ อยู่ ในบ้าน ก็ จะ ได้
รับ ความ ร้อนใจ หรือ หาก ว่า เรา ประพฤติ ตัว เป็น คน มัก ทะเลาะ
เบาะแว้ง หรือ เป็น คน โมโห ร้าย ใจ หงุด หิงด หรือ
ปล่อยให้ ตัว เรา ร้อนใจ ด้วย การ ทะเลาะ เบาะแว้ง ใจ ร้าย ใจ หงุด หิงด
ของ ผู้ อื่น ทั้ง หมก นัยอม เป็น ความ ผิด ของ เรา เอง แต่ เรา
มัก จะ ไม่ รู้ ตัก เพราะ ตก อยู่ ใน ความ เมา หลง ไม่ รู้ ตัว จึง
ต้อง รับ ความ ชุ่น หมอง เหล่านี้ ความ ชุ่น หมอง นี้ จะ กระโดด มา
จับ ตัว เรา ก็ หา มิ ได้ แท้จริง เรา ไป จับ มัน มา ได้ ตัว เรา เอง

คน ต้อง คน อายุ รุ่น ราว คราว กัน ทำ การ อยู่ ใน ที่ แห่ง
เดียว กัน ได้ ผิด ประโยชน์ เค็มน ตระ เทำ ๆ กัน คน หนึ่ง มี
จิตร ชื่น บาน อยู่ เสมอ แต่ง ตัว สะอาด หมด จด ผม ผั่ว ก็ หวี
เรียบ ร้อย พุด จา แจ่ม ใส นัว พัง เป็น คน ชอบ อ่าน หนังสือ
ชอบ รับ หนังสือ พิมพ์ มา อ่าน สู้ ครอบ ครว ที่ บ้าน เรือน พัง ผด
ประโยชน์ ที่ ได้ ก็ ยัง เก็บ เด็ก ประถม น้อย ไว้ เป็น ทูบ รอง รัง บ้าง ทุก
เดือน แต่ อีก คน หนึ่ง น เวลามา ทำ การ ดู หน้า ตา แห่ง ใหญ่

แต่งตัวสักปรกรูปร่าง ปล่อยผมยุ่งเหยิง ไม่เคยเป็นเพื่อน
 ฝูงกับใคร วันหยุดมิได้ทำการก็ไม่ใคร่ออกจากบ้าน ออก
 อยู่ในบ้านแต่เช้าจนค่ำ ไม่ชอบอ่านหนังสือ เดือน
 หนึ่งปีหนึ่งก็ไม่ได้พบหนังสือพิมพ์ ไม่รู้เหตุที่เป็นไป
 ภายนอกบ้านของตัว ถ้าไม่มีการกินแตงก้นนอน ไม่คิด
 ถึงและเอาใจใส่ในการบ้านช่อง ผลประโยชน์ที่ได้ก็จ่ายสู่ร่าย
 สู่ร่ายจนต้นทุนหายปลายทุนหมด เมื่อยามได้สนทนากับผู้
 ใด ก็มีแต่เรื่องเศร้า ใครก็เป็นคนหน่วยโถกย มีจิตรเว้าร้อนอยู่
 ทุกเมื่อเชยวัน ไม่มีเวลาสนทนากับใคร คนทั้งสองที่
 กล่าวมาแต่นั้นก็อยู่ในชั้นเดียวกันเสมอกัน แต่ทำไมจึงมี
 ความประพฤติต่างกันถึงนี้ ตอบว่าเพราะผู้หนึ่งมีความ
 ฉลาดแลเห็นความสุขของโถกย และนำความสุขมาให้แก่
 ชีวิตของตนได้ แต่อีกผู้หนึ่งหามีความฉลาดแลเห็น
 ความสำคัญข้อนี้ไม่ และไม่เข้าใจในวิธีที่จะทำตัวและ
 ครอบครองตัวของตัวให้เป็นสุข จึงเป็นคนเจ้าทุกข์
 ชีวิตของผู้ที่หนึ่งเป็นของพึงส่งวน เพราะประกอบด้วย
 ความรื่นเริง, ตำนกคิรส์, ความกรุณาแก่เพื่อนฝูงพี่น้อง, และเต็ม
 ไปด้วยความคิดความรู้ลึกที่จะกระทำกิจของตนทุกอย่าง แต่

ชีวิตของผู้ที่ ๒ เป็นของพึ่งหน่าย เป็นแต่การตะเกียก
ตะกายให้คงชีพไปได้ชั่ววันหนึ่ง ๆ เท่านั้น ไม่มีความคิดถึง
หน้าที่ ๆ ต้องกระทำโดยหน้าที่เป็นมนุษย์เลย พุดให้เข้าใจ
ง่าย ๆ คือ “อยู่ชั่วปากถึงท้องเท่านั้น”

เมื่อได้เห็นอุทาหรณ์ของมนุษย์ทั้งสองนี้แล้ว กุณบุคร
ทั้งหลายต้องศึกษาวิธีที่จะอุดหนุนชีพให้เป็นสุข ดังที่กล่าวมา
แล้วในข้างต้น โดยวิธีหาใช้ทะเล้นน้ำตาที่จะให้แต่ความทุกข์
แก่ผู้ชั่วร้ายอย่างเดียวไม่ เว้นเสียแต่ตัวเราเอง อยากได้ความ
ทุกข์ ๆ นั้นจึงจะมา ตัวเราเป็นใหญ่ในตัวเรา จิตใจก็
เป็นของเราเอง เราจะทำให้คิดถึงแต่ความสุขหันเหความสุข ก็
จะต้องได้สัมปราณา โทษะ “โมหะ” และความเศร้าโศกที่
เกิดขึ้น เราก็อาจจะหักห้ามเสียได้ ไม่มากนักเลย และเรามี
กรรมสิทธิ์ที่จะหาความรู้ได้ตัวเรา เพื่อให้ตัวเราเป็นมนุษย์
ผู้มีธรรมชาติสูงด้วย (คือความคิดความรู้ทั่วไป ดังที่
กล่าวมาแล้วใน ความสำรวมตน)

ในปัจจุบันนี้ ชาวเรา ยังมักปล่อยให้ธรรมชาติสูงนี้ คาย

๑- โทษะ ใจชั่วร้าย

๒- โมหะ ใจเลว, ความหลงที่ไม่เห็นตามความจริง

ด้าน เลี้ย และ ส่งเสริม ธรรมชาติ คำ (ซึ่ง นำให้ อยู่ ชั่วปาก
ถึง ท้อง) เพราะไม่ได้ ศึกษา วิชา การให้ มี ความ รู้ ต้อง ตาม ธรรมดา
จึง พากันได้ รับความเศร้าโศก มาก นี่ เป็น หน้า สดุดใจ ยิ่งนัก ผู้
ที่ได้ ศึกษาหนังสือเล่ม นั้นแล้ว ขอจง รักษาชีพ ให้ เป็น ศุข ประพฤติ
ตนให้ ตั้ง อยู่ ใน ธรรม จริยา หมั่น ประกอบ กิจ การ อัน เป็น หน้า ที่
ของ ตน ทุก ๆ อย่าง หมั่น อ่าน หนังสือ เพื่อให้ วิชา ความ รู้ กว้าง
ขวาง ขึ้น และ จงบริบูรณ์ ด้วย ความ คิด สอดส่อง เห็น ความ จริง ตาม
ธรรมดาโดยทั่ว ไป จะได้ มี ผู้ รักใคร่ สรรเสริญ ชีวิต ก็ จะ เป็น ศุข
ทั้ง จะได้ เป็น ตัว อย่าง แก่ ลูก หลาน ที่ จะ เกิด มาภาย หน้า สืบไป ด้วย

ศุข ภาย วายโรคร้อน	รำคาญ
มาก เพื่อนผู้ วนการ	ชีพได้
จิตร แม้ว ผ่อง สำราญ	รมย์ ศุข เกษม แส
ตาม สิ่ง ควร จักให้	รับ ร้อน ปราถนา

พระ ราชนิพนธ์ รัชกาล ๖ บัณฑิต

บทที่ ๑๓

ความฝึกฝนตนเองในเวลาว่าง

สุภาสิต อัง กฤษ กล่าวไว้ว่า “การที่จะตั้งต้นเรียนไม่ต้อง
มีกำหนดอายุว่าแก่หนุ่มเพียงใด” ท่านผู้มีชื่อผู้หนึ่งได้ลง
มือเรียนภาษา สังสฤต เมื่ออายุล่วงเข้าเจ็ดสิบปีแล้ว พระ
ยาลี้หราชฤทธิไกร (ทองคำ) เมื่อได้ลงมือเรียนจักรยาน
อายุท่านถึงห้าสิบเก้าปี กับยังมีมหาชนในนา ๆ ประเทศอีก
เป็นอันมาก ผู้ที่ลงมือเรียนวิชาต่าง ๆ เมื่ออายุพ้นหกสิบปีชน
ไปแล้ว เพราะฉะนั้นควรได้เห็นได้ว่าการเล่าเรียนนี้ยอม
เริ่มเรียนได้ตั้งแต่วันแรก เกิดจนครบเท่าวันตายจริง ไม่มีกำหนดว่า
แก่เสียแล้ว จะเริ่มเรียนถึงนั้นถึงนี้ไม่ได้

แต่บางคนเขาหาเข้าใจเช่นนั้นไม่ เราเคยได้ยินคนอายุ
สามสิบสี่สิบ ผู้มีร่างกายแข็งแรงบริบูรณ์พากันบ่นว่า
เสียเวลาซึ่งเล่นเสียเปล่า ๆ เมื่อครั้งยังเป็นเด็กอยู่หา
ได้เรียนวิชาสิ่งใด ๆ ไม่ บัดนี้ต้องรับความโง่เขลา คน
ที่บ่นเพื่อกล่าวโทษตัวดังนี้มีมาก แท้จริงคนเหล่านั้นยังหลง

ความ ผิด ผ่น ตน เองใน เวลา ว่าง

๑๓๕

ละเมอ

ปล่อยให้ เวลา ว่าง ของตัว ซึ่ง มีอยู่ ทุกวัน ๆ ไม่มาก

ก็น้อย

หมด เปลืองไป เปลา ๆ ไม่ ผิด กับ ที่ ตัวได้ กระ

ทำ เมื่อ ยัง เป็น เด็ก อยู่ เคย

แม้ คน เหล่า นั้น จะ หยุต หลง กล่าว

โทษ ตน เอง เลี้ย เอา เวลา ว่าง ๆ มา คึก ษา วิชา ที่ ตน ยัง ไม่ รู้ ที่

จะ เป็น ประโยชน์ แก่ ตน

อย่าง น้อย เพียง วันละ ครั้ง ชั่วโมง

อีก ไม่ ก็ บั ตน ก็ จะ เป็น ผู้ มี ความ รู้ ใน วิชา นั้น ๆ ขึ้น และ ดัง ที่

ตน เป็น ผู้ ใหญ่ แล้ว

มีความ รัก ตั้งใจ เรียน จริง ๆ วิชา ที่ ตน

ได้ เรียน ใน เวลา ว่าง

จะ ได้ มาก เลี้ย กว่า ที่ ตน เรียน ใน โรงเรียน

อีก

และ ถ้า เรียน เสริม ไป ดัง นั้น ก่อน แต่ ความ ชรา มรณะ จะ มา

ถึง

ก็ คง จะ เป็น ผู้ ปราบ ฏ ซื่อ เลี้ยง ขึ้น บ้าง

ดี เลี้ย กว่า

ที่ หลง โทษ ตัว ทอด ทั้ง เวลา ให้ หมด เปลืองไป เปลา ๆ เป็น แท้

พระ บาท สม เติ จ พระ จอม เกล้า เจ้า อยู่ หัว

ท่าน ทรง พระ

ราช นิพนธ์ ไว้ ใน คำ รา บั ก ขคณนา ว่า “อย่า เพ้อ ว่า ข้าพเจ้า ไม่ รู้

ไม่ เข้าใจ จะ พา ความ โง่ ตาย ไป เลี้ย เปลา ถ้า ตัว ท่าน รู้ แต่

เพียง ว่า แสบ ท้อง แล้ว ก็ จะ ต้อง กิน เข้า ก็ จง คึก ษา ไป ก่อน เกิด

คง จะ รู้ อย่า เพ้อ ส่น เท่ ห์ เคย ”

ใน สมัย ก่อน ๆ เมื่อ ครั้ง ยัง ไม่ มี โรงเรียน หดง แพร่ หาด

กุด บุตร ไม่ มี สถาน ที่ ๆ จะ ไป คึก ษา วิชา ให้ รอบ รู้ ได้ มาก เช่น ใน

บักขุนัน

ต้องอาศัยไปอยู่ ประทับที่พระสงฆ์ตามอาวาส
ต่าง ๆ และเรียน กอ, ขอ, นโมไป บ้างในเวลาที่หมดภาระงาน ตาม
แต่จะได้มาก และน้อย ถึง กระนั้นก็ดี ในเวลานั้นยัง
มีนักปราชญ์ผู้รอบรู้ คีตปวิทยา ตัก ซึ่ง เป็น อัน มาก นัก
ปราชญ์เหล่านั้นจะมี ครุมา นัง พร้า สอน อย่าง เช่น ทุก วัน นี้ ก็ หา มิ
ได้ ใน เวลา ที่ อยู่ วัด ก็ ต้อง เฒ่า ผู้ ครุ และ ประทับ
พระ เป็น อา จิน อาศัย ความ เพียร ฝึก ฝน ตนเอง ให้ มี ความ
รู้ ความ กว้างขวาง ออกไป ใน เวลาว่าง จึงได้ รอบรู้ วิชา มาก
ถึง เพียง นั้น

เราเคยได้ยินผู้ใหญ่ท่านเล่าบ่อย ๆ ว่า คนในสมัย
โน้น มีความ ก้นดว ถึง แก่ ต้อง ฝึกหัดเขียน ตายม็อบนไบพาย
เอานว จุ่ม น้ำ ชัดเขียน เป็น อักษร ต่าง ๆ ใน เวลา ที่ รับจ้าง เขา แวด
เรือ พาย เรือ เลียง ชัพ และ บาง คน เมื่อ ได้ ไป ทำงาน หา เงิน
เลียง ชัพ ใน เวลา กลาง วัน เห็น ยมา แล้ว ก็ ดย คั้น ยัง อุ้ด้าให้
มา สุ่มไฟ กว ดย หนึ่ง ล้อ เพราะ ชัด สั้น ไม่ มี ตะเกียง จะ ใช้ คน
เหล่านั้น ต้อง นับว่า เขามี ความ อุ้ด้าให้ ฝึก ฝน ตน ของเขาเอง จริง คว
จะ ถือ เขา เป็น ตัว อย่าง ได้

ความฝึกฝนตนเองในเวลาว่าง

๑๓๗

ใช้แต่เท่านั้น นักปราชญ์ในยุโรป ผู้ที่ได้ฝึกฝนตนเองด้วยความกันดารก็มีมากเหมือนกัน เช่น เฟอริจชัน ท่านผู้นี้ได้เรียน คาราคาสตร์ ด้วยความตั้งใจเถินตุนท้องฟ้าในเวลาที่ยังแคะอยู่บนเขาในเมืองสก็อตแลนด์ เฮอมีล เดอร์ นักปราชญ์ใหญ่ในทางโหราวิทยา ได้ตั้งค้นศึกษาวิทยานี้ในเวลาที่ท่านเป็นกุดริบจ้างชุดหินอยู่ในถ้ำ เซกสเปียร์ มหาจินตกรรมของชาติอังกฤษ ต้องออกจากโรงเรียนแต่อายุราวสิบขวบ เพราะบิดาตายไม่มีเงินจะเสียค่าเรียน แต่วิชาที่ท่านให้ท่านเป็นนักปราชญ์ใหญ่ปรากฏชื่อติดนามทั่วทวีปยุโรปนั้นคือที่ท่านเรียนได้ในเวลาว่าง ๆ เท่านั้น ก็พอจะสังเกตเห็นได้ว่า การฝึกฝนตนเองเป็นของจำเป็นในการที่จะทำใ้บุคคลเป็นผู้มีชื่อเสียงขึ้นได้อย่างไร

ผู้ที่มีชื่อในทวีปยุโรปเป็นหลายท่านมีความเชื่อว่า “คือเมื่อเราออกจากโรงเรียนแล้ว เราจึงตั้งค้นหาวิชาได้ตัวเราจริง เมื่อเรายังอยู่ในโรงเรียนนั้น เราเป็นแต่เตรียม

* คาราคาสตร์ คำว่าคารา

* โหราวิทยา วิชาแร่ธาตุ

ฝึกฝนปัญญาไว้ให้เฉียบแหลมเท่านั้น” ความข้อนี้ถ้าเรา
มาตรึกตรองดูก็คงเห็นจริงได้ เพราะเมื่ออยู่ในโรงเรียน
เลข, หนังสือหรือวิชาใด ๆ ที่ครูสอนก็เช่นแต่เครื่องฝึกหัดให้เราอ่าน
เช่น คิด เช่น เท่านั้น หาเป็นเรื่องจริงที่เกี่ยวกับฐานะของเรา ที่
เราจำเป็นต้องกระทำไม่ แต่เมื่อเราออกจากโรงเรียนแล้ว เลข
ที่เราคิดก็เป็นที่จริงของเราจริง ๆ ถ้าเราคิดผิดเราก็ต้องเข้า
เช่น เช่นในการคิดบัญชีซื้อขาย เป็นต้น หนังสือที่เราอ่านก็
เป็นเรื่องที่ เป็น ที่จริงของเรา ๆ จะต้องรู้ ต้องอ่านให้ได้เนื้อ
ความจริง ๆ ถ้าพึ่งอ่านออกเสียงไม่ฟังความ เช่นอ่านใน
โรงเรียนก็ใช้ไม่ได้ ความคิด ความตรึกตรองทั่วไป ต้อง
คิดต้องตรึกตรองด้วยเหตุจริง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวเรา ถ้า
คิดผิดก็จะทำให้เกิดความเสียหายได้ แต่ในส่วนโรงเรียนนั้น
ถึงคิดผิด ๆ เมื่อครูถามเราตอบผิด เราก็ไม่มีโทษสำคัญ
อันใดนัก เพราะเป็นแต่การฝึกหัดเท่านั้น เหตุฉะนั้นจึง
เห็นได้ว่าการศึกษาจริง ๆ คือการหาวิชาที่เป็นกิจของเรา
เท่านั้นจะต้องค้นเมื่อเราออกจากโรงเรียนแล้ว

การศึกษาในโรงเรียนเป็นแต่ถูกกฎหมายสำหรับจะได้ไปไข
คลังของสรรพวิทยาเมื่อเติบโตขึ้น คนผู้ไม่ได้ศึกษาวิชา
เช่นนี้ให้เป็นถูกกฎหมายแล้ว ก็ไม่สามารถไขคลังนี้ได้

จึงไม่ได้รับผล ของ วิทยา ทั้ง ปวง ซึ่ง มี อยู่ ใน โลกย์

เมื่อ เรา ยัง เป็น เด็ก อยู่ใน โรงเรียน เรา ยัง ไม่ แล เห็น
กิจ การ ของ โลกย์ ได้ แจ่มใส ยัง แล เห็น ได้ ตะ คุ่ม ๆ เปรียบ ประ
ตุฯ เรา ยัง อยู่ ที่ เชน กำแพง ซึ่ง ห้อม ต้อม โลก การ ร้อน, การ เย็น,
การ รื่น เริง, การ เศร้า สดต ทั้ง ปวง ซึ่ง เป็น อยู่ ภายใน วง หรือ กำ
แพง นี้ ยัง ไก่ เรา นึก เรา ยัง แล เห็น ไม่ ได้ เพราะ เหตุ ว่า
วิญญาณ ความ รู้ ของ เรา ยัง เป็น เด็ก อยู่ ยัง ไม่ ถ้า แข็ง และ
ยัง อยู่ ใน ความ ปก ครอง ของ บิดา มารดา ซึ่ง ห่อ หุ้ม กำบัง เรา ไว้
มิให้ ถูก ต้อง เกี่ยว พัน กับ การ เหล่า นั้น ได้ เวลานี้ แหะ เป็น เวลา
ตำรา ญไม่ มี ทุกข์ ไม่ มี ไคร่ กิน แล้ว เล่น ๆ แล้ว นอน ๆ แล้ว เรียน
การ เถ่า เรียน ถึง ไດ จะ ได้ มาก หรือ น้อย ก็ สู้ แล้ว แต่ บิดา
มารดา หรือ ครู จะ ยัด เยียด ให้ แต่ เมื่อ บก หาง ของ เรา แก่ ถ้า ชน
เรา จึง จะ บิน ร่อน ออก จาก ทรวง ออก ของ บิดา มารดา และ จะ ได้
เข้าไป ภายใน วง ของ โลกย์ ได้ แล เห็น ความ จริง และ ความ เป็น
ไป ต่าง ๆ ปรากฏ แก่ตา ซึ่ง แต่ ก่อน นั้น ยัง เห็น ตะ คุ่ม ๆ อยู่ หรือ ไม่
เห็น เลย ก็ ว่า ได้ ความ สุข, ความ ทุกข์, ความ ร้อน, ความ เย็น
ต่าง ๆ จะ มา ถึง เรา เพราะ เรา ได้ เข้า ไป ประปน อยู่ กับ มัน แล้ว ผิด
จาก เมื่อ ครัง ยัง อยู่ ใน ทรวง ออก ของ บิดา มารดา เวลานี้ แหะ

เป็นคราวที่ เราจะต้อง ฝึกลงใจให้ เร่ง ฝึก ฝน ตนเอง คึกษา
ความเป็นจริง ต่าง ๆ และให้รอบรู้ ใน วิทยา ซึ่ง จะเป็น กิจ
ของเรา ดีขึ้นไป เมื่อได้ ทำดังนี้ จึงจะได้ชื่อว่า นำเอา ตุก
กุญแจ ที่ได้ มา แด่โรง เรือน มาไข เอา สมบัติ ใน คฤง โถกย์

หากจะมี คำถาม ว่า จะ ฝึก ฝน ตนเอง อย่างไร เท่า ตอบ ว่า
หนังสือ เป็น คำ หมายใหญ่ ของ วิทยา ทั้ง ปวง และ เป็น อาจารย์
ใหญ่ ที่ สามารถ จะ สอน ผู้ ฝึก ฝน ตนเอง ได้ เพราะ ฉะนั้น หนังสือ
จึง เป็น ศาสตร์ ของ วิทยา ถ้า หมายให้ ผู้ ที่มี ตุก กุญแจ เป็น คู่มือ
คือ มี ความรู้ อ่าน ออก เข้าใจ ความได้ แล้วย เลือกรับ อ่าน หา วิทยา
ต่าง ๆ ตาม ความ ประสงค์ การ อ่าน หนังสือ นั้น แหะ เป็น วิถี ที่
บุคคล จะ ฝึก ฝน ตนเอง ได้ ทุก คน

แม้ ผู้ใด เมื่อออกจาก โรง เรือน แล้ว ละ การ อ่าน หนังสือ
เสีย ผู้ นั้น ก็ เปรียบ ประดุจ ถู ตุก กุญแจ ไว้ เปล่า ๆ ความรู้ ที่
จะ ออก ออกไป อีก ก็ ไม่ มี และ ไหน ตุก กุญแจ ที่ มี อยู่ แล้ว จะ
วังแต่ เป็น สนิม กร่อนไป ผู้ นั้น จะ กระทำ คำ ให้ เป็น มนุษย์ มี
ชื่อ เสีย ยัง ไม่ ได้ เหตุ ฉะนั้น ชาวเรา จึง ต้อง อ่าน หนังสือ ต้อง
กระทำ คำ ให้ รัก การ อ่าน หนังสือ เอา หนังสือ เป็น เพื่อน คู่
หู เสมอ ไป

ความผิดคนเองในเวลาว่าง

๑๔๑

คนเราแม้ต้องอยู่แต่ผู้เดียว ไม่ได้สนิทสนมกับมนุษย์
อื่น ๆ ก็จะเป็นคนโง่ไม่รู้จักอะไร เช่น คนบ้า แต่ถ้ามี
สัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเหมือนที่เราอยู่กันนี้ ก็ได้ฟังคำคน
นั้นบอกสิ่งนั้น คนนั้นเล่าสิ่งนี้ พอรู้จักการกว้างขวางออกไป
บ้าง แต่ถ้าเป็นผู้อ่านหนังสือเล่มมอ หนังสือ
จะบอกเล่ากิจการทั้งปวงให้ฟังมากกว่าอีกสักร้อยเท่าพันเท่า
เหตุฉะนั้นผู้ที่พอใจในการอ่านหนังสือ จึงจะเป็นคนฉลาดยิ่ง
กว่าผู้ที่คอยแต่ให้เขาเล่าให้ฟัง หรือผู้ที่อยู่แต่ถึงฟัง เช่น คน
บ้า เหตุฉะนั้นชาวเราทั้งหลายจึงควรหาเวลาว่าง ในวัน
หนึ่งเพียงไม่กี่คำกว่าครึ่งชั่วโมง ถ้าหับจะได้อ่านหนังสือ
ให้รู้จักการกว้างขวางมากออกไปทุก ๆ วัน เมื่อถึงเหตุ
ชาวยุโรป จะแต่เห็นได้ว่าเขาไม่ใคร่จะนั่งเปล่าเลย เมื่อ
ไม่มีอะไรทำก็มีหนังสือติดมืออยู่เสมอ เขาเขาหนังสือ
เป็นเครื่องบำเรอใจในเวลาว่าง

เว้น วิจารณ์ ว่าง เว้น สดับ พง

เว้น ที่ ตาม อัน ยัง

ไม่ รุ

เว้น เล่าลิติตัง

เกิดว่าง เว้น นา

เว้น ตั้งกล่าว ว่าผู้

ปราชญ์ได้ฤ มี

จาก โลกนิคิ

ความ คึกษา สว่าง พ้น

วังษ์ พ้น นา

เป็น เครื่อง ส่อง ทฤษฎี

ทั่ว ได้

กิจจา นุกิจ คัมภี

ระ ภาพจบ ยดฤ

ใคร ไป ดู เฉก ไ้

บอด เบื้อง ตา ส่อง

จาก หิโต ประเทศ

บาง ที่ ดู นว ประ หลาด มาก

คือ บุคคล ที่ได้ ศึกษา ใน สถาน

ที่ เล่า เรียน จน มี ความ รู้ ตลอด ชัน สูง

อาจ สามารถ ทำ การ ใน

โรงเรียน ได้ อย่าง พิเศษ

แต่ สติ บัญญา ทาง คิด อ่าน ใน การ ภาย

นอก โรงเรียน หา เียบร แหถม ฌับ ไ้ ดู การ วิชา ใน โรงเรียน ไม่ เมื่อ

๖	ลิติต	เขียน, จาก หมายถึง ของ พระสงฆ์
๗	วังษ์	แสง พระอาทิตย์
๘	ทฤษฎี	ความเห็น
๙	กิจจานุกิจ	การ ใหญ่ น้อย
๑๐	คัมภีระ	คัมภีร์, แปลว่า ลึก ชึ้ง
๑๑	เฉก	เช่น, เหมือน

ละ ที่ เถ้า เรียน ออก ทำ การ ความ คำ ริห รอบ คอบ อยู่ ช้าง จะ มั่น
ตั้ง และ มี ขา การ เขา ชิม ไป ต่าง ๆ นี่ ก็ เป็น อุทาหรณ์
ให้ เห็น ได้ อีก อย่าง หนึ่ง ว่า การ เรียน ใน โรง เรียน นั้น ยัง ไกล จาก
ความ เป็น จริง มาก ต้อง อาศัย การ อ่าน ผัก ฝน ตน เอง ต่อ ไป
อีก เป็น กำ ลัง

หนึ่ง บาง คน ที่ หา ได้ เถ้า เรียน ใน สถานที่ ไต มา แต่ เด็ก ๆ ไม่
แต่ อาศัย ความ เพียร พยายาม เมื่อ โต ขึ้น แล้ว ผัก ฝน ตน เอง จน
เป็น คน ปรากฏ ชื่อ เสียง ขึ้น ได้ ก็มี แม้ ชาวเรา ผู้ ที่ ได้ เถ้า เรียน ใน โรง
เรียน มา แต่ เด็ก ๆ ขวน ขวาย อ่าน หนังสือ ต่าง ๆ ที่ เป็น ประโยชน์
นอก จาก ตำรา เรียน ใน โรง เรียน ตลอดจน ตั้ง แต่ ยัง อยู่ ใน
โรง เรียน จน ออก จาก โรง เรียน แล้ว คราว เทา ชีวิต หา ไม่ เรา
คง จะ มี โอกาส กระ ทำ ตัว ของ เรา ให้ มี ชื่อ เสียง ได้ มาก กว่า บุคคล ที่
พึ่ง ตั้ง มี ผัก ฝน ตน ต่อ เมื่อ โต ขึ้น แล้ว เป็น แท้

เมื่อ มา คิด ดู ยัง จะ แด เห็น ถึง ประหลาด อย่าง ยิ่ง อีก สิ่ง หนึ่ง
คือ การ เสีย ตาย เวลา และ ใช้ เวลา ให้ เป็น ประโยชน์ ไม่ ให้
หมด เป็ด ็อง ไป เสีย เป็ด ่า ได้ คน บ่า ใน ทวีป แอฟริกา เป็น ต้น
ดู เหมือน จะ ไม่ มี ความ เสีย ตาย เวลา เลย เมื่อ ไม่ ได้ ไป เทียว

ได้จับสัตว์ป่ามาเป็นอาหาร อยู่เรือน ถิ่น เหตาด้าน หอก หรือ
ทำไถ่ให้ แกะสลักเสลา เป็น มุมปม มี ถวด ตาย ต่าง ๆ วันหนึ่งเสีย
เวลาใน ทางนี้ไม่ ต่ำ กว่า หก ชั่วโมง แม้เราจะ มา คิด ดู ว่า เวลา
ที่ เสีย ๆ ณะนี้ ถ้า เป็น ส่วน ของ นัก ปราชญ์ ชาติ ศักดิ์ ยัสส์ ท่าน
จะเอา มา ใช้ ทำ การ ที่ เป็น ประโยชน์ เพียงไร กล่าว คือ ถ้า เป็น
ของ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย) ท่าน คง จะเอา มา ใช้ แต่ง
ตำรา ให้ เป็น ประโยชน์ แก่ กุล บุตร ทั้ง ไป หรือ ถ้า เป็น ของ กรม
หลวงดำรงราชานุภาพ ท่าน คง เอา มา ใช้ ใน การ คิด จัด มณฑล
ของ ประเทศ สยาม ให้ ได้ ระเบียบ ดี ทั้ง กัน ข้อนี้ ทำให้ เรา
แต่ เห็น ได้ ว่า เวลา ของ คน บำ นัน หมด เป็ต้อง เสีย เปล่า ใน สิ่ง
ที่ เกือบ จะ หา ประโยชน์ มิได้ แต่ เวลา ของ คน ศักดิ์ ยัสส์ เป็น ประ

๑๓ มณฑล

จังหวัด วง กลม รอบ แต่ อีก นัย หนึ่ง ใช้ เป็น ส่วน ของ ที่ ดิน
ที่มี เมือง หลาย เมือง รวม กัน มี เมืองใหญ่ เมือง หนึ่ง เป็น เอก
มี ข้าหลวงเทศาภิบาล จัด การ ปกครอง คน ๑ เรียกว่า มณฑล
เช่น มณฑลนครราชสีมา มณฑลนครสวรรค์ เป็นกัน
ประเทศ สยาม เรา นี้ แบ่ง ออก เป็น ๑๗ มณฑล รวมทั้ง มณฑล
กรุงเทพ ฯ ซึ่ง มี เมือง ประมุขธานี นครบุรี นครเขื่อนขันธ์
และ สมุทรปราการ เป็น เมือง ขึ้น ค้าว

ความฝึกฝนตนเองใน เวลาว่าง

๑๔๕

โยชน์อันใหญ่ยิ่ง เป็นวิชาความรู้, เป็นความสามารถ เป็นอำนาจ, เป็นทรัพย์, ฯลฯ

อย่าดูอื่นไกลเลย ประเทศของเรานี้เอง แต่โบราณมาคนก็มักใช้เวลาในทางที่มีประโยชน์น้อย ใกล้เคียงกับชาติบ้านที่เดียว คือมักทำการแกะสลักเสลาประดับประดาสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น หน้าต่าง, ประตู, อานม้า, แทนรองหินบดยา, พาย, ไม้ควักปูน, ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ถ้าจะทำแต่พอเกลี้ยง ๆ ก็ใช้ได้ดีเหมือนกัน ไม่จำเป็นต้องประดิษฐ์ประคอยแต่งจนหรูหราเลยเวลาเปล่า ๆ แต่ในบัดนี้นักก็ค่อยลดถอยน้อยลง เพราะได้มาใช้ในการที่มีประโยชน์มากขึ้น (อานม้าอย่างสวยเดี๋ยวนี้ กับอานม้าอย่างสวยแต่ก่อนก็เห็นได้ว่าผิดกันมาก อานม้าเดี๋ยวนี้สวยอย่างเกลี้ยง ๆ มีรูปร่างกระต๊อหน้าใช้ และทำด้วยหนังอย่างดี แต่อานม้าแต่ก่อนสวย เพราะมีลวดลายหรือแกะสลักประดับมุก แม้จะมากิดจ้างเขาทำในเวลานี้ เขาคงคิดค่าแรงแพงขึ้นคงยืสิบเท่า แต่ถ้าจะวินิจฉัยว่า ข้างไหนจะนำใช้ดีกว่ากัน ก็ต้องว่าอานเดี๋ยวนี้ นำใช้ดีกว่า)

ท่านจินตกระวีอังกฤษ ผู้หนึ่งชื่อ มิตตัน ท่านกล่าวไว้ในหนังสือของท่านที่ชื่อว่า ‘ประวัติลอสต์’ ว่า “เวลาเป็นมหาโจรใหญ่ ที่เวียนมาบนทอนลักตัดเอาชีวิตของเราไปทีละนิด ๆ เสมอ” ฉันอายุเราได้เท่านี้ รุ่งขึ้นพรุ่งนี้ อายุเราแก่ขึ้นไปอีกถึงวันหนึ่ง แม้เราไม่รู้ ลักตัดปล่อยให้อายุล่วงไป ๆ เสียเปล่า ๆ ไม่ใช่เวลาให้เป็นประโยชน์ เราก็จะเป็นแต่มนุษย์ที่เกิดมาสำหรับถมแผ่นดิน ไม่แปลกกว่าสัตว์อื่น ๆ เลย เพราะฉะนั้นชาวเราจึงพากันรู้ลึกไว้ ยึดเอาสถิติของท่านจินตกระวีผู้นี้เป็นเครื่องเตือนใจ คิดเสียตายเวลาที่ทั้งเสียเปล่า ๆ ถ้ามีเวลาว่างนอกจากเวลาทำการ, เวลาเล่น ที่เป็นเครื่องบำรุงกาย, เเลกกิน, และ เวลานอน แล้วจงอ่านหนังสือฝึกฝนตนเองให้เป็นประโยชน์อันใหญ่ยิ่งเกิด

เวลาของปราชญ์	รู้ ญาณ
ไม่ล่วงเปล่า ย่อมมี	ประโยชน์ไว้
อ่านภาพย์ ศาสตร์ คำภีร์	ทุกสิ่งเลื่อม ประเทษ
ตรึก อรรถ ชาติ เจนได้	ไต่เต้าตามเห็น

ความผิด ผน ตน เอง ใน เวลาว่าง

๑๔๗

เวลา ของ ผู้ ไม่ห	โอด เขา
ยอม ถ่วง ด้วย ความ เมา	ชั่วร้าย
แต่ ความ หักขบ เขา	คุณ เลื่อม
ทั้ง กตหิ วิวาท ฝ่าย	แมก ต่าง สำ มัคคิ

จาก หิโต ประ เทศ กตอน ดิติด

แม่ เลี้ย สรรพ สิ่ง สั้น	สารพัด ก็ ดี
อย่า เพ้อ เศร้า โทม นัค	ก่อน ไซ้
วัน มี จุง วัณ รัต	หาใหม่ เทอญ พ่อ
ยศ ตาภ คง กตบ ได้	เพราะ ด้วย ความ เพียร
เลี้ย จริง สิ่ง หนึ่ง น้อย	สุด หา
คือ มตะ ให้ เวลา	ถ่วง เนื่อ
กิจาโต ที่ ควร ขุด ส่าห	ทำไม ทำ แย
เพี้ยน ผิด ค่อ ไป เข้อ	อีก คร้าน เทย เหลว

หม่อมเจ้าเพิ่ม

-
- ๑๔ ไม่ห โง่เขลา, หลง, โมหะ
 ๑๖ กตหิ ทะเลาะ, ทุ้งเถียง
 ๑๘ แมก ผิด, แยก

ข้อสอบไล่

คำถามสำหรับ บทที่ ๑

มนุษย์ ใน ส่วนที่ เป็นผู้ มี ธรรม จริยา

- ๑) ร่าง กาย ของ มนุษย์ ทำไม จึง น่า พิศวง เป็น ชั้น มาก
- ๒) คำว่า มนุษย์ นี้ หมาย ความ เพียงใด
- ๓) ให้ อธิบาย ว่า จิตร์ คือ อะไร
- ๔) จิตร์ กับ กาย ต่าง กัน อย่างไร
- ๕) เหตุใด จิตร์ จึง จำเป็น ต้อง รับ ความ ผูก ฝน ให้ ดั่ง ชั้น
- ๖) จะ ผูก ฝน จิตร์ ให้ เป็น ธรรม จริยา ก่อน ดี, หรือ ให้ มี วิชา ก่อน ดี
ข้าง เหตุให้ เป็น หัตถ์ ถาน ตาม ที่ ท่าน ตอบ ด้วย
- ๗) ที่ จะ ดู คน ว่า ดี หรือ ชั้น นั้น จะ ดู อย่างไร, และ จะ ต้อง การ เวลา สำหรับ ดู เขา นาน สัก เท่าใด
- ๘) ถ้า กล่าว ถึง มนุษย์ ว่า “ข้าง นอก สุกใส ข้างใน เป็น โพร่ง” จะ ดี ความ ว่า กระไร
- ๙) จง แปล คำ เหล่า นี้
ธรรม จริยา, อนุมัตติ, สุปริง, กถัม เนื่อ, เถ็น ประสาท

คำถามสำหรับ บท ที่ ๒

ความบำรุงร่างกาย

- ๑) เหตุใด ความบำรุงร่างกาย จึง เป็น ของ จำ เป็น
อย่าง หนึ่ง
- ๒) อากาศ อย่างไร เป็น อาหาร เลี้ยงชีพ เราได้ อย่างไร
- ๓) การนั่ง หรือ ยืน เดินให้ หลั่ง ก้มงอ มีโทษ อย่างไร
- ๔) บ้าน เรือน ถ้า ปิด หน้า ต่าง เสีย หมด, หรือ เปิด แ่
ด้าน เดียว, อากาศ ภายใน จะ เป็น โทษ ฐาน ประ การใด
- ๕) จง อธิบาย ถึง การ ย่อย อาหาร และ กำ ลัง ของ
เครื่อง ย่อย
- ๖) น้ำ กิน ทำ อย่างไร จึง จะ ปราศ จาก อัน ตราย
- ๗) คน ที่ ไม่ อาน น้ำ เสมอ จะ ทำให้ รู ที่ ชุ่ม ชน
ของ คน เสีย ได้ อย่างไร
- ๘) จง อธิบาย ความ จำ เป็น ของ “เฮก เซอร์ ไชล์”
- ๙) จง เขียน โศลก ฤๅษี ตัด คน ที่ ทำ น จำ ได้ ๓ ใจ ตัก ๗๐
ตาม โศลก

๑๐) จงแปลศัพท์เหล่านี้
 พยาธิ, แก๊ส, อหิวาตกโรค, เอ็กเซอร์ไซส์, ชฎิต.

คำถามสำหรับบทที่ ๓

ความสำรวมตน

- ๑) คนที่ห้ามใจของตนเองไม่ได้นั้น จะอธิบาย
 ธรรมดาของเขาได้อย่างไร
- ๒) จิตรกรรม การกระทำหน้าที่อะไรบ้าง และ
 การกระทำที่นั้นอย่างไร
- ๓) จงกล่าวโคลงโลกนิติที่สรรเสริญผู้รอบใจของตนเอง
 ชะนะ ว่าประเสริฐกว่าที่รบศึกชนะ
- ๔) ความเคยชินเป็นประโยชน์แก่การฝึกตนดีตนอย่าง
 ไหมบ้าง
- ๕) นักปราชญ์ท่านกล่าวถึง ความเคยชิน ที่ เป็น ผู้
 อุปการะแห่งมนุษย์อย่างไร
- ๖) ท่านมีอุทาหรณ์ที่จะแสดงถึง ความสำรวมตน นอก
 จากที่มีอยู่ในหนังสืออย่างไรบ้าง
- ๗) แปลคำเหล่านี้
 กิเลส, ทวิบาท, กระมด, ฌันติก, นาฏ.

คำ ถาม สำหรับ บท ที่ ๔

ความ สัตย์ สุจริต

๑) ที่ พระ ธรรม บท กล่าว ว่า “คำจริง เป็น วาจา
ไม่ ตาย” นั้น หมายถึง ความ ว่า กระไร

๒) ที่ ว่า คำจริง พุด ง่าย คำ เท็จ พุด ยาก ผสม ยาก
นั้น เพราะ เหตุไร

๓) คน พุด เท็จ นั้น ได้ ชื่อ ว่า หลอกลวง ตนเอง
อย่างไร

๔) การ รักษา ความ สัตย์ นี้ หมายถึง ความ เพียงไร

๕) จง ชัก อุดาหารณ์ ของการ รักษา ความ สัตย์ ที่ แจ้ง อยู่
ใน คำรามา สัก บท หนึ่ง กับ ให้ คิด หา ด้วย บัญญา ของ ท่านเอง
นอกจาก คำรามา อีก บท หนึ่ง.

๖) ความ เห็น ของท่าน แบรอน ดุบีน ในการ ค้าขาย
นั้น ว่า อย่างไร บ้าง

๗) จง ค่อย โคลง พระราช นิพนธ์ นี้ ให้ จบ

“ความ วัฏฏ์ เบียบ ด้วย กำถัง กาย แด่”

และ จง แปล คำ ค่อย ไป นี้ :—

ธรรม, อุโฆส, พิรุณ, สรุป, สัตย์, อธรรม

คำถามสำหรับ บทที่ ๕

ความถ่อมกาย

๑) เหตุใดมนุษย์เราจึงมักไม่เห็นโทษตน เห็นแต่โทษของผู้อื่น

๒) “รวงข้าวที่มี เมล็ด ตัง และเต็ม ที่ สุด ย่อมห้อยต่ำลง มาใกล้พื้น พสุธาที่ สุด” คำสุภาษิตนี้เปรียบด้วยอะไร

๓) สุภาษิตกล่าวว่า “ความรู้ยิ่ง มาก ยิ่ง สอน ให้มนุษย์รู้สึก ว่า ความรู้ ของ ตน ยิ่ง น้อย” จงอธิบาย ความข้อนี้ ให้แจ่มแจ้ง.

๔) จงชัก อุทาหรณ์ อย่างใดอย่างหนึ่งมาให้เห็นว่า บางคนไม่รู้ว่าตนไม่รู้สิ่งนั้น ๆ แต่กลับ เตาบอกผู้อื่น อวดรู้ ไปผิด ๆ ถูก ๆ

๕) จงคัดลอก บทนี้ให้จบ :-

“อุบต บอกร ถัก ดิน วารี”

๖) จงอธิบาย คำแปล ของ คำเหล่านี้ :-

อนาคต, อดีต, แพทย์ศาสตร์, เยีย, ห่อน, ส่า เถย ยัง.

คำถามสำหรับ บทที่ ๖

สันโดษ

๑) แอดิชนัน จินตกรรมวิ อังกฤษ กล่าว ว่า สันโดษ เป็น โสถ สำหรับ รักษาชีวิต ให้มี ความ สุข อย่างไร

๒) สันโดษ ที่ ดี และ ที่ ชั่ว นั้น เป็น ประการใด

๓) จง ชัก อุทาหรณ์ ของ ผู้ ที่ ได้รับ ทุกข์ เพราะ ปราศ จาก สันโดษ มา ให้ เห็น บ้าง

๔) คำ ตักเตือน ที่ กล่าว ว่า “(๑) ให้ คิด บำรุง สิ่ง ที่ มี อยู่ แล้ว ให้ มาก กว่า สิ่ง ที่ ยัง ไม่ มี (๒) ให้ นั้น กว่า บาง ที่ จะ ได้รับ ทุกข์ มากกว่า ที่ ได้รับ อยู่ แล้ว” นี้ ให้ อธิบาย ให้ละเอียด ทั้ง ๒ ประการ

๕) อุทาหรณ์ ของ ประการ ที่ ๒ ใน คำรา มี เรื่อง ว่าอย่างไร

๖) จง ต่อ โคลง ทั้ง ๒ บท นี้ ให้ จบ

“อย่าโทษให้ แทคย์ ท้าว เทวา” กับ

“หมอ แพทย์ ทาย ว่า ไข้ ถมกุม”

๗) จง แปล คำ ต่อ ไป นี้ :—

ประเภท, กลอง ยุติ ขรรคม, ประณมวัย, รัฐบาล, พัสตุ.

คำถามสำหรับบทที่ ๗

ความตั้งใจจริง

๑) “ถ้ามีความตั้งใจที่ไหน ก็ย่อมมีช่องทางที่นั่น” กับ “วิธีที่จะให้สัมความปรารถนา ก็คือ การตั้งใจปรารถนา นั่นเอง” สภาสถิต ทั้ง สอง นี้ มี ใจ ความ ต่าง กัน อย่างไร

๒) จงซัก อุทาหรณ์ ของ การ ตั้งใจจริง มา สัก เรื่องหนึ่ง

๓) ความตั้งใจจริง อาจ ให้ โทษ ได้ อย่างไร

๔) พระเจ้าตาก (สิน) ทรง ตั้ง พระไทยจริง อย่างไร ใน การ ที่ กู้ กรุง สยาม ให้ เป็น เอกราช พ้น จาก เงื้อมมือ พม่า ได้ อีก

๕) ประวัติ ของ เซอร์ เฟาเวต บักสตัน นั้น ท่าน จ่า ได้ ว่า กระไร บ้าง และ ท่าน เห็น ว่า ท่าน ผู้ นั้น เป็น ผู้ มี พิเศษ อย่างไร

๖) จง อธิบาย คำ เหล่า นี้ :—

ปลุชา, อภินิหาร, เอกราช, หินชาติ, ประวัติ, สถิตสัมปชัญญ.

คำถามสำหรับบทที่ ๘

ความเพียร

๑) คน ที่ กิน แต่ แรง ของ คน อื่น และ ไม่ ออก แรง ของ ตน ทำ คุณ คอบ แทน ให้ แก่ โลก นี้ ท่าน เห็น ว่า ดี ชั่ว ประการใด

๒) คนที่ไร้ตระกูล และไร้ทรัพย์ สัมบัติ ถึง จะ ตั้ง ความ
เพียร ก็ จะ ตั้ง คน ที่มี ตระกูล และมี สัมบัติ ได้ หรือ

๓) เหตุใด ชาวเรา จึง จำ เป็น ต้อง เพียร ศึกษา วิชา

๔) ให้กล่าว ความ เห็น ของ ท่าน หลอด เบกกัน ด้วย
ประโยชน์ ของ การ ศึกษา วิชา หนึ่ง คือ

๕) ความเพียร เป็น น้ำ เต็มใจ ให้ ความ สุข อย่างไร

๖) ความบรรเทิง ของ ขรรดาก. มี พรรณ มิ่งไม่ เป็น ต้น,
เป็น เครื่อง ดำรง ของ มนุษย์ อย่างไร และ คน ชะนิตใด แต่ ไม่
เห็น ความ บรรเทิง เหล่า นั้น

๗) จง อธิบาย คำ เหล่า นี้ :—

ขรรดาก โถกย์, ชุม, สุธาว บุรุษ, มัณฑก อาณุต.

คำ ถาม สำหรับ บท ที่ ๘

ความ มัธ ยัต

๑) เหตุใด บุคคล จึง ต้อง มัธ ยัต ไป ตั้ง แต่ ยัง มี อายุ น้อย

๒) ความ มัธ ยัต กับ ความ ตระหนี่ ผิด กัน อย่างไร

๓) เงิน ที่ เก็บ ได้นั้น ตาม ความ คิด ของ ท่าน ๆ จะ ทำ

๑๕๖

อะไร จึงจะให้ส่งออกผลขึ้นอีก และให้เป็นสาธารณประโยชน์ด้วย

๔) เงินที่เก็บได้นั้น จะช่วยคนในเวลาอันตรายได้อย่างไร

๕) จงอธิบายว่าหนี้มีโทษอย่างไรบ้าง

๖) คำที่ว่า “ผู้ที่ช่วยคนก็ไม่รอดแล้ว จะช่วยผู้อื่นอย่างไรได้”นี้ ให้อธิบายให้แจ่มแจ้ง

๗) จงแปลศัพท์ต่อไปนี้ :-
สิน, แบงก์, ประหยัด, บำเพ็ญ, ไทย.

คำถามสำหรับ บทที่ ๑๐

ความกล้าหาญ

๑) ความกล้าหาญในกิจการ และ ความกล้าหาญใน
ธรรมจริยานี้ หมายความว่า อย่างไรบ้าง ให้ชัก
อุทาหรณ์มาให้เห็นด้วย

๒) ทำไมการที่นักเลงเก่งแสดงตามถนน คือตีฟัน
วันทอง จึงเรียกว่า ความกล้าหาญ

๓) จงกล่าวคำกลอนพาดัสสอนน้องในเรื่องที่ให้ชายไว้

ตาย ใน สงคราม ตั้ง ต้น ตั้ง แต่ “อย่ารู้ มาก มาก หนึ่ง แต่ ง่าย.”

๔) จง เต่า เรื่อง “ความ กล้า หาญ ของ สมเด็จพระ นเรศวร และ พระ เอกาทศรฐ”

๕) จง เขียน โคลง พระราช นิพนธ์ ที่ แต่ง ถึง “ความ กล้า ของ พระ สุริโยไทย” มา จน จบ

๖) เรื่อง นาย ทหาร ฝรั่ง เคส ไม่ ทำ ร้าย และ กลับ คำนับ ยูนาย ทหาร อังกฤษ ผู้ เป็น สัตว์ นั้น ว่า กระไร บ้าง และ เป็น เครื่อง สอนใจ อย่างไร

๗) จง แปล ศัพท์ เหล่า นี้ :—
ทช หัตถ์, พระแสง ของ เจ้า, เสด็จ, ฤกาม, วัน ทิยา วุช.

คำ ถาม สำหรับ บท ที่ ๑๑

ความ ศุข

- ๑) ตัว ท่าน เอง เห็น ว่า มนุษย์ ใน โลก เกิด เพื่อ ศุข หรือ ทุกข์ กับ ใน ชาตินี้ ท่าน พยายาม หา ความ ศุข หรือ ความ ทุกข์
- ๒) จง ชัก อุทาหรณ์ ให้ เห็น ว่า “ศุข กับ ทุกข์ เป็น คู่ กัน และ กอด คอ กัน ไม่”

๑๕๘

๓) เหตุใดจึง กล่าวว่า ศุข เป็น ส่วน แบ่ง บั้น ของมนุษย์ ทุก
คน ใน โลก. ทุกข์ เป็น แต่ โทษ ที่ จะ มา สู่ ผู้ ที่ ละ ความ สุข

๔) กิจ ทั้ง ๕ อย่าง ที่ สำหรับ ทำ คน ให้ มี ความ สุข นั้น คือ
อะไร บ้าง

๕) ก้อน เมฆ น้อย ๆ ที่ ลอย ต่อกัน มา บัง แสงสว่าง ของ
ดวงชีวิต คืออะไร ให้ อธิบาย โดยละเอียด

๖) คน ที่ ไม่ รู้ จัก หา ความ สุข ให้ ตน เอง แต่ เป็น ทุกข์
นั้น คือ เป็น อย่างไร

๗) จง อธิบาย คำเหล่านี้ :-
นัย, ยาจก,, วรรณิพก, ขริ, สากถ, กรรมสิทธิ์,

คำถามสำหรับ บทที่ ๑๒

ความผิดของตนเอง ในเวลาว่าง

๑) ชายผู้หนึ่ง อายุได้ ๔๐ เศษ ทำการ อยู่ ที่ กระจก
กลัง เขา ไม่ได้ เคย เรียน เลข ดังนั้น เขา ควร จะ ตั้ง ต้น เรียน
เลข หรือ ปล่อยให้เลย ตาม เลย

๒) ที่กล่าวว่า “การศึกษาใน โรงเรียน เป็น แต่ถูกบุญ
แจล้าหรับไปไขเอาความ รั้ ภาย หน้า” นั้น หมายถึง ความว่า กระไร

๓) การ อ่าน ทำไม จึง เป็น ของ จำ เป็น

๔) การใช้ เวลา ของ คน ใจ และ คนฉลาด นั้น มี ประโยชน์
ต่าง กัน อย่างไร

๕) ใคร ว่า ๗ “เวลา เป็น มหา ใจร ใหญ่ ของ ชีวิต ”

๖) จง ค่อ โคลง เหล่านี้ ให้จบ :—

“เวลา ของ ปราชญ์ เรือง ภูวี่ ญาณ ฤ” กับ “เวลา
ของ ผู้ ไม่ห้ โดดเซลา”

๗) จง อธิบาย คำ เหล่านี้ :—

คาราคาสตร์, กิจจานุ กิจ, ทฤษฏี, ภูวี่, ไม่ห้.

เลขที่หนังสือ ๑๗๑
ห้องสมุดพระบรมวงศานุการ
ผู้แต่ง กรมศิลปากร เจ้าพระยา
เรื่อง อภิมงคล สม ๕

๒
๑๗๑.
๘

